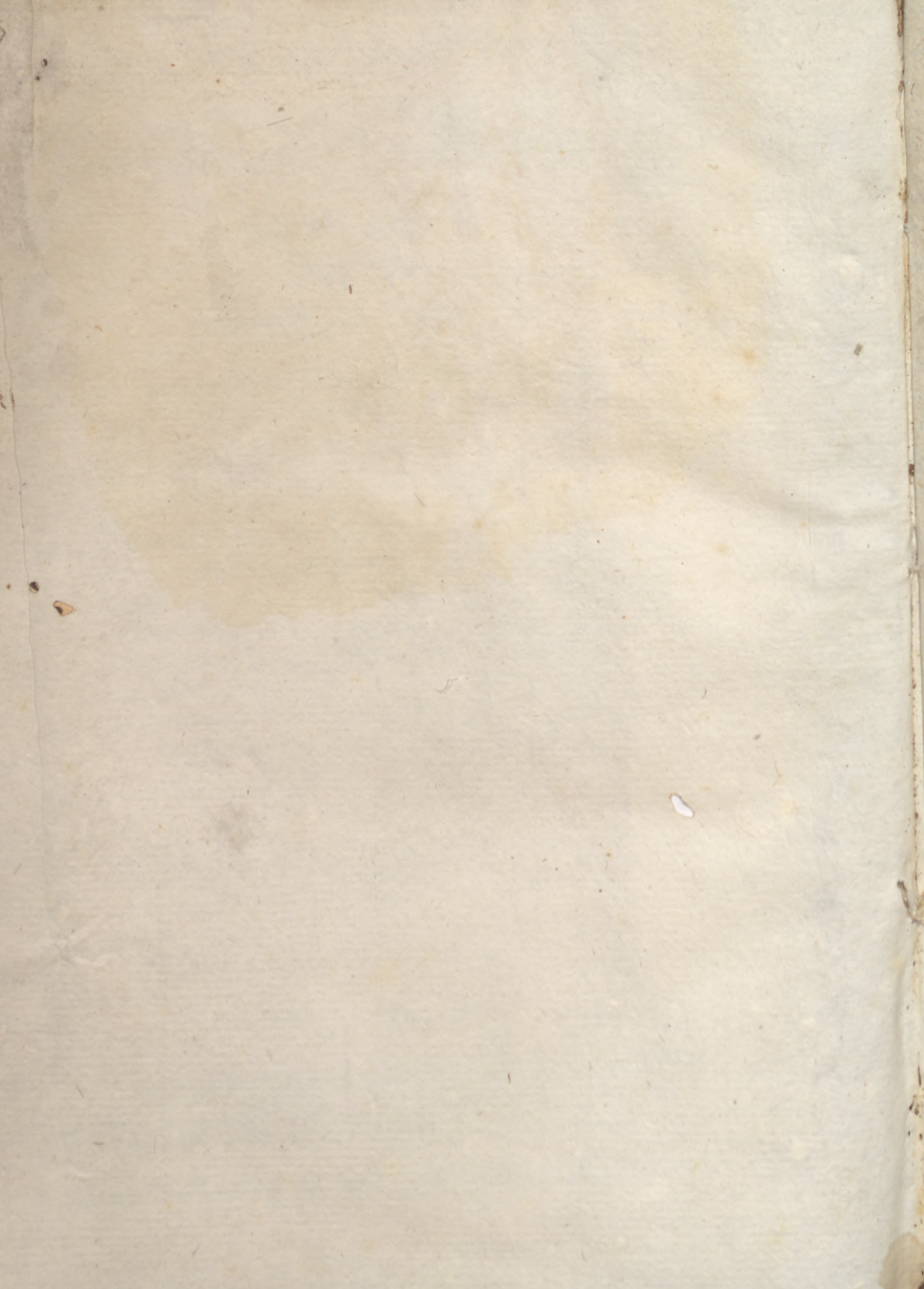

KAUFMANN
DÁVID
KÖNYVTÁRA

B. 548-52

ה אשר נתן מנ' זה - לכפ
 לספרים מספרים התורה
 ואת רכאי דוח; נבורה
 נחלקם בחיים להחיות
 וחוקו ואמרו את לבנו
 עינינו פקח קוח :
 אפרוץ נמשייה וישר כו
 הלא הוא הפש כל חררי בטן וי
 זורה ומרוח : ויהי כאשר הניח ה לי אני עבדו הק'טן נתתי את לבי מנעורי גרם לתאבה
 לארבה את תורת ה תמימה ושלמו בכל חכמה וראייתה רחבה מני ים מי יבא עד
 הכלהתה ומי ירד לעמקה סתריה ומצפוניה לא ירע אנוש ערכה : ומו ילך לבטח דרכה :
 ולא יהיה מכשלת וא' ת תחת ידו : יראו עיניו כי ידו : כי אין לאל ידו : לגמור כל הספרים
 המחוברים : כי המה רבו כמו רבו ארובים וקצרים : קצרה יד השכל ותשש כח הגוף
 נגוף בטרדות מרדות וזרדות עלי אדם רב לימים ולשנים : כלו כל הקצים והומנים :
 ואין אדם נפטר מן העולם והצי תאותו ותלמודו בידו ומה גם עתה כי חדשים מקרוב
 יבאו ויחברו דברים ישנים מפי זקנים : ישנים מאופנם פנים מפנים שונים : והמה כלם
 מרועים קדמונים נתנים : והנה אין זכרון לראשונים עם האחרונים : ישיתו דברי
 זקנים : וזו ציאו ישן מפני חדש : והנה אין כל חדש : כי אין חכמה ואין עצה אשר אין
 לחם רועה מימי קדם קדמתה : ולזה אין לחדש דבר מעתה : כי אם לשקוד על דלתות
 הספרים הקדמונים ואז ימצאו דברי חפץ מצורף פי האחרונים ברוב דבריהם ומלותיהם
 ושרשיהם ורמזיהם סומכים על דברי הקדמונים לכן עתה באתי להחזיר העטרה
 ליושנה ולפרש דברי קצת הספרים הקדמונים כפי השגתי ינעתי ומצאתי והבוססי יוספי
 גדלא מוסיף יאסוף דברי הקדמונים ואכל את חקו : והיה למתוק אל חכו : ואלה הם
 הספרים שקדתי עליהם להבינם ולפרשם כד אלור הטובה והרחכה : ראשונה כל ספרי
 המקרא בקצרה על דרך פשוטם ודקדוק לשונם לקטתי פירושי זה מבין עמרי ואמרי

הקדמת המפרש

גדולי המפרשים והמדקקים הראשונים והאחרונים וספר ארבעה טורים כולו קצר
בכמות ורב באיכות נוסף על מה שפי' בו ב' ע' קצור קצר קצתי לזכור פסקי הר"ם
כולם בכלל: במלאכת הרקיקים ספר המהלך וספר לשון למודים וספר המכלול:
במושכלות ספר רוח חזן וספר מלת הגיזן וספר בחינת עולם וספר המורה וספר העקרים
וח' פרקים שחבר הרמ"ם בהקמתו לפי מסכת אבות וספר העקרה בכלל ובפרט פרשת
בראשית וענין הקשת שבפרשת נח מוזקקים שבעתה בחכמה האמתית חכמת הקבלה
ספר המערכת וספר שערי אודר: וספר פרט' רמזים החדש וספר רבינו בחיי וקצת
מאמרי הזוהר החמונים כגון פרשת ואתה תחזה בפרשת יתרו ובספר החינוכים מבואר
ע' פ' השגת דעתנו הקצרה מפי סופרים וספרים המחוברי בחכמת המחזה וספר התמוניות
לארבעים ושנים איברים באדם מצויינים ומשוערים בחכמת הנתוח: ואידרא דפרשת
נשא ודפרשת האזינו ושאר המאמרים כאלה אשר נפלו בגורלנו להבין בהם קצת הבנה:
בחכמת הלמודים בחכמת המספר והנדסה ספר המספר למה ר' אליה מרחי: וספר
אקלידס שבעה מאמרים ממנו ומתוכם בארתי ההלכות החמורות במשנה ובתלמוד
המוברים בחכמת התשובות כגון הלכת הערוג' דסדר זרעים במסכת כלאים פרק ג'
וענין כסרי מרובע ית' על העגול רביעי וענין כל אמת' ברובע אמת' ותרי חומשי
כאלכסונא שאר' ל' בעירובין פ' כיצד מעבדין ובסוכה פ' קמא והלכר דמקוה ודים של
שלמה בעירובין ובפרק ערבי פסחים ובפרט רבור תוספת המתחיל רביעית של תורה כו'
שם דק' ע' א וכל כיצא באלו המאמרים החמורים בתלמוד כולם מבוארים במופתים
וראיות למודיות. ובחכמת התכונה ספר הגלגל הנקרא אישפירא הגדול והקטן וספר
השיאו דקא הנקרא מהלך חנוכבים וספר צורת הארץ וספר שש כנפים וספר יסוד עולם
לרבי יצחק הישראלי וספר אלמג' סטי הקצר המיוחס לאבן רשד עוד חברתי לוחות
קצרים ברורים יודעו מתוכם מקומות כל הכוכבים ולקיות המאורות וכל הקודות אותם
באורך וברוחב בכל עת ובכל שעה ברקדוק רב קולעים אל השערה ולא יחסאו ע' פ' מאמרי
רו'ל כסוד העבור לא שיערום כל חכמי הגוים לאומותם הראשונים ונס האחרונים לא
חזו בהם עוד כמה מאמרים החמורים המוברים בחכמת התכונה במסכת ר"ה ובמסכת
פסחים פרק מי שהיה טמא ובשאר מקומות בתלמוד ובמדרשים וסדר העבור הגדול
בזמנינו עם הלכת קדוש החדש להר"ם מב' ז' ל ביתר עז מכל מה שפי' בו הראשונים
וזאחרונים הכל מבואר במופתים נאמנים על פי שלש חכמות הללו יעידו עליהם עדים
נאמנים החוש והשכל עדות ברורה. ובחכמת החזיון ספר ראשית חכמה הישן חובר
בשנת ד' אלפים תתק"ק ליציירה והעתיקו החכם הראב"ע זפירש אותו בחמשה ספרים
הם ספר משפטי המזלות וספר המזלות וספר השעמים וספר השאלות וספר המבחרים
את כולם ביארתי ופירשתי ביאור רחב זשם מתבארים כמה מאמרים בתלמוד ובמדרשים
מדברים בחכמת החזיון בשנת פ' מי שהחשיך בהלכה דאין מול לישראל ומזל יום גורם
ומזל שעה גורם כו' ובשאר מקומות זשם ביארתי ענין מאמר רד"ל ל' תנחשו אלו
המנחשים בחולדה ובעופות ובכוכבים כו' ומאמר מניין שאין שואלין בכלייהם ט'
ושם מבואר מה היה חכמת הכלרים ואי אלו מדבריהם הם בכלל גיחוש שאסרה תורה

ואי אלו מהם אינם בכללו וכבר ביארתי קצתו בשור י"ד סימן קע"ט. הכל מיד ה' עלי השכיל הכל מלאכות ומלאכת התורה התמימה כל הנמה רמה לא יחסר שמה :

ולהיות

ספר חובת הלבבות ראיונה כלול מכל החכמות וכולן יראת שמים והוא מעורר גדול למתעלמים ומקצרים ואשרי האיש הלומד חלק ממנו בכל יום אמרנו להקדימו בפירושו ע"ד שארז"ל כל מי שיראת חסאף קודמת לחכמתו כו' ואמר ההכם יראת ה' ראשית חכמה והנה המלות והשמות אשר הביא מספרי החכמות החיצונות להיות כי הרב המחבר ז"ל לא חש לבארו כמו שכתב המתרגם פשוטם בכל אלפי העינים מפי סופרי ומפי ספרים. וקצתם מצאתי מבוארי: וקצתם משוערים בשקול דעת בפלול התלמידים ובדבוק חברים. ולהיות כי רוב ספרי החכמה א"א לעמוד על תוכן כוונתם אם לא יקדים בלמוד קצת מספרי ההניין וספרי המפתחות יפתחו שעריהם ומסגרותיהם ולפחות יש ללמוד ספר מלות הניין להרמ"ב ז"ל וספר רוח חזן לרבי שמואל אבן תבון ז"ל כי שם מפורשים רוב המלות הזרות המצויים בספרי החכמה לזה בהרבה מהמלות והענינים לא אחוש לפרשם באריכות לאהבת הקיצור כיון שמפורשים בספרים הללו. וכן הפסוקים שהביא המתרגם והלשון חמורגל במקרא הרבה לא חשתי לפרש באורך כיון שכבר מפורשים וידועים הם בספרי המקרא לכמה מפרשים וגם אנכי סדרתי פירוש המקרא בקצרה כנוצר. והרצוה לעיין בפירוש המקרא ימצא מקומות הפסוקים רשומים בסוף ספר רענת הלבבות במפתח הפסוקים יראנו מקומותיהם על נכון :

ידע

כל מעיין כי ראינו הראוי לכל מפרש לפרש בלשון קל שלא יעשך פירוש לפירושו גם יזהר לקצר ולא להאריך בן יקוצ נפש המתלמד כי בשבע ובסברא הדרך הישרה היא הקצרה וכן ראצו הדוכים דרך זה גדולי המפרשים רש"י ז"ל והנבשכים אחריו :

כל

הספרים שהזעיקו מלשון אל לשון הם קשי ההבנה לחזק ההתקדש מטעמים שכתב המתרגם כנראה מספר איוב וספר המורה וכן נמצא בזה הספר שהרבה מדבריו יתבארו ברוחק כפי דרך לשון הקדש וזה מפני שהמעתיק נמשך בהם אחר לשון הערבי :

אי

אפשר לשכל האנושי לשער ספיקי כל הלבבות ולהלך כנגד רוחו של כל אחד ואחד שמה שפשוט לזה מסופק לזה ולכל אדם יש דברים פשוטים מסופקים אצלו ויש מסופקים פשוטים אצלו ובהתחלף הזמנים ישתנה הפשיטות והספוק כי בזמן מה יהיה דבר מר פשוט אצלו ובזמן מה יהיה מסופק אצלו מרוב השדרת והשכחה. ע"כ נתאמצתי בכל עוז לשער הענינים הצריכים פירוש לרוב בני אדם כפי מה שראיתי מהננת תלמידי וחבירי מה שמסופק ומה שפשוט אצלם. גם בחלוק זמנים הרבה שניתי ושלשתי וכתבתי שלישים במועצות ודעת. זאת לדעת כי אינני מן המתפארים שירדו לעומק דעת המחברים כי מי עלה ויירד לעמקי מי אפסי החושיות מים אדירים. יעמדו על הרים תלויים בשערים ומי יאמר זכיתי לבני עד אשר לא ימצא אחריו מאומה ונתנו מה כיהנה המתרגם רב פעלים כבר התצל בהקדמתו דף

הקדמת המפרש

סוף ע"ד - ודף ע"כ מה שינצל בו כל מתנצל - והנה רש"י ושאר המפרשים וכל התנאים והאמוראים ז"ל אשר יש חולקים עליהם ואין הלכה כמותם - ואמרו דברים בהיותם - והדרי בהו או נתברר טעותם - ומי לנו גדול ממשה מנחה המין האנושי כל מקום שבא לכלל כעס בא לכלל טעות כמ"ש רז"ל - ואם לויתן בתכה וזעלה ונלכד במעודה - מה יעשו דמי הרקק לתורה ולתעודה - אם לא שויתי ודוממתי נפשי כגמול ידו הרה - ודוקר בחוסרו אל שמועה אשר מלמדו מוליכה עדה - וכי משה ידהו יצוהו וירדה ויודה - כן נפשי השימי התאודי הימימי אנה את מועדה - בת מלך כל כבודה - על התורה ועל העבודה - על האמת הודה - ושימי נא תודה לכבודה - והתהלה והתפלה לאל חי הרועה אותי מעודה :

כי הוא אֵלֵינוּ בואֵי חֲלֵנוּ וידַנֵנוּ ויאֲמַר לֵנוּ

הרב כו :

פיר מרוד מחולק מורכב מלרכב תכופו ויתד ושתי תכופות וארכב תכופות ויתד ותכופות
שללת וכן בסוגר :

הִרְמֵעֶטְךָ נִטְחֵי־דָךְ לִמְד בְּנִים בְּאֵ בֹת
עַתָּה הוֹאֵל בְּעֹזְרֵי לְכַתּוּבֵי שִׁירֵינוּ בְּבֹת
נְשִׁיר שִׁירֵים לְמוֹסְרֵים נְרַחֵק שִׁירֵי עֲצָבוֹת
דָּרְךְ יְחוּד בְּעִיּוֹן חוּד עַד תִּשְׁוֶה לֵב לְרוֹכְבוֹת
לְבַד הַבִּיז וּבִד תִּבְיֵז נְחַמְרֵים מִזֶּה זְבוֹת
מִי עֲשֵׂה הַשֵּׁם בְּלִבְתִּרְשָׁם לְבַחוֹז חוֹבֵת
לְבַב בֹּת
נִפְשֵׁי חַיִּים וְגוֹפִיִם מֵאֲרֻזֵּי אֵד זְבוֹת
וְחֶסֶם מֵיָהֵם וּמֵהַמֵּיָהֵם לְעַבּוֹד לֵאלֹהֵי חוֹבֵת
חֲסִדוֹ הוֹאֵרֵךְ וְאֶכְסֵם כִּבְּמִוְחָו אֵיךְ כְּטוֹבוֹת

דוד ואל

במנה

עבוד

בְּטוֹחַ עַל מְדוּמִים עַל כָּל נְדִיב עַל נְדִי בֹת
רַחֲמֵי רַבִּים וּמִשְׁגָּבִים אֵין לָךְ לְהִישׁ לְבֹאבוֹת

בטחון

שׁ בְּשָׁמַיִם כָּל־כְּחַיִּים זְכוֹתֶיךָ צְפוּךְ וְלֹ בֹת
מִכָּל מִשְׁמֵר נְצוּר וְשֹׁמֵר לְפָנֶיךָ מִמְּעוֹט
וּ מִרְבוֹת

יחוד המעש'

רֵאשִׁי הַשֶּׁפֶל וְהַשֶּׁפֶל אֵרֵאשִׁימוּךָ בֹת
דְּעֵטוֹת צַפְשׁוֹ בְּהַבֹּשׁוֹ וּזְכַחֲלָמוֹ לִסְ בֹת
הַשֶּׁבִּיחַ מִחֲטוּא בְּהַתְּחַרְטוֹ טָרִם יִגְדַל בְּעֵ בֹת

בניעור

תשובת

חֲבִיבִיחָה פְּנֵי אֱהִי עוֹמְדִים עֲלֵי סְבִיבוֹת
זְכוֹרֵי תְרוּךְ לְזַכְרוֹךְ לְעַד בְּצוּרֶיךָ צְ וּבוֹת
קַח שְׁלִישִׁים וּבְשִׁלְשִׁים חֲשׁוֹבוֹתֶיךָ נְקוּבוֹת

חשבון הנפ'

וְרֵאשִׁי הַדְּרוֹשׁ וּבִיךְ לְפָרוֹשׁ מִתְּעַנְּגוֹת עֲרֵבוֹת
אֵ זְכוֹרֵיךָ וְתִתְרַכֵּךְ עִם קוֹשֵׁי הַ מְשׁ וּבוֹת
מִדְּרָגֵת מִ עֲלוֹת כְּמֵה חֲחֲסִידֵי הַ קֶּת וּבוֹת
צוּר תְּכַלִּיתֶם לְאַחַבְתֶּם אֶת תַּעֲסֵב לְיָבֵת
הַרְסֵ עֵטְרֵךְ נִטְתִּידֶךָ לְמִרְכָּיִם כִּי אֵ בֹת

פרישותה

האבח

לוח תקון הסעות

ראשית

דבר לאמרשי מאיסורא דאתמר בפרק שני דכתובות ד' ט' ע"ג
 ספר שאינו מונה אמר רבי אמי עד שלש שנים מותר להשהותו
 מכאן ואילך אסור להשהותו משום שנאמר אל תשכן באהליך עולה באתי לכתוב לוח
 שעל ידו יתוקני הסעות שנמצאו בספרי חובת הלכות וישן שנרפס במנסוברי בשנת
 שי"ט לפ"ק והורש שנרפס מקרוב בק"ק קראקא בשנת שמ"ה לפ"ק ורשמתי מקום
 הסעות בכל דף ובכל עמוד ובכל שורה כפי מה שיצא בקנה המדה עשיתי לי ארכו כאורך
 העמוד ורשומים עליו מספר השורות עד אב גר כו כות **א ב ג ד ה ו ז ח ט י כו**
 והנה אף על פי שלפעמים נמצא חלק בראש או בסוף או באמצע העמוד עד שימטע מספר
 השורות באותו עמוד ממספר השורות בשאר העמודים מ"מ לא חשתי לזרז והשמתי
 השורה כפי רושם קנה המדה הרשום כפי דרך רוב העמודים במצני שורותיהם בשוף
 כפנה מלאכת הדפוס ואע"פ שיש בקצת העמודים שני ברפוס הישן מן החדש מעט הוא
 וקרוב למצוא שאין הפרט ביניהם אלא בשורה או ב' ולזה תעיין שורה או ב' לפני הרושם
 או לאחרי וימצא המבוקש ואתה המבקש ממני תראה וכן תעשה לך קנה המדה וכו'
 שלא להאריך לא כתבתי אלא המתקן כאשר צריך להיות :

פ' ב' עמוד ב' שורה י"ט וכתוב תמשילתו : ד' ג' ע"א שכ"ה לשאר עמנו היו בהם
 חכמים : ע"ב ש"ו רק משום מגמתו להעתיק הלשון : שכ"ד בלשון העברית
 כאשר נוכל בלשון ערבית כי לשון : שם בכל ענין כתפסם וכלבבם : של"א איני מאריך
 בזכרם ד' ד' ע"א ש"ט ולא הויק כלום : ע"ב ש"ה החיצונות : ש"י בחכמות : ש"ו
 כי המעיין יכול להשתכל : ש"ד להצילנו מכל : ד"ה ע"א ש"י במצאותו : ע"ב ש"א
 האלהות : ע"ג ש"ד ועלת חיובם ממה : ע"ד ש"ב זולתי הכורא : ש"ט מה שכווננו : ד"ו ע"א
 ש"ח מאשר ישנא ושניח : ע"ב ש"ח אלויד לשמוע : של"ו על עניניהם כמו : ע"ג
 של"ד מפני דבר שימנעו יסתלק : ע"ד של"ד דתו ויסודי : ד"ו ע"א ש"ו היוס וכשהיה
 מתיחד : של"ב ואמר יש מן החכמה : ע"ב של"א יכול לעמוד עליו : ע"ג של"ב הרת
 בעבודת : של"ד ותחקור : ע"ד ש"א וכן אומר בכל מה שנוכל : ש"ח הלומדים שכ"ט
 בהם היה מחסר : ד"ח ע"א ש"ה קודם לכן מפני : ש"ו לפסוק את הרין : ש"ח
 היסודות : ש"ג רבו המטמאים : שכ"ב בשניה דרב : שכ"ו ליכא : ע"ב שכ"ו ואמר
 הולך : שכ"ט ולא היה לכבו שלם : של"א ויפתוהו : ע"ד ש"א מושרו : שכ"ו בנפשי
 לשוב ממחשבתו : ד"ט ע"א שכ"ד חבורו ולהפסיד ממנו : שכ"ח ברסן : ע"ג ש"ב
 ומנהגיהם : ש"ג אמרו : ד"ע א"ש"ו בעוריות : ע"ב שכ"ה בו כפררה לשעות : ע"ג
 ש"ב לחתום פתיחת הספר : ש"ט אל עבדיו : ש"ט חלקו מן שכ"ח לבחון אותם :
 ד"א ע"ג של"ה קדמה שמע לוהיה : ע"ד ש"ו המושכלות : שכ"ה הכרתם והבנתם :
 שכ"ה שהוא אומר : ד"ב ע"א ש"ו שידע להביא ראיה : ש"ב מלת היחוד : שכ"ו
 האחר העובר : ע"ב ש"ו שקבל ממנו ואינו של"א ואתה הפאה של"ג תיגענו אשר
 לא : ע"ג ש"ב השלם והחשוב : שכ"ה לבו ולא : ע"ד ש"ו והלכו עמים רבים : שכ"ב
 בחקור על ענין : ד"ג ע"ב של"ה והקדמון הוא שאין לו עילה ומה שאין לו עילה : ע"ג
 ש"ח הנזופות צבורות בו : של"ה הגלגלים אשר תנועתם : ע"ד ש"א נתן בלבם וגו' :

ש"ו

לוח תקון המעוות

ד

שי' ו תולדה המישית' די' ע' א' ש' ז' מן הדין שיהיה לעולם ההלה אין החלה ש' יהוה
 אנכי יי' שי' ג' ולמצואו כווננו: ע' ב' שכ' ט' גחיתנו לעילות: ע' ג' שכ' ד' עילת
 ועלול: ע' ד' ש' א' בקיומו ותקונו: ש' ג' כצורך קשקשי: ש' ה' הבורא יותר נפלא:
 דף' ט' ז' ע' ג' שכ' א' יתכן שיקדם: שכ' ג' קדמתו כקדמת: דף' י' ע' א' של ד' והחבור
 והפרדה והשנוי: ע' ב' ש' ו' האמת שים: ע' ג' ש' א' והשנוי כנגד: ש' ב' כי הוא ההתחלה
 לזולתו אחריו וזה כהייב: ע' ד' ש' ו' עליהם כן המים: ש' ד' מן הדין הוא שתהיה די' ו'
 ע' א' ש' ו' ה' אלהי נבלאותיך: שכ' ג' התבאר והתברר כי בורא העולם ית' ר' ד' אחר:
 ע' ב' שכ' ב' ומעולם עד עולם: של' ב' לא תהייבנה לעצם של' ג' להרחיק זולתם: ע' ג'
 ש' ל' לא יהווה ולא יפסד ולא ישתנה: שכ' ט' התדירה זמה שראוי: בסוף ע' ד' והותרנו
 לספר: די' ח' ע' א' ש' ב' עורי וגו' זרועה: שכ' ד' יקרא רה' ויעל מעליו אלרים ואסתלק:
 ע' ד' ש' ב' הספר שהוא: ש' ח' ומרו שמו סולו: שי' ז' יונה ואת: ש' ד' הכתו אני ה' אלדי:
 שכ' ג' הרבה מעד שכ' ד' אבותיכם אלהי אברהם: די' ט' ע' א' ש' ח' כה תאמר לבני:
 שי' א' ו' ב' כה תאמר אל בני ישראל ה' אלדי אבותיכם אלדי אברהם: של' ד' שעמדו לנו:
 ע' ב' ש' ז' ה' אלו: שי' א' הנראי: שי' ז' על כל ברכ' שכ' א' האמיץ: ע' ג' שכ' ב' תרא: ע' ד'
 של' ג' השנתו ד' ע' א' שכ' ז' ולהשיג היות עצם: ע' ג' ולא ידע כי: ע' ד' ש' א' בעניני: ש' י'
 יאמר בלבו היעלם: שי' ד' כסיל כאולתו וגו': ש' ט' להבין כלל הענינים: שכ' ה' ממנח
 תהיה שכ' ז' בני אדם שנחלשו בסוף ע' ד' שכלל אותם ככלול אור השמש: דכ' א' ע' ב'
 ש' ז' שיכולים: ש' ט' ברפאם אותם: שי' ב' באמרו וראיתי אני: ש' ט' הולך: בדברי
 המתרגם שורה ב' התנארות הדבר: ע' ג' ש' ח' ונצטרנתי לזכור: שי' א' וסודי על זה:
 שי' ד' לכתוב מאי זו מהם: שכ' ד' אופני הבחינה בברואים: של' ה' מן הענינים אשר
 בהם נתחייב בעבודת האל יתעלה אשר בראנו לה: דכ' ב' ע' א' ש' ד' רשע כגוברי: ש' ט'
 והתגלגלם: ע' ב' שי' ט' וזנות: שכ' ה' בדברים: ע' ג' ש' ב' יתרונם בדרך: שי' ט' עומדים
 אין תועלתם: ע' ד' שי' ב' על דרך אחת בברואים: ש' ד' ואין לו יכולת: שכ' ט' אחרותו:
 דכ' ג' ע' א' ש' ג' הקבלה מן המיטכל: ש' ט' סימניה יהיה יתרונו: ע' ג' ש' ו' ענינו בעולם
 ש' ל' דעתן ורצו: של' ג' והשתכר לעבוד: של' ד' משכר עמלו רכ' ד' ע' א' ש' ב' המקוימות:
 ש' ט' ונצב בשמים: שי' ט' אשר הוא העולם הקטן: שכ' ה' שיעוד אותו בו: של' ג' מקטנם
 ועד גדולם מהם המעיפף והשוחה והזוחל וההולך על ארבע לפי התחלקות צורותם
 ומדותם ושמושם והנאותם ותועלתם בעולם: ע' ב' שי' ה' האזוב אשר יזיג בקיר וגו':
 שי' ג' מרף הקו: של' א' והסורתי: של' ג' תשמע לקול ה': ע' ג' שי' ב' בתועלותיו: ע' ד'
 ש' ט' מורכב של' ג' התנועה והתנודה: דכ' ה' ע' א' ש' ו' ירחים: ע' ב' ש' ז' הילדים: ש' ט'
 מתיך שי' ז' תאוותיו ויהיה כנהמות: ע' ג' שי' ד' להעביר המאכל של' ג' עד שיעשרהו
 הטבע מעשהו: ע' ד' שכ' ח' כשמחת העולם: של' מנוחה ממקוה יולא: דכ' ו' ע' א' שי' א'
 גם הכלים לא ידעו: ואומר ולא ידעו עול בושת: ע' ב' ש' ה' ומכעלות השכל: ע' ג' ש' ב'
 ועניני דרוביהם: ש' ט' ופהשלמת הטובה על האדם: ע' ד' ש' ה' הארץ יראה: ש' ט'
 תמיהתנו: דף' כ' ז' ע' א' ש' ג' כראוי ומפני: ש' ח' מן המדאים המהזקים: ש' ט' אור
 העינים: ע' ב' ש' ט' הסד יסובבנו: שכ' ד' מנשימים ואם: שכ' ו' את ה' אלדינו הנותן:
 ב א ש כ ט

לוח תקון הפסחות

שכל עושה גדולות ואין חקר נפלאות ואין מספר שלג הזרעים כי גרגיר ע"ג
 שי"א ישבעון שכל אין עוד של"א מעניניהם של"ב מעניניהם ע"ד שב ובקבדותנו
 שכל חסד ואמת יצרו דכ"ח ע"א שכ"ח מקצתם ע"ד שא שוכרת של"ב קבלת עבודת
 דף כ"ס ע"ב שכ"ט גדולים יתנו ע"ג ש"ט וטובתם שכ"ח חושבים של"ב בשכלנו
 צמצא ע"ד ש"ו בעת ההיא יהיה שכ"ד ועצם ד"ל ע"א ש"ו זבחין שכ"ה מן הסובות
 למטיב: ע"ב שכ"א יפכו: ע"ג שכ"א דברך שכלג ונאמר וראיתי אני שיש: ע"ד שכ"ח
 ממנה אליה: דל"א ע"א טכ"ו ומצאת כמה שיתקיים של"כ מצוות התורה של"א
 והו מגיעות עד סך ידוע ע"ב שכ"ח אינה נמשכת אליה אלא לאחר ע"ג של"ג השומרת
 שי"ז י"ח י"ט ד" כי תשמרו בבטח וגו' ואמר להיית בה מבטחך חרעתך היום אף
 אתה הלא כתבתי לך שלישי במצוות ודעת להודיעך קושש אמרי אמת להשיב אמרי
 שכ"ד והצורך למסד שכ"ו הנבואה כתי: ע"ד שכ"ו כ"ז אתם ראיתם אשר עשיתי
 למצרים ואשא: דל"ב ע"א שכ"ב לחוסים בד נגר של"א מנהג אחו ושבו של"ג חיוכם
 יקבלם מצר: ע"ב ש"ד לרחותם ויתכרר שש"ו בחיובו במצות שכ"ז הרבתי להם וזהב
 : ע"ג ש"ד כלו בעשן כלו ש"ל בכתר ובחונף של"ב והואן ובני אדם ע"ד ש"ח כמו
 הסוזן והמאכל והמשתה והמלכוש שכ"ב ורב הבקילות ובו אמר רועה זונות: דף ל"ג
 ע"א ש"ט מי שפיר מן שכ"ח כ"ס כל עשב וזרע וזרע אשר על פני כל הארץ: ע"ב שי"א
 צדיק ומעשהו שי"ח לשמור של"א המלות: ע"א ש"ו המנשה והובינו פשט: דף ל"ד
 ע"א ש"א באמונתם ש"ו נכנסים תחת עול התורה ולא ש"ך על דרך המכיעות שכ"ו
 החוזן הנראה אל הנביא שלו ירא את ה' בני: ע"ב שכ"ח להרפות לדראון: שכ"ט
 צדיק כבוד: ע"ג ש"ו וכווננו בקבלתה שכ"ח ובעונש עליה של"ג מחכמה מכוון:
 ע"ד ש"ח אל עבודת האלילים שי"ז שקבלו על נפשותם: דף ל"ה ע"א ש"ב אל תכלית
 חוזק שכלו: ע"ג שכ"ג אחר מנתחיו ולפקוד: ע"ד ש"ב חזקת שי"ד קודם שכ"ח ייסבו
 בעיניך ממנו: שלה כוראך: דל"ו ע"א שי"א זירוף: ע"ב שי"ב וכן בכל תנועותיו לא
 יעתיקו: ע"ד שכ"ג בארץ חיים שכ"ה יחדו בה יפול של"ב גם היא למלך: בראש
 דל"ז התבואות חיות במעשר שנאמר עשר תעשר את כל צריך למחוק כל זה כי הוא
 מיותר: דל"ז ע"א שי"ה מצוות: ע"ב ש"ד והוראתך לאלריך שה' דברי מודה וכוונתך:
 ש"ו החמרתה ש"ו שלש מדות: ע"ג שי"ב ברבות הטובה לו יתשל בשבח ובהודאך
 ובעבודה שי"ט כי נכחו: ע"ד ש"ד ויתעלם ממנו ש"ו אותו כי כל מי שכ"ז וחסר
 מפני דאגתו: דל"ח ע"א שכ"ב הטוב ואת המת של"א אצלי קשה והפיק בין שני:
 ע"ג שי"ג בעיניו יותר: ע"ד ש"ו להכחישו ולהשיב שי"ג אשר הם נעלמים ונעלים
 ממה שכ"ו המלכים כאשר: דל"ט ע"א של"א ול"ב וחראני עניני זמרי שעמדת עליו
 מסוד דברי ואופני תקנתי אמר השכל: ע"ב ש"ח מעלתך עד מעלת שי"ז ול"א יתכן
 לך זה של"ב והכבר של"ד פקידים: ע"ג ש"ב הפנימים ש"ו הרוחנית שכ"ח
 והכליות: ע"ד שכ"ט ואם תהיי על הדעת ש"ל ותשמעו של"ג בעבודתי ד"מ ע"א
 שכ"א או שנים או כלם ויחלה שודרה כ"ו ויעקו אל של"ד העפר על הארץ של"ו
 ומחשבותיך וחפצייך ומה: ע"ב שכ"א לרחותו ולא שכ"ג גם כן מדת שורה כ"ז אך

מקום

לוח תקון המעוות

ה

מקום התקנה של אבניהם של חסידיו: עמוד ג' ש' ג' ב' ג' ש' ד' כנגד מוכיחך
 ש' א' וילמו מעונותיהם וגומ' שכ' א' מכוניהם. דף מ' א' ע' א' להם בארות נארות
 נשברים ע' ב' ש' י' ב' וצדיק ילכש ש' ט' שכתוב וגם זו שורה כ' האלקימיה
 ע' ג' ש' ז' כפיהם רשו ורעבו ודורשי ה' שכ' ג' המלך ע' ה' באורים כטחתי. ע' ד' ש' י' ז'
 ליחנות של ג' שמא יתגלה סודו. דף מ' ב' ע' א' ש' ה' מאתו כאשר הורה לו ש' ד' ה'
 מבטחו. ואמר והיה של ג' המנועות. ע' ג' ש' ה' הרים כי אלדים ש' ד' אך לאלדים
 דומי ש' ה' האם החומלת ש' י' ט' וקשירתו. ע' ד' ש' ג' שלא התנה לו שכ' ח' מבלי
 ספק. דף מ' ג' ע' א' ש' ט' ובחרותו ושישותו. עמוד ב' ש' ח' ו' ואמר עליך נכמתי מבטן
 סמעי אמי אתה נזוי. כל זה צריך למחוק ברפוס חדש ש' ג' הדעות והשוב ואמר:
 שכ' ז' יחסדותו ברנינו. ע' ד' ש' ג' שהתחיל בו מרוב ש' ט' אגידה ואדברה עצמו שכ' ז'
 שגור במעושו ולא. דף מ' ד' ע' א' ש' ד' ררכי מדרכיכם ומחשבותי שכ' ט' ללב כל
 בני עמך ב' ש' ד' רכתיב וגם בחליו לא דרש אתה כי ברופאים ש' ט' וזולתו שסתר
 בטחובו ויהיה שכ' ח' כ' מורב ויעבור על מצותו ויניע לממנה עברו של ב' אשר
 יער והועיר עליהם. ע' ג' שורה י' ד' כהוצאת שכ' ח' סכה מעם ה' של ג' המאכל כראוי
 דף מ' ה' ע' ב' ש' ג' ועם כל זה ש' ה' הדמנות טרפו ש' ה' התמורה בעולם הג' כמז'
 שאמר לתשיבך שש' וחסירותו ועבודתו לאלדים שכ' ה' לאובריהן שכ' ו' שיהן לו
 האל של ג' ראוי לה כמו ע' ד' ש' א' ממיני החיים ש' ה' וגופותם שכ' ח' ולא ייקנו
 הסנוב על הסובות להכאת דמו' ע' א' ש' ה' למעלה ממנו ולכסה ע' ב' ש' ו' להאסי
 כך נגד ש' ט' יושר ש' י' בכל אחר מהשבעה דברים. ע' ג' ש' ט' לא תנשו את ה' שכ' ב'
 המקום ע' ד' ש' ג' בחיוב הביעת סיבות הבריאות והמוזן ש' ז' ללום של ג' באלרוי.
 דמו' ע' א' ש' ה' וזהו ברשותו או ש' ג' ראיות למדותיו. של וימרחו על ע' ב' ש' י'
 דשלוח נפשו אי לא. שכ' ג' ושמשהם ע' ג' ש' א' חכלית ימו שב ומשרתים ע' ד'
 ש' ז' אלא מי שיעדרו ש' ז' בלי ספק שכ' ח' וכאשר הלך של ד' להושיע. דף מ' ח'
 ע' א' ש' י' יקול לי בא הטרף. ע' ב' של ד' הצדה המנועת אותנו. ע' ג' ש' א' קרובה של ה'
 ממנה יעמך. ע' ד' של י' בטח בעניניהם של ה' ביד רבורה יתעלה ואם יהיו סבה דמ' ש'
 ע' ב' שכ' א' אשר יעילוננו בעולם. ע' ד' ש' ב' להסתירו שכ' א' מעשה כולל של ה' אחר
 המות. ד' ג' ע' א' ש' ו' אילו היה שכ' ג' ומלקות והדמה ע' ב' שכ' ש' האברים של ג' צפנת
 של ה' וחראיה על זה. ע' ג' ש' ט' עם הארץ וגו' ושמתי אני. שכ' ב' צדק כבוד ה'. ע' ד'
 שכ' ב' בארץ חיים של ו' הנסיך. ד' ג' ע' א' של ז' באלדים אם תעסקי. ע' ב' ש' ו' שבת
 אותן וישבת השתדלותו ש' ז' לויגנה אותן שכ' ח' שיאבד ממנו ממנו וישאר זולתו
 כמו ע' ג' ש' ג' באחרית ענינו כמו. ש' מהזקתם כאשר של ז' בחר יבא ואינו ד' ג'
 ע' א' ש' ג' ולקחתו מריעד וחבירך שש' ש' כל המקבל משכון ע' ב' ש' שנדר לו סך
 העבודה ש' ו' יגיעו אליהם ד' ג' ע' ב' שורה י' ד' לא הסכמתי מעולם של ד' ותוחלת
 וחקי. ע' ג' ש' ו' ש' מול לישראל ש' ח' איך מזל לישראל ש' ג' שהבריאות והחולי
 יחזקו ותיחולרה ש' ז' לפני בורא להציל. שכ' ד' נופיה משמע דסבירה לה. שכ' ד'
 מדעי דבי חנינא אמר. שכ' ז' שאני רבי חנינא דנפשי. שכ' ח' איך עוד מלברו כתב.

לוח תקון חמעות

ש'ל'א במערכת רעה שלמה : של'ב דקאמר רבא במועד : של'ד שלם ביאלשתם : של'ב
בדפוס חדש הוכות : של'ג בדפוס חדש זבישן רב'ד ט'א והדר אבריך דאפשר : דנ'ד
ע'ב שכ'ג והרביעי שיודה בבטחון ע'ד של'ד בכחות נפשך המעורב במזג רוחך דנ'ה
ע'א ותלך חיציו מעליך ע'ג שכ'ד ובדברי הנביאים ע'ה של'מנבא שכ'ס בעבודת
זולתו של'ב שימציאך ע'ד ש'א הפתאים מחוץ הכוכבים דף נ'ו ע'א ש'ב ואמר
ודרשת והגידו שט'ו היצר מגביר עלינו מן הזנים האלרי' יספק עלינו גמול העולם
הבא ועונשו נסתכל במה שיש שכ'ו והעונש בעה'ב של'ב שהם ספלים למזונות
ויחבב לנו של'ד מנהגם וללכת ע'ב ש'ח המלכים ושאר העם שכ'ב עליהם נוציאם
שכ'ח וזר הרמיון בחלק ע'ג שי'ג שכלך יסה של'ו ביקודה מי שנוטה ע'ד שי'ז
אל'תסג גבול שי'ז אבותיו דור טהור דנ'ז ע'ב ש'ד טובתו וחסדו ט'ח יהיה חסרונו
על שי'א הימנו ע'ג ש'א שבטובתו עלימה היא של'מעלי והלא הם ע'ד שכ'ב
שזכרתו מענין דנ'ח ע'א ש'ו אמר לו באיח שי'ז מחכמות האמורה שי'ח ומטריד
לבך ע'ב ט'ב מעשך שי'ח מעניני העולם של'ג יודע בי שאני ע'ג ש'ד רוצה בו
במני נבוא שי'ד ולא השתללות וכשתרצה שכ'ב ומה שלמת אופני שכ'ד במנהיגם
של'ו מצוה אותי ע'ד ש'ה ולמור החכמות ועשות ש'ט זיק לי בשכרי של'ה לזר
היית כופר דנ'ט ע'א ש'ד כעבדים המשמשין : שי'ט שכתוב אנכי ה' עושה : ע'ב
ש'ב והתהפכות עיניו : שט'ו חג את בית ישראל : שי'ז שאיני : שכ'א דורם עשו
ברשות : שכ'ד טוב מגלוי הרבה : שכ'ו בנראהו רע : ע'ג ש'ט ומפורסמת : שי'מ מכין
לו מעונשו וחסר : שכ'ב בעתת : של'ב ידך לעשות בכחך : ע'ד ש'ג ביכולתך לעמוד
שט'ו תיספת : שי'ז ושומרת בריאותך : ש'ד ויזכירך הרלות והמסכנות : של'ג עמדו
ושכר תפלתו : של'א המעולל והתחברות החכמה . של'ה הקנאה בחבירך ואם : ע'ב
ש'ה בינתך ותשאם : שי'א בסכלות חבירך : ע'ג שכ'ז אולי יהיה מעשך : של'ד
האלדים : של'ה יותר ממה שתשתדל : ע'ד שי'ח בספר הזה אין : דף ס'א ע'א שי'ד .
דראוי עתה ש'באר : שכ'ה באור תועלת הכניעה : של'ד חזקת כעסי עליך : ע'ב ש'ב
איני יודע : שי'א ידעתי : שכ'ג משובחת : ע'ג של' בעבורם : של'ב מזג רע או חלשת
ע'ד ש'א אדם אחר שלא : ש'ז לחבירו דבר : שכ'ה ויכנע וישח ותקל : דף ס'ב ע'ב
שט'ו את דברי ספר התורה ויקרע : של'ג הטומא : ע'ג ש'א שיגיע לרוב . שי'ט התבולה
ולא יכולת ע'ד ש'ה ומי מכלכל אתי שכ'ח ונאם וכל דארי ארעא של'ג יכנע בנפשו
דס'ג ע'א שורה כ'ג שכתו ובעבור שכ'ז ולאן אתה הולך ולפני מי אתה שכ'ח ותולע
ולפני . ע'ב ש'ח החכמה המושכלת . שי'ד עשה לי כן אעשה לו . ע'ג ש'ד ונתחרטו
על מה שספרו בגנותה שי' טוב ישוב : ע'ד ש'ה אמר ברור : שכ'ב ויכליפם . דף ס'ד
ע'א שכתוב כי תבאו . ע'ב ש'ד האריך לי הבורא ש'ח שכני אויברו של'ג הרפוד
ה' ע'ג ש'ד לאלרים שי'ז מעלנו באלרנו וגו' דף ס'ה ע'א שי'ג וסכלותם עמוד ג'
שורה י'ב דן את כל האדם שורה י'ו לכתוב בו ספר תורה תלפין שורה כ'ג שותרי
בצמארה את שורת כ'ז רשן כנוכה אפו ע'ד שי'א ומדותיך שכ'ח כשידמנו לו
הנחלים דף ס'ו ע'א שש' מאברנו בכניעת והיא שורש התשובה והתחלתה ראיתי י'
ש'ח

לוח תקן המעות

ש"ח תנועתו שכ"ו ונאמר ועיר פרא ע"ב ש"י מרשעתו אשר עשה ויעש פשט וגו'
 ע"ד ש"ד והזכה לו ולהתנהג כמה שהוא דף ס"ז ע"א של"ב האדם בהם לעשות
 של"א והחמישי שידע של"ג רפואת **מרתו** ע"ב ש"ד והשביעי חוזק
 שכ"ט חטאו אין איש ע"ג ש"ב ראוי למחול לו שכ"ג העונש
 מעליו וכשיתקבצו של"ג גרדי התשוב ע"ד ש"ה חרשתו כמו שנאמר של"א ובמאכליו
 שכ"ד ואמ' וסומר דס"ח ע"א ש"ח בלבו ובלשונו: ע"ב ש"ח וכאש' ישיב זה: ש"ו נתקתי
 מוסרותיך שכ"ד ומסורת תורתו של"ב עליו זמה ריש ע"ד מתחנן אל אדוני
 דף ס"ט ע"א של"ב ובתוכחה אשר של"ה הואל תמעיט שאר ידו יוס הכפורים ע"ב
 ש"י וממפסדי התשובה ש"ח וי"ט בכל מימות שבעולם לא עלתה לו טבילה זרקו
 מיור עלתה לו של"ד נאמר השב מן החטא ע"ד ש"א שבין אדם למקום ש"ב
 והמצפונים ש"ג והרבה מחובות ד"ע ע"א של"ב ופגע בהם אחר כך ע"ב ש"ט עון
 פלילים שכ"א ואמר ואיש ברעהו של"ח חטאת ירבעם אשר חטא ע"ג ש"ה אינר
 נמלטת ש"ג ויכלתו הכורא של"ח מתועלת ההמין עד שתהיה עד ש"ך איננה עצאת
 כי אם דף ע"א ע"ב שכ"ה ולא רצה שתתמיד של"ג שרצה ממנה בודאך ע"ג ש"ו
 והיה צריך לעבור ע"ד ש"ו בדפוס ישן וע"ג שכ"ב בדפוס חדש לא יזכרו לו ואמר
 כל חטאתיו אשר עשה לא תזכרנה לו ואל יכבד ע"ד ש"ח בדפוס חדש התשובה
 ותנאיה והיה דף ע"ב ע"א ש"א כי עיניכם שכ"ב השנתו ממנו זמה שגיגע ע"ב
 ש"ט המשכו אחר עבודתו ש"ך בענין הוה נאמרו הלה תגמלו ע"ג ש"ו מרות
 שפ"ב אשר בו תשלם שכ"ח משמחי ע"ד ש"ז ולא לרי כספא ודהא נחשא שכ"ח
 הארץ היתה אדם דף ע"ז ע"א שש"ו המחילה ש"ו אחי וחשוב ע"ב ש"י וכחות נפשו
 כמה שימצא בן חן בעיני אדוני ודקריבו אליו ויסיר מסך שורה כ"ט והמיתה ע"ג
 של"ד אלא הו' ע"ד ש"א וכשמשתכל המבין ש"ט למחלקותיהם כהשתרלותו
 של"ו האלדים דף ע"א ש"ג לפנות לבו ש"ו לאלדים של"ד במילות בלב ע"ג
 ש"ב שתקביל בה ש"ט זכוין בהם של"ד הכתוב בהם ע"ד שכ"ד כמה הוא חיבי
 שכ"ט וגדולי דורנו של"ד בגראינו דף ע"א ש"י במצפונים ע"ב ש"ד ואמר כי
 מוצאי שכ"ו אלתהו כסוס שכ"ח התזלמותו שם וזהו לא של"ד מעבודת אלהו
 : ע"ג של"ב ספוקו ע"ד ש"ח ומעלת עולמה של"ה והוריתך דף ע"ז ע"א של"ה
 כזבים יתעה ע"ב ש"ד בימי בחירותיך ע"ג של"א ומהגיע אל ע"ד שכ"ו כי הנר
 היום בא דף ע"ז ע"א ש"ד ולא יין וגו' דף ע"א ש"א בשעה משעות היום שכ"ו
 הזקה לחברת העולם שכ"ח יקצר תוחלתו ע"ב ש"י לשונך מדבר בבני שצ"ה השם
 להתנאות להם ע"ג שכ"ו רעיון לבך בהברת שכ"ט והנח מעלות של"ג הולך את
 חכמים יהכם ע"ד ש"ו איש אל רעהו ש"י קטנותו שכ"ד והמיוחדות של"ב והרבק
 בעבודתו של"ג וטובותיו דף ע"ח ע"א ש"ב ובשפלות שאתה ראוי לה כשתורה
 ש"ג סכלי בפחיתות ערכי ע"ב ש"י ויחשב כמה שמנסה הכורא בו את בני אדם במר
 שספרנו ש"ב והמלטו מהמהם עם מה ע"ג ש"ב וי"ג מהאל לעורז ולא מצו על יותר
 כמה שיש דף ע"ט ע"א ש"י רחוקה מרשעים ואמר ש"ז שיוקם ע"ב ש"ו מתפצם

לוח תקון המעו

בו ש'ל ואל ושיאך רוב של'ב קדימת ידעת: ע'ג ש'ה ס'א והזיקו ש'יז להבנינם
 שכ'ח עתפקוד אות' ע'ד ש'ג נערות' של'ה הנאוה ד'פ'ע'ב ש'ח להחיות ש'יט
 אל תנח את ידך שכ'ב תאותם ע'ג ש'ז ואמר הנה בדבך ש'י הסכלות והחוללות
 ש'יט המצוות של'ד והשבעו ועשרים השבון ע'ד ש'ז ודע אחי כי העשרו: ש'יז
 נכון עמו דפ'א ע'ב ש'ד כי עתה כמונו ע'ג ש'ה ויעזרהו דפ'ב ע'א ש'א אשר היא
 ש'ג ונכח ראותך שכ'א המדות הטובות שכ'ג הנפש מקדרות של'א החקרמות
 ע'ב ש'ח אמונתך שכ'א אליך כ'ג של'ג והצורה העליונה כו עד סוף העמוד צריך
 למחוק כי הוא מיותר ע'ג ש'ג געלם ממנו ש'ד והטם העשות היא ש'ה הנהגות
 בתכמות ע'ד ש'ח מעשיך שט'ו ואם חלף לך יום אחר השג בשני כמו שאמרו רז"ל
 שוב יום אחד לפני מיתתך שכ'ו ויזך נגלהו דפ'ג ע'א ש'ה באמת ידבק שכ'ה
 הפרושים בפרישות ע'ב שכ'ט היא שהורח עליה ע'ג ש'ז הרבויים המביאי ע'ד
 שכ'ט היא ראש דפ'ד ע'א ש'א ואוטם ש'ו עד ששורר שכ'ד ויושיבו אותו שכ'ח
 זה תקנאו של'ג הרעב הכוסף ע'ב ש'יך אשר תשיבם ש'ח המותרת ומקבלים
 תנאיה להועיל ע'ד ש'ד תאוותם דפ'ה ע'א ש'יז ועם העיון של'ה בחנם בתנאים
 ע'ב ש'יב ולא יסכל ע'ג ש'יב על'ג פנים אחד מהם שכ'ג ורוח נמוכה ע'ד ש'ז
 בטבע הכוסף לו שכ'ג ולקחת איסור שכ'ו וכשתגיע שכ'ז מן האיסור בלא הכרח
 דפ'ו ע'א ש'יך ואמר רק לא ירבה לו סוסים מיותר וצריך למחוק של'א מצפונך ע'ב
 שכ'ג העבירהו שכ'ד פנוי שכ'ה ממנו של' מעות ע'ג ש'ג פתוח ס'א נפקדו ויצא
 ש'יג להביט ש'ח מעש' דפ'ז ע'א ש'יך אשרי האיש ש'יז את חכמי יחכם שכ'ג
 באהלך ע'ג ש'ח שכתוב לא יכרת ש'יט התענוגים שכ'ט ובחרו באמת ע'ד ש'ז
 מקום אשר שכ'ד הוה ימצאנו של'ר המציות דפ'ח ע'א ש'ב לבנו ע'ב ש'ב
 ישמעו ויאזינו ויאזינו ויחשבו ש'ה ס'א השכורים ש'יג וגופתם שט'ו חאויבים
 והחברות מן הנשים ש'ח איש מהם אביו של'ה מאימם ע'ג ש'ל יורנו ואתך
 ע'ד שכ'ח אליך לשמוע של'ו וסופת והקרובה דפ'ט ע'ב שכ'ד ותשתחו לו ביראה
 ע'ג שכ'ב לעוצם כבודו ע'ד ש'יא מי שמתנדב שט'ו נפלאתה אהבתך ד'צ'ע'ב
 שכ'ג שש בבור'יך עלו ברצונו ע'ג ש'יג בענין עקירת יצחק שכ'ג וסגולתו ע'ד
 ש'ה לכך אל ענדי ש'ז עור וגו' יאולם ש'י ויקוזבו שכ'ג כמו שכתוב של'ד
 לבורא יתעלה אשר דצ'א ע'א ש'ה האדם בהקדמות שכ'ד יראי אללים ע'ב ש'ח
 מן האריו שאתה ש'ח כשהוא מצוים לעשות הטוב ע'ג ש'ג המות אליו ורשני
 ש'ד ומחם שיאשר ויורה ע'ד ש'ב תיכח את עמיתך ש'ט מים ירדו עיני שכ'ב
 ויתבודד של'ב חברתי וצ'ב ע'ג שכ'ה נדר' הטוב' של' ירא את העד דצ'ג ע'א ש'ב
 באמתה וצ'קה שט'ו ורוץ ברברים של'ר ובמתין בקנות המדות הטובות ש'ך
 ברעות רוחנית ע'ג ש'ג במעשה ממעשי העבודה זכירוך ש'ח ח'ט ברברי עולמך
 זכירוך בבטחון על האללים ואם תרירה בענין שיביאך אל הנאוה ורגובר
 זכירוך בכנעיה ואם יהיה לך פני ע'ג ש'ז באבריד ולפקוד רעיוניך ש'י
 דרך עבודתו ברחמיך ונרולתו אמן בשך שמור לעד לבל תמער ;

ד"ב ע"ב

פתיחה

למתרגם : יש מאין : ממש מתהוה : כדכתיב מלפנו מבהמות כו ראייה למ"ש והבדילו בחכמה כו ופי'

הפסוק מלמדנו חכמה יותר מבהמות ארץ יותר מבהמות : ויותר מעוף ונוג' : נוצר על החכמה והוטבע כו כדכתיב כו זיפת באפיו נשמת חיים ויהי האדם ונוג' כלו' בשבע יצירתו נקנה לו החכמה כי החכמה מן הנשמה ונאמר בו זיפת באפיו נשמת חיים גם אמר ויהי האדם לנפש חיה ופי' שנפש האדם היא יותר חיה שבכל הבעלי חיים כי וימי הקונה חכמה ועל ידה זוכר לחיים נצחיים בע' הב ועל דרך זה תרגם המתרגם זהות באדם לרוח ממללא כי הנשמה היא כח הדבור באדם ובעבור נקר' האדם חי מדבר כי כח הדבור זה הוא עיקר נפשו כמו שביארנו החכמים בספרי החכמ' והדבור כולל דבור חיצוני והדבור פנימי שהוא החכמה כמ"ש במלת הגנין ריש שער י"ד רג ע"א כוסו' חלקו : וחכמת הלשון היא חכמת הדקדוק בלשון ערבי ובלשון עברי גם חכמת ההגיון נקרא חכמת הלשון (ע"ב) כלתה התאוותיה : ואע"פ שיקרה כו מענין יקרה היא מפנינים כלומר אע"פ שחשובה בעיני מצותו מ"מ עלה בדעתי למנוע מזה לפי שראיתי שהכניסני כו או פי' מענין כבודות מלשון אבנים יקרות ליסוד הבית כלומר אע"פ שכבר עלי והיה עלי למשא מצותו לפי שראיתי שרניסני כו והייר לי למנוע מזה את המלאכ' לטעמים שמספר והולך עד ד' סוף ע"א אבל מפני שאני חייב כו : והו' מענין הסמוך כו כלומר שיטתה בין סמוך לנפרד שלפעמים מלה מה סמוכה ודבקה לאחרת והוא סובר שנפרדת ומוכרת וכן בהפך וכבר ידוע ענין הסמוך והמוכרת במלכות הדקדוק וכן יטערה בין הקרוב והרחוק כו שלפעמים ענין מה קאי למעלה או למטה בקרוב והוא סובר דקאי על הרחוק וכן בהפך : וכן יקררה מעות בשלפעמים יזכור המדבר כלל מה ואח"כ פרט מאותו הכלל כל פרטיו והיינו שמונה כל פרטיו וזרזו שאמר למנותו ולפעמים אינו פרט אלא פרט אחר או שנים ממנו כפי הרצון אליו לענינו והו' שכתב או למנות את עצמו והנה לפעמים המעתיק סובר שפורט כל פרטי הכלל ואינו אלא קצת מהם וכן בהפך שמחמת כן יכשל דמעתיק ויעתיק דברי המחבר ויסביר לשונו להבין ממנו כפי מחשבתו או חלוף תיבות שמושם כמו בלשון העברי והדבר מרים ויזהרן בנטיה שיש הפרש בין אמרו במשרה ובין למשה שעם קשר הב' הוא דבור לנגאי ולתרעומ' ולא כן בל' וכן יש הפרש בין ישעה אל עושהו ובין ישעו בדברי שקר מפני קשר הב' ומלת אל כמו שפי' רש"י שם בפר' שמות וכן הרבה : בניג' ענין בנין ידוע במלאכ' הדקדוק : כמו מלת פקד אצלנו כו שכתחלק לו עניני' הא' ענין זכירה כמו זה פקד את שרה הב' ענין חסרון כמו ולא נפקד ממנו איש הג' ענין מספר ומנין כמו אלה פקודי המשכן : ה ד ענין ציווי כמו זהו פקד עלי לבנות לו בית פקודי ישרי' הה' ענין גבוה והנחה כמו והיה האוכל לפקדון ויקח מידם ויפקד בבית הו' ענין מינוי ונזכרות כמו ופקדו שרי צבאו להיות פקידים בית ה' הו' ענין ממון כמו פקדתו יקח אחר : (ד"ד ע"א) ויוסר בזולתו מלשון חכמ' ומוסר כלו' ויקח מוסר ממה שקרה לזולתו כמ"ש לעיל : (ע"ב) כי נהגו במבנים ההם כו' נ' בנגינים תוהם מנהג מבני לשון כו וי' ל' במבנים לשון בנין וכן מבני לשון כו :

פתיחה למתרגם. הקדמה

המ'ם נוספת בשם כמ'ם מתן מפץ י ואף על פי שלא נמצא זה השם בלשוננו אפשר שנמצא בלשון ערבי

ד'ה ע"א

בהקדמת

המתרגם יאות ראוי כמו כי לך יאתה : ויצר יצירות לעד לשון עדות : והגדולה שבטובות כו'

אחרי המציא כו' ר' ל אחרי שהמציאם בכח ההיולאני שהיא נפש חמשכלת שתחלתה היא נח והכנה לבד להכיר ולהבין בשלמות וכאשר האדם משתדל להוציא שכלו מן הכח אל הפועל שאז הכרתו גמורה והבנתו שלמה אז יאציל עליו רוח ממרזם להבינו ולחכמו בחכמה וזהו אמרו אחרי המציאו כו' כלומר אז נותן לו הקב"ה החכמה כי ה' יתן חכמה וגו' ובמסכת ברכות אמר רבי יוחנן אין הב' ה' נותן חכמה אלא למי שיש בו חכמה שנאמר יתן חכמתא לחכימין וגו' רבי אבהו אמר אנן מהכא מתנינן לר' דכתיב ובלב כל חכם לב נתתי חכמה י וזהו הגדולה שבטובות שכאציל עליו מזין החכמה והתבונה אחרי שהשתדל בהוצאת שכלו מן הכח אל הפועל כפי ההכנה והכח שהוכן עליו ביצירתו : חכמת השמוש כו' נקראת כן לפי שאלו החכמות משמשים לצרכי בני אדם כגון חכמת המגין והשיעור לסוחרים בחשבונותיהם ומדינותיהם וכן לשאר בעלי מלאכה הצריכים לחכמת התשבורת כגון במלאכה בנין וחפירת בריכת מים ומדידת השדות וההרים והחומות והמגדלים כידוע בשערי החכמה ההיא י וחכמת הגנון ידוע שמושג י וחכמת הכוכבים להניי העיתות במשפטי הכוכבים ושאר הדברים הנצרכים לבני אדם יורדי ימים והולכי מדברות שבנוסעים והולכים לפי מצבי הכוכבים ועל פיהם יכוונו דרכם כידוע לחכמי התכונה . וגם חכמת הטבע אפשר לקרותה חכמת השמוש אלא לפי שהיא חכמה רבה כרי להבדיל ביניהם נקב לה שם בפני עצמה . וקרא לזאת חכמת השמוש בערך חכמת אלדות שאינה שום שמוש לבני אדם לצרכיהם הגופיות וי' שאלו החכמו הם שמוש לחכמת האלדות שהם הקדמות אליה . ובפי ספר מלת הגיון שער י' ד כתב שנקראו כל אלה חכמה שמושית לפי שכל אלה הם שמשים לחכמת הטבע מפני שמופתיהם של אלו הם מוחלטים מצד שהם נלקחים בשכל : ויש מי שקראה חכמת המוסר כו' נקראת כן מפני שצריך האדם ליסר עצמו בהרגל עצמו באלו החכמות כי עמוקים הם וצריכים הדרגה והנהגה ממוסרי החכמים לדורך בחכמות והוא מעגין הכתוב לקחת מוסר השכל וגו' או פי' לשון מסירה בלשון משה קבל תורה מסיני ומסרה כו' כי אלו החכמות נשלמו באורך הימים שנמסרו איש מפי איש כי אי אפשר השלמתם בזמן אחד כידוע למעיין בהם ובמקצת ספרים אין זה אבל לקמן ד' ע"ג משמע שנקראת כן שכתב החכמות השבעיות והמוסריות והתבריות כו' : (ע"ב) עשה דברים לפעלם כלומר לתכלית הפעולות עצמן : במצותיו ולא בשכר מצותיו כדתגן כו' י' מ שלא יהיה כוונתו ליטול השכר בזה העולם מיד אחר שעשה המצוה כדרך העבדים המשרתים לארבוניהם ליטול פרס תכף בכל יום אכילה ושתיה שכן עבודתם ואם לא יתן להם לא יעבדוהו גם ימצאו עבדים שכורים לזכך ידוע ליטול שכרם מיד אחר עבוד זכבנם ואם לא יתן להם בועטים

בועטים באדוניהם אלא יהיה כוונתו לקבל שכרו בע' הב' וי' מ' שיעבוד לשם יתברך
 מאהבה נמורה ולא יכוין לשום שכר אפילו בעולם הבא וסוף הכבוד לבא ממילא
 על צד החסד מאת השם יתברך כי האדם מצד עצמו איננו ראוי לו כי כבר קבל
 שכרו על כמה טובות שהשיב השם יתברך עמו מעודו וכן משמע מדברי רבינו
 המחבר לקמן בשער הבטחון פרק ד' דף ג' ע"ב ובשער האהבה ונשאר מקומות
 מזה הכפר והדברים עתיקים: (ל"ג) והב' מה שהוא מוחש כחוש ארז
 בהמסת החושים הידועים: וחוש עיני הבנה והבנה מלשון ובעבוד חושי בני :
 ולא רואה אותם כו' ס"א ולא רואה אותם כו' : עלית סבת : ל"ד וכתב
 נר אלדים נשמת אדם כו' ראה שראוי לאדם שיתקן את מצפוני שהרי השם ית'
 יודע כל אשר במצפוני שהרי ה' יתן חכמה לאדם שהוא נתן נשמתו בו לדין
 לו כבר מאיר נודן ההכמה ולזה על כרחיך נאמר שהש' יודע וחופש כל דברי
 בטן כלומר הדרי הלב וכלי המחשבה או פי' עיקר השגחת השם יתברך ודוקותו
 לאדם הוא על ידי הנשמה שהיא רוחנית והרוחני דבק ברוחני והנה על ידי הנשמה
 יודע הש' ומשגיח על כל מה שבמצפון האדם וזוהו העד הנשמה היא כבר מאיר
 לשם יתברך לדעת כל אשר במצפוני ולולא נשמתו לא היה השם יתברך משגיח
 על האדם בפרטות יותר מעל שאר ב' ח' : והנה ביזן שעני' ה' תמיד על לב
 ומצפוני של אדם לכך ראוי לו לתקן ולקשט מצפוני : וענין ההשגחה שחייב
 יותר פרטית כאדם מבשאר נבראים אשר בארץ מבואר בספר המורה חלק ג' :
 האחד מהם גלוי והשני נסתר כו' איך פירוש האחד מהם גלוי היינו מצוות
 האצורים על דרך שקראם לעיל ההכמה הנראית והשני נסתר היינו חובות
 הלבבות שקרא לעיל החכמה העפונה אלא פירוש האחד מהם גלוי בין חובות
 האצורים בין חובות הלבבות קצת מהם כבואר בתורה בפירוש והיינו הגלוי
 וקצת מהם כמים וצריך גיאור והיינו הנסתר והשתדלו הקרמונים שהיו אחרי
 אנשי בתלמוד בגבורהם לעמוד על זה הנסתר אבל לא ביארו חובות הלבבות
 כמו שכתוב בסמוך ולא מצאתי בהם ספר מיוחד בהכמת המצפון כו' כהלכות
 פסוקות ונחלות כלומר וכהלכות גדולות וזוהו כבר ידוע : או חלק מחלקיהן
 כו' קצת ההלכות והדינים שאנו הייבים בהם ביזמן הזה לא כולם : וכמוהו כמד
 החוכמות מלשון רמב"ם כמוד' כעמ' כעמד וגו' : שאין אנהו נחבעין בהם אין
 השם ית' תודע אותם כמדו או פי' אין ב' ד' מענישין עליהם ואין תובעין לאדם
 עליהם : ול' ב' תורה ו' מ' : וללמוד תורה בעצמו וללמוד
 לאחרים : ונכסור נפשותינו אליו שנפקד
 דוחנו בידו ונאמין כי הוא יעשה הטוב לנפשותנו בעה' ז' ובעה' ב' : ר' ד' ב'
 ואח"כ השיב את כל העבודה אל הלב ואחר כך בסוף התורה בפרשת נצבים השיב
 כו' : והשיבו ענין תורה והשגחת הדבר : (ל"ג) שקושב - קושב שם מושאל
 מקשבי הגלגל המפורסם בהכמת התכונה שנקראו כן שתי נקודות הגלגל היא
 בקצה הצפון והב' בקצה הדרום שהם עומדים לעולם ולא יזוזו ממקומם וכל

(ל"ג) וכשאתה משתכל במדל שכולל הפסוק הראשון בו ר"ל על כרחק אין
 כל החורה נכלל בג' אלו שזכר בין דם לדם בין דין לדין בין נגע לנגע ואם כן
 קשה כיון שנא ליזכור למה לא זכר הכל או לא יזכר אלא אחד מהם וילמד הכל
 מסנו אלא ע"כ לא בא ליזכר אלא מצות השמיעות שהם בדרך הקבלה בו :
 חכמי התורה והסמך חכמי החורה והקבלה שסופכים על מה
 שקבלו איש מפי איש עד משה רבינו עליו השלום מפי הגבורה וכל אחד סומך
 על רבו הראוי לסמוך עליו : (ל"ד) וכן אומר בכל מה שנוכל בו כלומר
 כמו שנמצא בכתוב שיש לחקור בשכל על ענין היחוד עם שהוא מקבל אצלו כמו
 שנאמר וידעת היום והשבות אל לבבך כי ה' הוא וגו' כן אני אומר בכל שאר
 המצוות שנוכל לעמוד בו : כי הקבלה ואם היא קודמת בטבע בו אין זה סותר
 מ'ש לעיל ד'ו ע"ג דאורה שתדויה חכמת מצות דילב קודמת בטבע בו דכאן
 אמר בבחינת הלימוד שבלמוד יש להקדים הקבלה מפני צורך הלומדים בו
 ולעיל אמר לענין המעשה כשנא לעשות המצוה יש להקדים כוונת הלב לשם
 שמים למעשה שיעשה באיבריו וזהו שאמר לעיל קודמת בטבע לרשמת מצות
 האיברים ולא אמר קודמת בטבע לקבלה ומשתדלים בחובת עצמם בו ר"ל בחובת
 עצמם ממה שחייבים בין מחובת האברים בין מחובת הלבנות היו משתדלים
 יותר ממה שהיו משתדלים לחובת אחרים שיהשבו שמה ישאלום בדיני איסור
 והיתר ושאר ההוראות שאשר ירצח להשתדל בחובת אחרים צריך לקבץ כל
 תולדות הדינים והשאלות הנכריות המסופקות לפי שצריך לחוש שמה יבואו
 לידו שישאל ממנו יחיד או רבים מהכוון העם הרב והנה לחובת אחרים לא
 השתדלו אלא בכללי הדינים בו ואחר כך היו משתדלים בחובת עצמם והיו
 מתעסקים לברר מעשיהם בכלל ונפרס : וד"ח ע"א קמאי הוה מסרי
 בפשייהו בו אין פירושו שבסרו נפשם לחריגה על קדושת השם שלא מצינו רב
 יהודה נהרג רק פי' שכל מחשבתם למגמתם בנפשם ושכלם בבטחונם בכל
 עניניהם היה אל השם וזה ע"ד שכתב לעיל ד'ו ע"א ונבטח בו ונמסור נפשותינו
 אליו וזה ג' כתב שם ע"ג ונבטח בו ונמסר אליו כמו שנאמר בשחו בו כי זה
 תלוי בלב ובזה אתי שפיר שהביא מזה ראיה על מצות הלבבות : ויל' הוה מסרי
 בפשייהו בפשוטיה דנבמרא פ'ג דברכות ד'ך ע"א הכי איתיה קמאי הוה מסרי
 בפשייהו אקדשת השם בו כי הא דרב אבא בר אבהו חזיה לההיא נזיה דריות
 לבישה כרבנות בשוקא ופר' שי כרבנות שם לבוש חשוב סבר דנת ישראל הוה קם
 קרעיה מינה אגלאי מילתא דנזיה היא שיימיה בארבע מאה וזו כי ואין כוונתו
 להבי' ראיה דוקא על חובת הלבנו דק שכל עיקר עסקם בעבור חולתם בכללות לבד
 להורו להם הצריך או מפסקי הדינים ובעבור עצמם בפרטות ובכבודו כמו שאמר
 לעיל ומשתדלים לברר מעשיהם וחובות לבותם בו מעשיהם וזמו למצוות
 האיברים וכחאי גוונא מביא דאיה בסמוך מהא דאמר רב הונא כל
 דעוסק בו : (ע"ב) ואם ערגו בו ואף על פי שירבו בו :

הקדמה

זמה ה' דורש ממך וגומר אהבת חסד והצנע לכת עם אלהיך וגו' : ואומר כי אם
בזאת וגו' יודוע אותי כי אני ה' עושה חסד משפט וצדקה בארץ וגו' : (עב)
זאמר כי אני ה' וגו' ואמר וכי תגישון עור וגו' ואמר הנה שמוע וגו' כל זה מביא
לראיה שאין השי' מקבל עבודה מזוייפת בין תחיה מזוייפ' בלב או מצד אחר כגון
שחקרנן נזול או עור : שוקלת מצוות רבות מזולתה חכמי' שב אל המחשב' הנ' ל'
כלום שוקלת מצוות רבות שהם מזולת המחשבר' במצוה והכוסף כו' : ס' א'
מזולתו והכני' שב אל הכוסף הנ' : ועמסתי עליה לשון נקבה מוסב על
הנפש הנ' ל' ס' א' עלי' : מלבי מעצמי בלא ספר - מלשון הכתוב כי לא ענה מלני
כי לא מלני : מה שקפא ברעיוני מה שצבור ברעיוני מלשון נצבו כמו נד
נזולים קפאו תחומות וגו' : את נפשי עם נפשי : ואסען עליה ממנו כו'
עד עולה מצדקו כו' לשון נקבה מוסב אל הנפש ולשון זכר מוסב אל האל
הנ' ל' או אל הדבור הנ' ל' פעלי שוה עם דבורי אודה לאל כו' : שכלים חכמים
ומשכילים ד' ג' סכלים ס' א' שכרים ר' ל' שכורים מיין אהבת העולם ולכך נשאר
בפתיותם וכו' ג' כתב לקמן ד' ש' סוף ע' ד' כשלבנו שכור ביין אהבת כו' : ד' ט' ע' א'
נכונה נפטרה : בחבק העבודה חבק הוא הזגור שחוגרין בו הסוס או החמו'
דקשרין בו האכף או המשא : ויבלמה ענין סגירה מלשון במתג ורסן עדין
לכלום רסן בל' א' צוים' : (עב) אשיתני יסודותיו כמו ואשאי ימישו :

חכמת הרבר היא חכמת ההגיון שמדברת מעניני הנצוח ורהקשים והמופתים
והראיות איך יעמידם האדם להוציא מהם מושכל ונקראת חכמת הרבר כמו
שנקראת חכמת ההגיון כי ההגיון ודבור ענין אחד ששניהם מורים על הרבר בלב
זכפה על צד השכל ולזה השעים נדרו האדם בשהוא חי מתבר' ולקמן דף זה ריש
ע' ג' אמר הולכות ע' ר' חכמת הרבר וחכמת השמוש וכבר ידעת ממר' שביא בראש
הקדמה זו מה דהוא ענין חכמת השמוש וכל החכמות הנכללים בה הם הולכים
מושכל אל מושכל ר' ל' ממושכל ראשון לשני ולשלישי ולרביעי כו' כפי הצורך
להוציא לאור מושכל שירצה כידוע למתעסק בשערי החכמות ההם : כי אין כל
מחקר שכלי נמצא במופת כו' ר' ל' שלפעמים נשער מחקר שכלי בראיה בעלמא
ובתורת אמרנא ולא במופת וכבר ידוע בספרי ההגיון ההפך שבין מופת לראיה
: ולא שבקש בחכמת השמוש הרבר המספיק כי חכמת השמוש אין לה תכלית
עד שיספיק לומר עליה וי כי תמיד נוספים בה מושכלות בכל דור ודור למעיינים
באורך הימים ובחילופי העינים אשר השמוש להם כגון בחכמת התכונה אמרו
אלו יעמוד העולם אלף אלפי אלפי' שנה לא יעמוד המערכת על מתכונת הראשון
ותמיד יתחדשו דברים וי' ג' הרבר המסופק שכל מה שנתבאר בחכמת
השמוש הוא דבר אשתי במופת גמור ואי אפשר להכתיבו ולא להפיל
בו ספק מה שאין לו לשאר החכמות : ולא בהכמה האלית להתרגש
ולחמשיל ר' ל' שאין לתלות על לב שיש באלוהות דבר מודגש בחוש אחר מן
הדושים שבהם כח המתרגש בב' א' והאדם גם אין להמשיל ולהמות באלוהות ע' ד'

שנאמר ואל מי תדמינו ואשה מלשון ותמשילוני ונרמה : ולא בתחלת החכמה
 היצורית מופת כו' ר' ל בתחלת החכמה היטבעית אין לבקש מופת ודרכה רק
 ענין הטבע וה' ברצון הש' וחכמתו לבר ולזה עומד המשכיל אצלו לא יבקש לו סבה
 אחת כמו שאין לבקש מופת למושכלות ראשונ' כמ' בסמו' ולא בראש' המופת
 מופת : (צ"ג) מפני שקויותי שיהיו הלבנו כו' ס' א' מפני משליה שיהיו הלבנו
 כו' : אמרה בסימנין למד התורה כסימנין עשה לך סימנים על ההלכות שלא
 תשכחם : ואמרה בודמי לה : והסביר התורה במשלים החזמים לענין הנרצה
 : ממנו כנויו בלשון רבים כמו מאתנו וכן בסמוך ד' ע"א ומה שראוי לו ממנו
 כו' : עצם ומקרה מכוואר ברוח הן פרק עשירי ובמלות הגיון שער עשירי :
 (ד' צ"א) כי ממנו התחלה ואליו התכלה ר' ל הוא יתברך סבת תחלת כל דבר
 וגם הוא סבת תכלית כל דבר כי כל תחלה וכל תכלית הוא ברצונו או בחרונו :
 והמקצרים כל אדם מושל עליו לעשות מן המצוות וללמוד מן החכמות התוריים
 כל מה שביכולתו והעושר פחות מזה נקרא מקצר : ואנשי החונף הם דוברי
 שלום עם העושה ורעה בלבנם גם המראים עצמם חסידים וצדיקים בנגלה
 ובנסתר הם חוטאים ומרמים בני אדם וכזה ימצא לשון חונף הרבה בספר
 זה לקמן : (צ"ב) והפך בו מלשון ר' ל הפוך בה והפוך בה : וילתה הוליד
 ותולדות והבין דבר מתו דבר שכתתי לך ויג' ויחרהו זיג' וגדלתו : וכיון בו כוונת
 המעשרת : כמו שפירש לך הספר ויבין אותך אליו כן תעשה ולא שתתה נאה
 דורש ולא נאה מקיים : (צ"ג) ומעלת שאר החכמות כו' כלום ויעידך לדעת
 יתרון מעלת המין הזה כו' רוצה לומר חובת הלבבות ממעלת שארית המצוות
 וממעלות שאר החכמות כו' היוצאים מחכמת התור' כו' כי כל החכמות בכללים
 בתורה ויתר נראה לפרש ויעידך לדעת ההפך שבין מעלת המין הזה מן
 המצוות ובין מעלת שארית המצוות : וההפך שבין מעלת שאר החכמות ובין
 מעלת חכמת התורה כו' כלומר שתיבין כי מעלת חכמת התורה יתרה על מעלת
 שאר החכמות ומעלת המין הזה מן המצוות יתרה על מעלת שארית : לזו המשי
 הם כרכים עגולים שעושים מן המשי בארץ ישמעאל והנה דמיו במשלו חמדות
 והקנינים הטובים לבגדים כעין שהמשלים הכתוב בכל עת יחיו מגדך לבגדים וגו'
 הסירו מעליו הבגדים הוצאים והלבש אותך מחלצות : וזה כי המדות הם קנינים
 נקנים ודבוקים לאדם כמו הבגדים הנלבשים : כי לא יקראו מדות אלא הענינים
 דהנקנים בנפש והורגל בהם עד שלא יזונו ויסודו ממנו : והנה דמיו במשלו
 שכמו שהמלך רחטיב עם עבדיו ויתן להם מתנות וזהו ריון הנלבב באותה
 הדבובה שהטיב עמו והשתמש לעבוד את המלך ולגמלו עליה כן כל אשר
 חטיב הש' עמו ישתדל לעבדו כפי האותה הסוברה וכל אשר חרבה הסוברה
 באיש יתרחיב לעבוד את השם יתכרך ולהודות לו עליה ויתר כמו שיתבאר
 לקמן : ומה כמו שהוריו הנלבב יעזר בזה ויתקרב ע' כן למלך והכסיל נכשל
 בהם שעל עיניו נטה להרגל עצמו במאכ' ומשת' ושאר תאוותיו כן בדברי התורה
 צדיקים

הקדמה שער א פרק א

צדיקים ילכו בם ופושעים יכשלו בם כמ' ש נביאזר המשל והפתי הנבחר בעמדו
 על ספר האלדים הוא משמש בו לדעת חידות כו' ויכא ר' איה ממנו לרדוף אחרי
 התאוה כו' וחורה עוד במשל היזר תועלת עניני כפר זה אע"פ שכולו מושכלות
 מוכנים בקלות בשכל הצלול ושמה יאמר אדם כה דויעיל לנו בספרו זה
 שכלו דברים פשוטים ברורים מן השכל וכתובים בתורה ע"כ הביא במשל לזוי
 המשי שהטוב והפחות מעורבים שם ואין כל אדם יודע לברר הטוב מן הפחות
 כן דלקי דברי התורה מעורבים ואין כל אדם יודע ומתעורר לברר מין עט
 מינו ולברר ע"כ חובר זה הספר להורות ר' הפתאים דרכי הבידור כמו שהודו
 ג"כ לעיל במשל המטמון של כסף שחור: בגדי חופש לשון פסוק הוא בידו אל
 בבגדי חופש לרכבה ופירשו בו בגדים יקרים הראויים לחפשי וכן חורין: לבחון
 אותם ע"ד שאמר במשל לזוי המשי לבחון בחם את דעתם:

שער הראשון (ד"א ע"א) והוא ששנונו להאמין כו' באמרו שמעו כו'

כלום שמע והבין והאמין שהו' נמוצא ומחויי המציאו':
 (ע"ב) שהוא אלדינו מלשון אל שענינו בעל כח ויכולת מלשון ואת אילי הארץ
 גם מלשון עד האלדים יבא דבר שניהם שענינו שופט ודיין כלומר שהוא יכול על
 הטוב ועל הרע והוא דיין אמת ושופט צדק וכנוי אלדינו מורה שהוא משגיח
 בנו לעשות לאיש כגמולו ושהוא משגיח בישראל יותר מכל העמים: שהם
 כוללים הידיעה והעשייה כו' ר"ל בלמוד התורה הקדמו' בושנתם ודברת בם
 יש בו ידיעה לידע מדע החכמה והבינה ויש בו ג"כ מעשה שעושה בשפתיו
 ובשאר כלי הדבור לאפוקי שאר חובות האיכרים שאין בהם: לא מעשה
 בלבד לא ידיעה כמ' בסמוך עמוד ג' ואח"כ נעתק מחובות האיכרים אל מה
 שיש בו מעשה בלבד כו': (ע"ג) צרור המור חודי לי בין שדי ילין רומז ללב
 חנתון בין השדים והרב מפרש הכתוב על שדרך אוהבו וחדו של אדם ליתן לו
 צרור המור שיתלנו על צוהרו עד שיענין שדיו וכזה זוכר את דוד תמיד כיון
 שריח המור עולה תמיד לנחיתיו מבין שדיו והוא נתון על לבו תמיד והרמז דהוא
 למצוות שנתנו לנו לזכור את ה' תמיד כמו תפילין וציצית ודומיהם:

ע"ד פרק א וממה מי שמתרחו אחר שיבין כו' ר"ל שיבין שהוא מחוייב

המציאות ושהוא אחר אבל לא חקר על ענין האחד דעובר
 והאחד האמת וכה' כתב לקמן פרק ב' ד"ב ע"ב והחלק השלישי מחלקי היחוד
 דהוא יחוד דבורא בלב ובלשון כו' וכה' ג' נזנה כתב עוד לקמן פרק ד'
 וכשיתברר כי הוא אחד ט':

ד"ב ע"א פרק ב לא תאותנה אינם ראויים מלשון כי לך יאתה או פי'

אינם ראויים מלשון בוצאת נאות לכם בזאת יאות
 לנו: אלא הנגולו אנשים מסוגלים לחכמתם ובינתם וצדקתם:
 ומה שהוא

ומת שהוא מתבודד בו דל מה שיש בו לבדו ושראוי לומר עליו לבדו וללא בזולתו : **עב** (בגומץ פי' הר'ק פחת גדול : המשנים לשון שנים דל שטוענים שיש שני אלדות ח' וזה הלשון מצינו בספר המורה פרק ע"ה מחלק א' ובשאר מקומות ופירשוהו המפרשים כן ואפשר לפרשו לשון שני כלומר משני מדרכי המאמיני' וחוקי התורה שהו' המנהג הנהוג ברוב העולם ובס'א דברי המיני' וטענות כו' : מגמת'אנחות פניו כמו מגמת פניהם קדים בל'א קניניקייט :

פרק נ

(ע"ד) וכבר הבטיחנו יוצרנו כו' אמר זה כדי שלא יקשה על מה שכתב שאני אפשר שיהיו לנו ראיות והמופתים כו' הרי יש כמה מצוות בתורה שאין מעמם ידוע בראיה שכלית כגון שעטנן ופרה אדומה והרבה כיצא באלו לכך כתב שעתיד יגלה מסך הסכלות כו' ואז יראו ג' כאלו המצוות בשכל האדם שיהיה או בהיר ווד' וצלול כשכל מלאך דוחני :

פרק ד

צריך לחקור עליו מה ואיך הוא כו' רמו לג' הסכות מן הד' שהעמידו הרוקרים לכל הנקירה שיושבו לשאלת מה וכמה וממי ולמה שהם החומר והצורה והפועל והתכלית ונתבאר במלות הגיון שער ס' והכרו בעל עקרה ריש פ' בראשית והנה הפועלת כבר נתבררה כשתתברר אמות מצאיתו ולזה צריך לחקור על הג' הנשארים או אפשר שבענין איך נכלל ג' כ' הפועל כי יאמר איך נמצא עם ע' פוע' או זולת פועל ואם ע' פועל באיך פועל' הנה או זה והנה אמרו מהו רומז לחומרית כלומר מהו חומר ואיך רומז לצורית ויל בהפך מהו רומז לצורית ואיך הוא לחומר' ולמ' רומז לתכליתית :

פרק ה

הן ג' הקדמות אתה מהנה כו' צריך לג' הקדמות יחד כי אע"פ שנתבררה ההקדמה הא' כי חובר אינו עוש' את עצמו י' ל' אחד מב' פנים הא' שהתחלות אין תכלית למספרן ולזה אין צריך לומר שהדבר עושה את עצמו רק יאמר שלהתחלה יש התחלה לפניה שעשה וחרשה זכך להתחלה שנית יש עוד שלישית ולשלישית רביעית וכן עד אין תכלית ולזה הוצרכה הקדמה השנית שתתור זה הב' י' ל' אע"פ שבאמת אין הדבר עושה את עצמו זה שייך לומר בדבר שהוא מיוחד אבל בדבר שהוא קדמון ואין לו תכלית הרי באמת לא עשה את עצמו וזהו טעם שעל השם תברך לא שייך להקשות חייך עשה את עצמו לכך צריך ההקדמה השלישית כי כל מיוחד מיוחד ואיננו קדמון והעולם מיוחד כלו וכל להבין שגם ההקדמה השנית לבד וכן השלישית לבד או שניהם יחד לבד אינם מספיקים לברר שיש לעולם בוד'א בראו מאין : (ד"ג ע"א) היה אפס ואופס ות' אפס לא יהיה כו' יש מוחקין מלת ואופס ויש ליישב

שער היחוד : פרק ה'

ויש ליישב הנידכא שיש שני מיני אפס . א' האפס מצד עצמו אבל איננו אפס
מצד סבתו שהוא בכח סבתו לצאת לפועל רוצה לומר שהוא אפס מן הפועל
אבל איננו אפס מן הכח . דרך משל האש היוצא מאבן החולמיש טרם צאתו
לפועל הוא אפס מן הפועל אבל הוא בכח באבן החולמיש שהוא סבתו . הב'
שהוא אפס מעצמו ומסבתו רוצה לומר מן הכח ומן הפועל . ולפי שכאן בא
להורות על המין הב' שהוא אפס לגמרי על כן אמר אפס ואופס אפס מ
מצד עצמו . ואופס מצד אחרים רוצה לומר שאין לו שום סבה המוציאו לפועל
שהרי מירי בעושה את עצמו לא שאחרים עושין אותו . ומלת ואופס מבנין
הרגוש מבנין שלא נזכר שבו פועלו שפעולתו על ידי אחרים כמו שנתבאר
במלאכת הרקדוק : ולא הנהגה ולא הכנה למעשה : שכל מרה שיש לו תכלת
כו' תכלת לשון סוף וקץ בין יהיה הקצה הראשון או האחרון בזמן או בסבות
וכן בדבר הגשמי יש תכלית משש קצותיו שהם גבולי רקיקו ואם כן זה
פשיטא שכל שיש לו תכלת יש לו תהלה כי כבר נתברר במושכל ראשון שכל מה
שאינו לו תהלה כו' כי אם אין לו תהלה אין לו גבול וקצה ואין עמוד האדם
במחשבתו ושכלו על גבולו עד שיאמר עליו שיש לו תכלית וזהו אמרו מפני
שאי אפשר כו' וכל אשר נעמוד כו' כלומר וכאשר נכריה בראיה ומזפת שיש
תכלית להתהלות וכמות לכפונבים כגון שנאמר שיעקב התחלות וסבתו יצחק
והתחלת יצחק וכמות אברהם ואברהם סבתו תרח וכן עד אדם הראשון וזוף אדם
הראשון התחלות התרכבות הד' יסודות ודחתלת הד' יסודות החיולי וכן ילך
הדבר עד סבת הסבות והוא השם יתברך וכו' תכלית להתהלות והוא ר' אשון
והתחלתו מאז נדע כי היה להם ראשון כו' ואין לומר כי הם הולכים לבלתי
תכלית כי זה מוכרח ממנו שמבאר והולך באמר ועוד מן הידוע לו' ואין זה
דרך שני רק מסיים מה שרצה לברר ההקדמה השנית ולקיים שיש להתחלות
תכלת וכיון שיש להם תכלת בשום קצה מן החלוקה כמו שמבאר כבר
אמרנו שכל מה שיש לו תכלת יש לו תהלה כו' או יש לומר שהוא דרך שני כי
בראשונה סמך על מושכל ראשון כלומר פשוט הוא שיש תכלית להתהלות וכל
אשר נעמוד כו' ועוד דרך שני שהמזפת מכריה שיש תכלית להתחלות כי מן
הידוע כו' עוד יש לפרש אמרו שכל מרה שיש לו תכלת יש לו תהלה כו' בדרך
יותר נכונה וזה שכל מה שיש לו תכלית רוצה לומר אחרית וסוף וקץ ע"כ יש לו
תהלה כי כבר נתברר בשכל ובספרי החכמה שכל מרה שאין לו תהלה אין לו
תכלת שכמו שהיה קיים עדי עד לבלתי תכלית בעבר כן יהיה קיים לעד וזהו הדין
נכונה נכונה שהשכל מסכים עליה ואי אפשר לאדם השכלי שאמר על דבר
שאין לו תהלה שיהיה לו גבול ויג' לעמוד על קצו וסופו וזהו אמרו מפני שהיה
אפשר להגיע בדבר שאין לו תהלה אל גבול שיעמוד האדם אליו ל' שיעמוד שכל
האדם אליו והנהגה ששמצא לו אחרית נדע כו' וכל אשר נעמוד כו' ר' כאשר
נעמוד ונתבונן על הנמצאות בעולם נעמוד עליהם ונדע שיש תכלית ואחרית להם

וכזה נדע כי היה להם ראשון כו' וזה כי אמתנו רואים בכל מה שיש בעולם יש
 אחרית ואחר הוי' תו' הוא נפטר ונס בהמשכת פרטי המינים אלו מאלו יראה
 אחרית וקץ שהוי' האדם יולד מאדם וסוף ימצא לפעמים אדם שהוא עקר וזינו
 מוליד וכן בעלי חיים וכן הצמח יזרע ויוטע מצמח אחר וסוף ימצא לפעמים
 צמח שלא יוצלח לזרעו ולנטעה וכן הרבה דברים בעולם כגון המחצבים
 שבמקום אחד מהאדמה יכלו ויפסקו וכן כמה עינים נזכרו בספר איוב בפרשת
 כי יש לכסף מוצא וגו' עיני שם סימן כ' וזה על כרחנו לומר שיש להם
 תחלה דאילא היה להם תחלה והיו בלתי תכלית יקשה מה נשתנו ומה הסברה
 שמעולם לא נשתנו ולא כלו ועכשיו כלו : **עב** כי כל מה שיש לו חלק
 יש לו כל כו' כלומר יש לו גדר כללי הכולל אותו עם שאר החלקים כו' וצ"ב
 ומגביל אתם ואינם בלתי תכלית כי כיון שיש לחלקים תכלית שהרי אי אפשר
 שיהיה החלק בלתי תכלית כי הבלתי תכלית אינו מתחלק בשבעו אם כן גם
 לכולם יחד יש תכלית והוי' הוא כאלו יאמר כי כל מה שיש לו חלק יש לו
 תכלית וזהו אמרו ולא יתכן להיות חלק כו' ואין להקשות משנות השם יתברך
 שהוא ושנותיו לא יתמו כי שם אין פירוד וחילוק שהכל דיבוק אחד ולא יתכן
 לומר על קצת משנותיו חלק כי הם בלתי מתחלקים בפועל רק במחשבה אבל
 האישים שמימי נח עד ימי משה דרך משל הם חלק בפועל ועוד כי הזמן אינו
 דבק בו ואינו ניצל תחת הזמן ואין שיך בו זמן כי הזמן נברא ומבואר זה
 היסב בספר המורה חלק ב' ודוק : דבר שאין לו תכלית בפועל אמר בפועל
 לאפוקי שנות השם יתברך כמו שכתבנו ועוד כדי שלא יקשה למי שאמר שאף על
 פי שהעולם מחורש מכל מקום אפשר שיתקיים לעולם ועד ולא יכלה עד בלתי
 תכלית ברצון השם יתברך שהדשו ובראו כמו שכתב במורה נבוכים לכך כתב
 שמה שלא יהיה תכלית לעולם בקיומו לעד אינו בפועל רק בנח אס רצון הש'
 שיתקיים פשיטא שיתקיי' כמו שבראו וחדשו ברצונו ואם אין רצון הש' בזה א' א'
 שיתקיים כפי טו' ודוק ועיין בספר מורה נבוכי' בדקמות חלק שני דע' כ' ע"ב
 והקדמה ראשונה ושניה ושליש' בפירושו ש' ש' ושם תמצ' זה הענין וזה מבואר
 ולא יתכן להפדיש כו' כלו' ולכך לא יתכן להפדיש כו' או כלומר והנה מבואר
 שלא יתכן כו' וזהו דרך לשון הרב הרנה בספר זר' שמשמש בו' ו' לדבקות
 ענין ולחתינת טעם : וכשנחלק ממנה שיצא אל גדר החויה בעולם מן
 האישים ימימי נדע עד ימי משה כו' בספר המורה חלק ראשון פרק ע"ג
 נביאור הקדמה האחת עשרה כתב כבר התבאר הסג' מציאות נש' אחר ג' ו'
 תכלית לו או מציאות נשמים אין תכלית למספרם כו' ונתנאי שיהיו אלו שאין
 להם תכלית נמצאים יחד בזמן וכן מציאות עלות אין להם תכלית שקר רוצה
 לומר שיהיה דבר עלה לענין אחר ולדבר ההוא עלה אחרת ולעלה עלה וכן יאל
 לא תכלית עד שיהיו מנויים אין תכלית להם בפועל יהיו נשמים או גדולים
 אלא שקצתם עלה לקצתם וזהו הסודר הטבעי העצמי אשר התבאר

שער היחוד פרק ה

גמולת המנע מה שאין תכלית לו בו כו' וכבר זכר רבי ש"ס המוצת על זה שם
בריש חלק שני דף ע"ב ע"ב בהקדמה א' וכ' ו' והוא כעין המצפת שזכר הרב
המחבר בכאן עם שזח המוצת אינני אמת כמו שנבאר ע"ד כתב הרב המורה
שם בפרק ע"ג והזכר מציאות מה שאין תכלית לו במקרה בנא זה אחר סוד זה
זהו שיהיה דבר אחר והענין דבר אחר והאחר ההוא אחר הענין דבר שלישי
וכן אל לא תכלית בזה הוא הענין עמוק מאד כו' והזמן כל מה שיגיע ממנו חלק
יעוד לפניו חלק אחר וכן בא המקרים זה אחר זה על החמר אל לא תכלית כו'
זה מה שלא בא מופת על המנעו כו' ורוצה לומר אף שיאמר כי הזמן בלתי כלל
לא יאמר שהוא שקר מפני שהוא כנגד מה שהתבאר במופת המנע מציאות גשמים
ועלות אין תכלית למספרם כי כבר התנינו תנאי שיהיו אלו שאין להם תכלית
במצאים יחד בזמן אבל הזמן כל מה שיגיע ממנו חלק כו' וכן בוא המקרים זר
אחר זה על החומר אינו שקר מזה הצד מזה השניס להיותם בלתי נמצאים יחד
ואף כי מציאות עליות ועלולים לב"ת אפילו שימצאו נזה אחר סוד זה שקר מכל
מקום מה שמתחדש תמיד זה אחר זה על החומר ראשון אף שימשך זר מזה
יהיה זה עלה לזה כאלו אמרת ראובן בן יעקב ויעקב בן יצחק כן אל לא תכלה
לא נקרא זה עליות ועלולים לבלתי תכלית שהרי יש להם תכלית כי תכלית כלם
הוא החומר הראשון ובו יתחדש כל מה שיתחדש והחזר חלילה בתנועה סבובית
בתנועת הגלגל כמו שאמר בהקדמות חלק שני בהקדמה כו' דף ע"ח ע"א באמר
שם ולפי זאת ההקדמה יהיה המתנועע בעל
תכלית מתנועע על אורך בעל תכלית פעמים אין תכלית להם כו' ע"ש ועלת
החומר הראשון הוא השם יתברך חרי שיש תכלית מספר לעלות וחכן זה כי כן
יאמר לדעת הפלוסופים מאמיני הקדמות אבל אין להם מופת על זה גם אין
מופת כנגד זה ע"ד שם סוף פרק ע"ד בדרך השביעי גם אלו המדברים המאמינים
בוא זה אחר סוד זה לבלתי תכלית שקר במופת כתב על דבריהם הנזכרים
שם וכל אלו עניינים מחשביים אינם נמצאים וכבר הכת אבו ג'ר אל פר' אבי על
קרקד זאת ההקדמה וגלה מקומות הספק וכל פרטיה כמו שתמצאהו מבואר
גלה עם ההתבוננות המופשט מן התאוה בספרו היחזק כו' וע"ש בפי ר' ש"ס
זכריאורי והנה מבואר שהרב בעל חובות הלכות לא דק בכאן כמה שלקח המשל
מן האישים מימי נח עד ימי משה כי זה הוא ענין בואהזת אחר סוד זה ואינו כמו
עליות ועלולים עצמיים כמבואר בספר המורה פרק ע"ג בבואר הקדמה י"א
והיה לו להביא המשל מסבות ומסובבים נמצאים יחד בזמן או מסבות
ומסובבים עצמיים כגון האדם מספת הורע ומפת הורע מן המאכל
והמאכל מן הצמח והצמח מורע מארבע היסודות וארבע יסודות
מהחומר הראשון ומסוג תנועת הגלגלים וכן ע"כ יגיע לסבה
ראשונה כי כשנחלק מאלו הנספרים חלק במחשבתנו דרי הוזה
מגיע עד תכלית אם כן הכול הוא מניין אל תכלית מספר ועם שם זה

איננו מופת גמור לברך הקדמה זו השנית מכל מקום הדבר אמתי הוציא
לומר שע"כ יגיע אל תכלית מספר והמופת האמתי על זה הוא כמו
שנבאר ודוק היטב - ואין לומר שגם הרב זכרנו לברכה כונתו כן
שחושב למפרע ממה עד אדם הראשון ואדם הראשון נברא ממנו ארבע
היסודות וחסידות מחומר הראשון כו' כי זה לא נתברר אלא כפי קבלתנו
הכתוב בתורה מחוץ העולם ואין זה נקרא מופת ועוד אם נאנו
לסמוך על הכתוב בתורה לבר אין אנו צריכים לשום מופת על שיש לעולם
בורא שהרי זה מנואר בהריא בתורה בראשית ברא אלהים וגומ' אם
לא שנאמר שאין מנואר בתורה בהריא שבראו מאין ועל זה לא מצינו
בדברי המחבר שום מופת חותך והרב המורה כתב בפשיטות שלא נא מופת
על זה ועוד אם נביח חוץ העולם מאין פשיטא שיש לו מחדש שהרי
אין הדבר עושה את עצמו ופשיטא שיש לו בורא נראו מאין ולמה הית
לו לרב זכרנו לברכה ליכנס באריכות הפלגול הזה אלא ע"כ נא לברך
המצא לעולם בורא בראו מאין מבלי שיניח להקדמת ראיתו אמונת חוץ
העולם ולזה ע"כ צריך לומר דלא דק בזה המשל שנמשך לרכי
המרבדים וכן יראה מלשונו לקמן בכמה מקומות ברכי היחוד שלקח
דאיות המדברים ונבר כתב הרב המורה בחלק ראשון פרק ע"א וזה לשונו
אמנם זה המעט מצויר שתמצאו מרכי ענין היחוד ומה שנתגלה מורה
הענין לקצת האונים הם ענינים לקחוס מן המדברים מן הישמעאלים כו'
ופי' ר' ש"ט וזה לשונו אמרו כי רמז הרב בזה על רבינו סעדיה וחכריו עכ"ל
והנה יראה מדעת הרב המחבר שלקח זה מדברי רבינו סעדיה כמ"ש בהקדמת
הספר וכן משמע נמי לקמן ד"ה ע"א ובתשונת הרמ"ב שכתב לרבי שמואל
אבן תבון סעתיק ספר המורה בנו של רבי יהודה אבן תבון סעתיק ספר רחובת
הלבבות משמע שהרמ"ב ד"ל ראה ספר חובת הלבבות ודברי ענין היחוד שבו
דאפילו הכי כתב מה שכתב : וצריך בעבור זה להגיע התחלות בראשיתן כו'
כלומר בעבור זה יגיע האדם אל גבול ההתחלות שיעמוד האדם אצל בראשיתן
זבתחלתן ע"ד שאמר לעיל דף זה ע"א מפני שאי אפשר להגיע כו' וכאלו אומר
וצריך בעבור זה לומר כי ההתחלות יש תכלית למספרן והיינו ביחוד ההקדמה

השנית :

דע אתה המעיין כי עם שהקדמה השנית הזאת ברורה ואמתית מ"מ ההקש
הזה שכתב רבינו המחבר ואם נעל' בפתשבתנו כו' עם שקצ' מן הפלוסופי'
זכרוהו רוב החכמים משיבי הפלוסופי' ימאנהו ויתו יקוהו להיקש כוזב ומוספת
וכן הוא באמ' שאינו לקוח אלא ברמיון ומחשב זכבר דעז שאין כל מוחמה אפשר
וכן דעת הרב המורה שכתב כי ענין בוא זה אחר סוד זה כענין הזמן ובוא המקרי'
זה אחר זה על החומר לבלתי תכלית לא בא מופת על המנעו ואם היה זה ההיקש
אמתי כבר ימצ' מופת על המנעו והנה כמו שנמצ' חלק מופר ותכלי' מאין תכלית

ר נ בענין

הקדמה

בנין הוא זה אחר סוד זה כן אינו הגד שאי אפשר להיות בשאר מלי וזק
 ועיקר הדיקט וההכרה בכבוד הקדמה זו באמתות אינו אלא מפני שכל מה שאנו
 רואים שהוא מסובב מסבה ואי אפשר למסובב מכלתי דהסבה ואם לא היתה
 הסבה לא ימצא המסובב ע"כ הסבה חוקית וקיימת לכלתי תכלית או יש לסבה
 היא סבה ולסבה סבה עד שמגיע לסבה ראשונה חוקית וקיימת עד כלתי תכלית
 דאם לא כן נשל עוזר ונפל עוזר שכיון שרואים למסובב תכלית והעדר בלא
 סבתו איך יצויר מצמד סבתו בלי שורש קיים ויתר שובל תכלית עליו כי אין זה
 אלא כמשל של זקוקת הכל בתכלית ותכלית תכלית משא מה אי אפשר לו אלא
 שהתכלית העליון יקשר ביה במקום נאמן לא ימוש וזה הוא מושכל ראשון והוא
 נכלל במאמ שכתב שכל מה שיש לו תכלית יש לו תחלה כו' ומה שאין
 לו עילה אין לו תחלה והאפשר שבין עילה לתחלה יל כגון במחוב פועלו המחבר
 הוא עילתו והדברים אשר חובר מהם קראם תחלתו וחבר אשר יש לו תחלה
 ע"כ יש לו עילה המחבר והמוציא לפועל כמ"ש בסמוך וא"כ ע"כ מה שאין לו
 עילה אין לו תחלה ומה שאין לו תחלה אין לו עילה כו' כלומר ע"כ אין לו
 תכלית מעול והו' קדמון כיון שאין לו עילה שהרי אין הדבר קיימת את עצמו ואם
 זה לתוספת ביאור אע"פ שהיה די לו באמרו ומה שאין לו עילה אין לו תחלה
 ומה שיש לו תחלה כו' אלא בא לנאר שהמשפט מתהפך ובשאר באמתות ולזה
 הכרחיות יותר חזק כמבואר בסלאת התנין והו' כאלו אמר דקדמון הוא
 שאין לו תחלה ומה שאין לו תחלה הוא קדמון וא"כ ע"כ מה שיש לו תחלה
 אינו קדמון כו' וכיון שכל מחובר יש לו תחלה והם הדברים אשר חובר מהם א"כ
 כל מחובר אינו קדמון כו' א"כ ה"ק ומה שאין לו תחלה אין לו תכלית נסוף עד
 עולם וזה כאלו אמר כל שאינו הווה אינו נפטר ואף על פי שאין בזה צורך
 שהיה די לו באמרו ומה שאין לו עילה אין לו תחלה ומה שיש לו תחלה כו' מ"מ
 אמר זה לרמוז עוד מופת אחר וזהו כל שאינו הווה אינו נפטר וא"כ כל נפטר
 הווה ומחודש וכיון שמצינו כל מחובר בעולם נפטר א"כ ע"כ הוא מחודש :

פרק ו

וסחר ר"ל שסודו הדברים הם זה אצל זה או זה בתוך זה
 כמכנסים כאוצרות ועליותה בצפון בקיץ כי שם רהישוב
 שאין עולה לרום גלגל יצא מרכז זגם לרום נוכח
 ראשיתו וירדתה בדרום בחורף שאו היא בשפל גלגלה ורחוק מנוכח ראשיתו
 וזה ידוע למתחילים בחכמת התכונה ונראה לחוש כי השמש בימות התורף
 אינו עולה כל כך לנוכח ראשיתו כמו בימות הקיץ כרחיקים תאמר לחרס
 זגום מביא ראיה שחשתנות הזמנים על ידי זריחת השמש והנוכחים זבואם
 הו' לתועלת כי על זה נזכרו שם כתובים אילן א"כ מביא ראיה שמע
 זה יש להביא ראיה על מציאות הבורא ית' כי על זה אמרו איוב ודוד אלו הפסוק ;
 שבאו לספר טעשיו ונפלאותיו לראיה שזאת מציא חכם יכול בדרכמה ויכולת
 בלתי

בלתי תכלית : והמה ר"ל הד' יסודות נחלקים כו' : שמקצתם משתנה אל קצתם כגון העפר והמים שמשתיים באיכות הקרירות שוה קר ויבש וזו קר ולח והעפר ריטמוך למים נעשה מים והמים עפר כמ"ש בחכמת הטבע . וכן האש והאוויר שמשתיים באיכות החמימות שורה הם ויבש וזה הם ולת' . וכן האויר והמים שמשתיים באיכות הלחות . וקצתם כנגד קצתם כמו האש והמים והאוויר והעפר אבל האש והעפר י"א שמתחברים כמו שנראה באש שיצא מאבן החלמיש שהוא עצהווי בטבעו : התולדות הטבע : הם מתולדות האש וזכין שאינם ממש אש . ע"כ ממוזגים ומחוכרים מב' זכרים : והמה העצם והמקרה : החומר הראשון הוא עצמות הדבר וצורת היסודות שקבל החומר הראשון היא מקרה שקרה לחומר הראשון אח"כ שנשתנה ונתפעל כי כל השתנות והתפעלות נקרא בפי הפלוסופים מקרה ממאמר שיפעל ושיתפעל . וא"ת הר"י החומר ראשון עצמו אינו מורכב ומחוכר סלם שקבל צורות היסודות ויל' שלא נמצא החומר ראשון לכר בעולם ואין חלק ממנו שלא קבל צורה אחת מצורת היסודות וא"כ לא מציעוהו בלא הרכבה : והחומר והחזיון ענין אחר והם שמות נרדפים כמו משפטי וריני עדי ושהדי וכן מבואר במלות הגיזן שער ט' : הצורה הראשונה הכללית כו' שם צורה היא שם הכלל והסוג לכל הצורות וכו' בכללות כל צורה עצמית כו' כמו שבשם חמר נכללי כל החומר ועוד הצורה הראשונה היא צורת הד' יסודות שקבל החומר הראשון והם יצורת העפר יצורת המים והאוויר והאש ואלו הד' צורות הם סבות השתנות הצורה לכל המורכב מהם בין צורה עצמית בין צורה מקרית ד"מ בצורה מקרית כגון הלבוב והשררות והאודם ושאר הנוזלים בצמחים ונב"ח ושאר המורכבים באים מהתגברות היסודות זה על זה כגון אם יסוד האש גובר יבנה האדמומיות וכן הרור ואינו ממש כצורת יסוד האש והרור לפי ששאר היסודות עמו . וכן השררות מיסוד העפר והלכנות מיסוד המים דרך פשל כגון העיסה שנעשה ממים וקמח ולא נכר בו צורת הקמח ולא צורת המים לפי שהורכב משני צורות ונעשה מהם צורה שלישית . וכן הצורה עצמית כגון כח הצומח בצמחים וזכר החיוני בב"ח והשכלי באדם נתחור מהרכבת החומר ומזגו בזוג שורה ובלתי שוה כי כל שחומר נוסח יותר לזוג שורה וזך ודק צורתו העצמית יותר מתעלית עד שהאדם לדקות חומריו ושינוי הרכבתו יותר סכל רב"ח עלתה צורתו העצמית עד שתוכל לכא' לקיוב עדי עד בהשלמת שכלו ותשאר בהפרדה מן הזוג עומדת קיימת בעצמה עד שתעלה למדרגת מלאך כמו שאמרו הנביאים הטבעו הנביאים האלמות וכתבו הרב בעל עקדה בפרשת בראשית שער ששי . נרום ונקודת . אין ר"ל שהחום ביסוד האש הוא מקרי שהיה לקמן בפרק ס' ד"ו ע"ר כתב שהחום הוא נבש עצמי קיים אלא ר"ל שבשאר הדברים זולת האש חרום שימצא בהם הוא מקרי :

שער היחוד פרק וז

פרק עא לא נברר בו לא בעוד דבר ארז כנון האמן שעושה אמנות
גבלים המונעים לאומותו כנון הגרון לחוצה בו: (עב) שאופדים כי
העולם קדמון ואין לו עילה וסבה ויצר שיצרו ח' ו

פרק ז

וראיה שהבורא ית' הוא ארזו הא' בו' כלו' היא מה שנבאר אח"כ
משבעה פנים: אלא שמקדים לומר מפני שנתברר בו' להצעת
והחולות דבר: וכל אשר נתקור בו' וכל אשר תעלינה בו' רומז לג' עולמות
שכל עלינו עילה לאשר תחתיו ולכך כפל דבריו ג' פעמים: אישין הנמצאים
בו' כל אלו השמות שוכר כאן איש ומין וסוג וסוגי סוגים שהם עשם וכמה ואיך
ומצטרף ואנה ומתי ומצב וקנין ופועל ונפעל כולם נתבארו באר היטב בספר רוח
חן פרק עשירי ובמלות הניזון שער עשירי: (עג) התנועה תנועת
הגלגלים הממזגת ומערבת היסודות להרכיבם לרזיות כל חווה תרחת גלגל
הידרה. וכבר ביארנו בפרק ו: שהתמזגות הר' יסודות הם סבת כל צורה
עצמית וכל צורה מקרית שבכללם עשרת הסוגים שזכר. ואפשר לפרש
התנועה היא ההשתנות לכל דבר שנקרא תנועה. בספרי החכמה כמ' ש בספר
רוח חן בפרק יא: קפאין. הדוממים שמורכבים מר' יסודות לכך שחוברו
יחד כדבר שנקפא ונתעבה כמו המים שנקפאו בקרח כמו קפאו תהומות:
על מרלוקותיו בשרשיו ויסודותיו מתדמה בתולדותיו בו' כנון הצומח והרי
שנחלקים זה מזה בשרשי גופיהם ויסודות תבניתיהם אבל הם מתדמים
בתולדותיהם ומכעיהם שבשניהם בשורה נמצא הנפש הצומחת: וכן
פרשי מין האדם אע"פ שחלוקים זה מזה במקריהם מ' מתדמים בעצמיותם
שהיא צורתם וכן האדם הבהמה הנכללים בסוג הרי מתרמים בנפש החיצית
גם במספרי איבריהם ותכונתם מתרמים קצת כמו בשתי עינים וב' ידיים ורגלים
והקש על זה: (עד) והחכמה נראית בו' כלום הכל צריך אל החכמה
והחכמה נראית בו' א"כ הכל צריכים זה לזה וא"כ כלל העולם כלו מחובר.
ועוד שכזה אנתנו רואים שהכל מתרמה כמ' ש לעיל מתדמה בתולדותיו שהרי
בכל נראה החכמה והיכולת בפיל ובגמלה בשוה וע' אמר דוד כלם בהכמה עשית
ומפני שהוא חלוק בשרשיו בו' ר'ל שאם היה שוה לגמרי לא היה ראייה
כל כך כי שמה כיון האחד לעשות דבר כשוה לרבייה כמו שמזיפין רוחם
כתיבת יד אדם אבל כיון שהוא חלוק בשרשיו יש ראייה כי אם היה משני
פועלים היה או חלוק לגמרי או דומה לגמרי: עסקו מחשבותיך ר'ל עסקו
הנמותיך בכל היצירות: (רטז עא) והדמיון כי בעת שנראה כתב
שוה בו' אע"ג דלעיל ימר שבראות העולם אינם שוים לגמרי וזה במה שכתב
לעיל די' עא ומפני שהוא חלוק בשרשיו בו' הרי גם כתב של אדם
ארז אי אפשר שישוה לגמרי לזאת אחת לאות אחרת דומה לו ר'ל שאל' q
אז לא ידמה לגמרי לא לף אתו ד' מ: עדע סכתב ויטל לכתוב

אמר יודע מכתב על הידועה בשכל ובמחשבת ויכול לכתוב על היכולת במעשה
 באיזו ר' ל' שיכול לאמן ידא לכתובה : מפני שמעשה שני עושים מתרוחזי כו'
 ולזה כשאנו רואים כתב אחד מיושר ושוה הרי יש רגלים לתבר שכותב
 אחד כתבו ונזון בו כן ומי שיאמר שהוא של שני סופרים עליו לביא ראיה .
 ואע"פ שאין זה מופת נסוד מ"מ הוא ראיה ודי בו כי אין ראוי שנבקש בהשג'
 כל מחקר דרך המופת כמו ש בהקדמה ד"ט ע"ג : (ע"ב) ומפני שאיננו
 גרידה כו' על כן הוצרכנו להעלות כו' כלום מפני שאיננו נראיה וזה פשוט כי
 בורא העולם רצה שמעשיו יעידו על מציאותו ותכמתו שכן דרך כל אומן רוצה
 שעדו שמאתו נהיה הדבר א"כ ע"כ הוא אחד בני פחות מאחד אי אפשר ויותר
 מאחד לא עמה לט' הראיות עליו מצד בריאותו ואם היו יותר מאחד היס
 עושים מעשים שעידו על שניהם כיון שאין הבורא מענינים הנראים : נצטרך
 על כל פנים שיהיה ביניהם הפרש כו' שלא מצינו בכל אישי העולם שום דבר
 דומה לדבר אחד למרי בכל עניניו : וזה ראיה ל"א מופת כי אין ראוי שנבקש
 מופת בכל מחקר כמו ש בהקדמה : אבל בספר המורה פרק א' מחלק השני
 בענין הרביעי זכר דרך זה ואומר שהוא דרך מופתי ואפשר שד' שהוא חקש
 התפוש שנתבאר בספר מלות הגיון סוף שער ו' : (ע"ג) וכל נפרש מוגבל
 כו' מן ואז בספר הגיון ונוכח במלות הגיון שער י' וברוח חן פרק ח' שענין הגדר
 לדבר הוא הרגבלת הדבר בסוגו והרגולו כמו האדם הי מדבר
 הנה חי הוא סוגו שבו נכלל האדם והנחמה ושאר בעלי חיים
 ומדבר הוא הרגולו מן הכוזבה ושאר ב' ח' והנה האדם ע"כ הוא מחובר מן דברים
 דהיינו מסוג והרגבל וזהו אמרו וכל נפרש מוגבל כו' כלומר כל נפרש צריך
 שיהיה בו ענין הרגבל בינו לבין מר' שנפרש ממנו שמגבילו : וכל שיאמר
 בו הרגבל בינו לדבר אחר תהי ע"כ תהי חמה בעד מה לדבר האחר והיינו
 סוגו הכולל אותו וזהו אמרו וכל מוגבל יש לו תכלית כו' ותכלית ענינו קרוב
 לענין וכל וכלל ע"ד שפי' לעיל פרק ה' הי' ג' ע"ב כל מה שיש לו חלק יש לו כל
 כו' והוא מלשון לכל תכלית ראיתי קצ' שהוא מענין וכל בשליש אלפים נת
 יכול כי המורה כוללת כל מה שבתוכה . וכל אשר יש לו תכלית מחובר
 . כלום' כיון שיש לו הסוג שכולל אותו עם הנכול דהיינו הרגולו אם כן הוא
 מחובר מסוג והרגבל וכה' ג' אמר בסמוך בפ' השביעי וכל חלש יש תכלית
 לכתחו כו' כלום יש כלל הרגולל את כרוו וכיון שיש לו כלל אם כן ע"כ יש
 בו הרגבל המרגול בינו לבין מה שלא היה בכלל ההוא וזהו אמרו וכל אשר יש לו
 תכלית יש לו רגול כו' כלו' וכבר נתבאר שכל מוגבל יש לו תכלית וכל אשר יש
 לו תכלית מחובר בו' כן מצאתי : ולי נראה לפרש וכל נפרש מוגבל
 כו' רוצה לומר כל נפרש יש לו סוג הרגביל אותו ומר' שנפרש ממנו
 וכל מוגבל כו' כלומר וכל שני דברים או יותר שהם תחת סוג אחד יש
 לכל ארצ' תכלית והרגבל שבו רגבל כל ארצ' מחוברת

וכל

שער הידור פרקו

וכל אשר יש לו תכלית והבדל בינו לחבירו והם תחת סוג אחד מחובר מסוג
ורבול וכל מחובר כזו כזה ג' יתבאר הא דכפן הד' והנה יהיה אמרו וכל גפר מוגבל
ד' ל מוגדר וכל מוגבל יש לו תכלית ר' ל כל מוגדר יש לו הבדל כי גל גדר מחובר
מסוג והבדל וזה הענין דבר עמוק מאד נתבאר בספר מורה נבוכים פ' ג' בהלך
א' ובשאר מקומו ממנו שלא יתייחסו וידמו ב דברים אם לא שהם תחת סין אחד
או סוג אחד כי לא יאמר זה החום דומה לזה המראה ולפי זה הקול הומה לזאת
המתיקות כו' ע"ש עוד מזה שם בפרק ע"ה דס"ט בדרך שלישי ע"ש עוד זכר
זה שם בפרק א' מחלק השני דפ"א ע"ב וזה לשונו והנה גם כן דרך מופתי על
הרחקת הנשמות והעמיד האחדות וזה שאלו היו שני אלנות היה מתחייב בהכרח
שיהיה להם ענין אחד שישתתפו בו והוא הענין אשר בו הוא ראוי כל אחד
משניהם שיהיה אלוד ולהם ענין אחד בהכרח בו נפל ההפרש והיו שניים
אם שיהיה בכל אחד משניהם ענין בלתי הענין אשר באחד ויהיה כל אחד משניהם
מורכב משני ענינים ואין אחד משניהם סבה ראשונה ולא מחוייב המציאות
בהכרח עצמו אבל כל אחד משניהם בעל סבות כמו שהתבאר בהקדמת השערה
עשר ואם שיהיה ענין ההפרש נמצא באחד משניהם ויהיה זה אשר בו שני
הענינים בלתי מחוייב המציאות בעצמו עד כאן לשונו. ושם בארתי שמה שכתב
ולהם ענין אחד בהכרח כו' הוא ענין הקיש החפוש שנזכר בהנין שלא מנינו
בעולם שני דברים שידמו ממש וכן הוא לפי הענין הטבעי כמו שאמר שם :

מצד ענין הרבוי והאחדות נראה שכונתו בכאן על דרך שביאר לקמן פרק ט' דף
י"ז ע"ד כי האחדות מקרה בכל דבר שנראה בעולם ולזה על כרחנו לומר שהוא
בשום דבר עצמי וממנו מקבלים שאר הדברים המקרה ההוא ע"ש ואף על פי
שהרב גם כן מקרה בכל דבר שהוא בו מכל מקום הרי מצינו שהאחדות הוא
סבת הרב כקדמת האחד המניני לשאר המנין שנתרבה ממנו ועל זה אמר וענין
דריב הוא כל' כו' מן השכל זמן הכתוב מן השכל כי איך יתכן שידמה הנברא
לבוראו זמן הכתוב שנאמר ואל מי תרמיני ואשוח כי לא ראיכם כל תמונה
על דרך שכתב לקמן פרק י' דף י"ח ע"ג : (ע"ד) ודירה הרבוי הנכנס
על עצם המתרבה מקרה כו' ואם יאמר אומר שהאחדות באחד האמת מקרה
כו' כולקמן סוף פ' ח' ע"ש : ואם כל אחד מהם יכול הבורא האחד נוסף בו כלומר
למה להם לברוא העולם יחד ולסייע זה את זה כיון שאחד יכול לעשות לבדו
והיה לכל אחד לברוא לו עולם בפני עצמו ואם האחד בראו והשני יושב ובטל אם
כן איך כאן אלא אחד שנקרא בורא ואין כאן אלא בורא אחד ולו ראוי לעבוד :

וכל הלש יש תכלית לכוונו כי כיון שתאמר שבקור שנוהם נשלים הענין ולא
באחד מהם הרי ע"כ כל אחד מהם כמו קצר ובכללם הכח שלם והד' ע"כ יש בהם
כחות נפרדים ודעה לומר שכח זה אינו ככת זה ובהצטרפם והיות בהכרח להם
ענין אחד שישתתפו בו והוא הענין אשר בו ראוי כל אחד משניהם שיהיה אלוד
ע"כ יש להם דמיון מהו וזוגו ויכללו הרי ע"כ יש כאן גבול ותכלית ד' ל סוג
והבדל

והכלל : ואלו היה אפשר כו' אין זה הדין שמיני שהוא נחלת נמה שאמר ואם לא ישלם הדבר כי אם בהתחברם כו' וכן הוא הנסמך ומה שאנו רואים הנהגת הכבוד כו' כי ההנהגה לא תהיה שלמה כו' אינו דרך אחר : יתור מא' היה אפשר שתחיה בניניהם כו' ס' א' יתור מא' היתה בניניהם כו' : ומה שאנו רואים הנהגת הכבוד כו' כלומר וממה שאנו רואים הוא הנהגת כו' :

פרק ח' ה' ע"א

וכאיש האחר המחובר כו' אין זה כאיש האחד הנזכר בסמוך בענין השני כי כאן מיירי באיש ממש שנראו בו חלקים רבים כגון הראש והרגלים והידיים והגוף והעינים והאזנים והשאר שכל החלקים נראו בחוש ובענין השני מיירי באיש שהוא שם לכל פרט כמבואר בספרי ההגיון ויהיה באיש אחד רוצה לומר בפרט אחד מן הפרטים כגון חתיכת עץ אחד שמורכב מר' יסודות ואין חלקיו נראים להוש' : והוא מקבל ההויה וההפסד - וכל שמקבל ההויה וההפסד ע"כ יש בו שני כחות כח ההויה וכח ההפסד ד"מ שהעפר שנתהוה מכנו העכבר ע"כ יש בו כח העפר וכח ההכנה להיות עכבר . וכן בעכבר שסופו לשוב לעפר ע"כ יש בו כח העכבר וכח ההכנה להפסד ולשוב לעפר וכבר זכר זה הרמ"ב בספר מורה נבוכים פרק ג' מחלק ראשון ע"ש : החלוק והחבור והפרידה כו' י"ל שיש באלו שמות נרדפים ע"ד משפטי ודני עדי ושהדי . וי"ל שההפרש שבין חלוק לפרידה הוא שהחלוק היינו ששני הדברים הנחלקים עדיין שוכנים סמוכים זה לזה ולא נפרדו איש מעל אחיו והפרידה היינו שנפרדו וחס רחוקים זה מזה . והחפרש בין חבור לשותף הוא שהחבור תהא חבור נמור הפך החלוק כענין הד' יסודות באדם והבשר והגידים והעצמות המחוברים זה עם זה חבור נמור . והשתוף הוא הפך הפרידה נהיינו ששני דברים שוכנים סמוכים זה לזה אבל אינם מחוברים חבור נמור . או ירצה בחבור חבור נמור בלתי נכר כלל כענין ורכבת הד' יסודות בפורכבים וכענין חקמת והמים בעיסה . וענין השתוף נאמר על הרכבת שכנות שנבארה בספר רוח חן פרק תשיעי והיינו כגון הגידין והבשר והעצמות שבבעלי חיים שהם מחוברים וכל אחד נכר בפני עצמו . וההפרש שבין שני לחלוף הוא שהשני יאמר על השתנות המקרה בעצם כגון מלבן לשחור וכיוצא בזה והחלוף הוא שישתנה העצם ויהיה ממנו עצם אחר כגון שנשתנית צורת העפר ויהיה ממנו עכבר : (ע"ב) וכן עד עשרה ואחר כך ישוב אל האחד כו' העשרה הם במדרגת האחד והד' כענין השנים . והשלישים כענין השלישה כו' וכן המאה כענין הא' וכן האלף והרבוז כו' כמבואר בחכמת המספר א' נ"ל אחר העשרה יתחילו למנות אחד והיינו אחד עשר שנים עשר וכן אחר עשרים ושלישים שלעולם אחר עשרה מונין אחד . והראשון יתור כגון לפי משמעות הלשון . ולא יתקן ולא ינוע . י"ל שיש הפרש בין העתקה ותנועה שהעתקה יאמר על ההעתקה ממקום למקום . והתנועה היא ענין שנוי בעצם ובמקוה ע"ד שנתבאר ברוח חן פרק י' ויא' ובספרי ההגיון ה' א' והנה

שער היחוד : פרק ט י

והנח בכלל העתקה ותנועה יש מה שזכר לעיל החלוק והחכור והפרידה והשינוי והחלוף והשתוף : (ע"ג) והשנוי כנגד האחדות כו' כי הוא ההתחלף לזולתו אחריו כו' ר"ל האחדות לזולתו אחריו ואם כן השנוי סבתו והתחלף ואחריו וא"כ יהיה יותר מאחד כיון שהשנוי כנגד האחדות כי כל מקום שיש שינוי יש לפחות ב' כחות כמו שכתב לעיל :

פרק ט

מתרב בראש התחלו' ס"א מתרבה ברא התחלו' וכיון שהיו העילוי' כו' לא היה אפשר כו' ר"ל לא היה אפשר שתהי' עילוי' האחד' וחרב אחדות ורב כמותן שכל שיש בו אחדות ורב ר"ל אחדות מצד ורב מצד הוא מחובר וכל מחובר מחודש וצריך לעושה אחר שאין הדבר עושה את עצמו כמ"ש ונמנע שיפעל הפועל בעצמו . וגם אין לומר שכל רב ואחדו' עילתו רב ואחדות עד בלתי תכלית שהרי כבר נתבאר שהעילות מגיעות בתחלתן וכל זה נתבאר לעיל פרק ה' . וגם אין לומר שעילת רב ואחדות הוא רב בלבד שהרי אין רב בלא אחת שהרי כל רב מחובר מאחדים וזהו שאמר מפני הקרמת ענין האחדות לכל מתרבה כו' וכיון שאין עילת כו' : (ע"ד) והגרמים העליונים והגופים הגשמיים העליונים הם הגלגלים . וגרם ענין עצם כמו גרמיו כמטיל ברזל תיבש גרם חמור גרם אל גרם המעלות פי' הרדק אל עצם המעלות כלומר אל המעלות עצמן . או פי' והגרמים העליונים . והעצמיים העליונים והגופים הרוחניים הם המלאכים . וי"מ הארם והב"ו והגלגלים שיש בהם רוח חיים : (ע"ה) והחלוק והמחלוקת החלוק הוא כמו שפי' לעיל פרק ה' ד"ו ע"א והמחלוקת היינו שהאחד מתנגד וחולק על חברו וסותר אותו כענין האש והמים :

ד"ו ע"ב פרק י

לא מתרבה כו' לא מתרבה הנא פי' שם אחד . ולא נערר הוא פי' שם נמצא . ולא מתודש הוא פי' שם קדמון : (ע"ג) וכשיאות לשום דבר כו' גם זאת הוי' משמשת במקום ולכן ע"ד שפי' לעיל פרק ה' ד"ו ע"ב גבי ולא יתכן להפריש כו' . מפני שהאחד האמת לא יהווה ולא יפסד כו' כי כל הנפטר יש בו שני כחות כמו שכתבנו לעיל פרק ה' ד"ו ע"א . וכן כל המתהווה נשאר בו כח החוסר שנתהווה ממנו וכח הצורה שנתהווה בו ואם כן הוא מורכב מחומר וצורה ואינו אחד אמת : כי מדת המציאות התמידה כו' כי מה שביאר שיש לעולם בורא מחויב המציאות לעיל פר' ה' הוא ע"ה ההקרמות האומרות כי ההתחלות יש תכלית למספדן ושהדבר אינו עושה את עצמו א"כ ע"כ מציאות הנורא היא מציאות תמידה לא בלתי תמידה דאך יתהווה אחר שלא היה כיון שאין הדבר עושה את עצמו : נמצא אחר אפס י' ל' כמו נמצא אחר שלא היה והיינו מה שאמר בסמוך ולי' מאפס מציאה אל מציאה או ירצה נמצא ואחר אפס וזה כמו שאמר בסמוך ולא ישתנה מענין המציאה אל אפס מציאה : (ע"ד) השוללות כו' ענין השלילה והחויב נתבאר במלות

במלות הגיון שער שני : נעלה ענין עליונות וחשיבות והסתלקו מן השפלות כענין
 ויעל אליהם מעל אברה שתרנם ואסתלק יקרא דה' ל' עליונות מעלה והסתלקות
 מן העולם השפל וכן הוא ענין מרום : דמות ורמיון י' ל' כי מלת דמית יאמר
 על תבנית נשמי בפועל ורמיון יאמר על המחשב בכה המדמה . וכן פירשו לקמן
 ד' ה' ע' נ שכתב ולא תדמוהו בדמו ולא דמיון : **דריח ע'א** : להודיענו ולעמוד
 בו כלו להודיענו כדי שנעמו על מציאותו . אשר לא נשא לשוא נפשי ס' א נפשו
 בתלים נפשו קרי נפשי כתיב : יחסו הכל אל כבוד הבורא כלום לא אל הבורא
 עצמו אלא אל כבוד הבורא כאלו היה כבוד נברא מאת הבורא יתב שעליו נאמר
 אלז הענינים הנשמיים וכן כתב הרמב"ם ז' בספר המורה חלק א' : **ע'ב**
 בארוחתו במונותיו כמו טוב ארוחת ירק וגו' : להיות הכל שווים בו ואם כו'
 כלום ואע"פ שתתחלק אמת כו' ר' ל' ולכך דברה תורה הרבה כלשון בני אדם
 במליצות הנשמיות משום שיש הרבה מיני פתאים וכסילים וצריך לדבר כנגד רוח
 של כל אחד כדי להיות הכל שווים בו אבל בענינים הרוחניים רמו מעט כי אינו
 אלא למשכילי והמשכילי האמתיים דעת אחת להם וכולם משגיגים ע"פ זה המעט
 מה שראוי ואפשר להם כי הדרכי הבלתי נכונה וההטעאיים הם רבים ודרך האמת
 אינו אלא אחד : **ע'ד** : אחר מציאותו אחר שנתברר מציאותו כו' : זולתי שמו
 הנגזר בלבד שמו ממש שנק' בו ית' א' נ ענין השם הוא מורה על דרכיו ופעולותיו
 מצד מעשיו כמו שהוא באנשי השם שבאדם שנכרים הם בשמותיהם אע"פ שלא
 יראו בחוש מצד דרכיהם ומעשיהם המפורסמים ונדועים בעולם : שנה ענין שגוי
 מלשון ויאמר שנו וישנו כלו שכפל הדבר כמה פעמי בתורה או הוא מענין משנה
 ושנתם לבנין שנו חכמים : והעלה בזה כי הוא כו' ע"ד שמי לעולם כל זה אינו
 בס' א' : ואמר דרך ה' מנת חלקי וגו' הוא חלקי להקרא שמו עלי כענין כי חלק ה'
 עמו לא כאלה חלק יעקב וגו' וזה להיות דוד ידוע ומפורסם היותו עבד ה' ע"כ נק'
 על שמו אלדו דוד : **דריח ע'א** : מאמר כה תאמר לבני ישראל אהיה שלחני
 כו' בספר המורה פרק ס' נ מחלק הראשון ביאר ענין אהיה אשר אהיה שענינו
 לאמת אצלם מציאות השם כי שם אהיה נגזר מן היה והוא המציאו' כי היה מורה
 על ענין ההויה ואין הפרש בין אמרך היה או נמצא בלשון הקברי והסוד כלו הוא
 בשנותו המלה בעצם המורה על המציאו' בענין התאר והושם השם הראשון והוא
 המתואר אהיה והשם השני אשר תארו בו אהיה והוא בעצמו והיה זה באור
 ענין שהוא נמצא לא במציאות עכ"ל ר' ל' להרחיק ממנו ענין הכנת התארי בש'
 שלא יובנו כדרך שהם אצלנו שאינם ענינים נוספי בו על עצמותו ית' כדרך שהוא
 אצלנו כי כשתאמר את אדם ד' מ' בשחו' חכם ענינו שקנה חכמה ונתרבו' ונוסף ענין
 על עצמו ונתחבר' בו מקרה החכם אבל כש' אין להבין כן אלא בשליל ר' ל' להרחי'
 הסכלו' וכן כשנאמר תאר נמצא בש' אין ענינו שהוא נמצא במציאו' כדרך מציאו'
 בני אדם שהם אפשרי המציאו' מפני שלכל נמצא זולת הש' יש לו טבה ולזה נק'
 אפשר המציאו' אבל הש' הוא מתוכי המציאו' כי אין לו טבה דק הוא טבת ועלת

אכל וזהו אמרו נמצא לא במציאו כבר ביאר כל זה שם בארוכה בפרקי הקדומים
 וכפרס בפ' ו' ונ' ז' וז' בעומק מופלג יבין משם עוד בפרק ג' ה' ז' וז' באור
 הענין של אהיה אשר אהיה ופירושו כן יתבאר אשר הוא הנמצא כלו הסתויב
 המציאות וזה אשר יבא אליו המופת בהכרח שיש דבר מרובי המציאות
 לא נעדר ולא יעדר כמו שנבאר מופתו עכ"ל: ומוטר השכל נקרא
 כן ההרגל שאדם מרגיל את עצמו בהבנת דרכי הראייה והתקדמות והקשים
 המופתיים להבין המושכלות ומפני שהאדם צריך לייסר את עצמו זמן מה
 לתבין בעומק הדברים חקשים עליו עד שיהא ההרגל שלטון בו ע"כ קראו
 מוטר השכל: (עב) משל למלך ב'ו שהיו לו אלף אלפים דגרי זהב
 וחיו מקלסין אותו בשל כסף כו' זה המאמר באור היטב הרב המורה בפרק
 ג' ט' מרחק הראשון יעוין שם וסוף דברי בפרק ה' החותם יעיר על דברי
 ר' ריבנא ורמכותי לא אמר משל למלך שהיו לו אלף אלפים דגרי זהב
 ומקלסין אותו במאה דגרים שהיה מורה זה המשל על ששלמיותו ית' ויתר'
 שלמות מאלו השלמות אשר יורסו לו רק הם ממינים ואין הענין כן כמו
 שבארנו במופת אבל חכמת זה המשל הוא אמרו דגרי זהב ומקלסין אותו
 בשל כסף לחירות שאלו אשר הם אצלנו שלמיות אין אצלו ית' ממינים
 דבר אלא כולם חסרון בראי' כמו שבאר ואמר בזה המשל והלא נגדאי
 הוא לו עכ"ל: סימי לשון ערך ודמים כלומר אין לו ערךו (עב) וכשתגיע
 לחציאו ממחשבותיך והרגשותיך מפני שאיננו נמצא בהרגשותיך ומצאת
 כו': בצפיה בעצמות השכל ובראותו והכנתו מלשון יצ' ה' בניו וביניך
 ודבר לו כאלו הוא שם מקום להשיב כסיל כאלותו ד'ל' כפי שאלתו כאלו
 היתה על נברא לא על בורא: לא שאלתיך על זה ר'ל' אנה הוא בהשגה
 אלא כוונתי אנה הוא במקום א'ל' לא שאלתיך אנה הוא במקום ולמה תשיב
 לי בצפיה שם מקום אלא כוונתי אנה הוא בהשגה אמר לו שאלתני במלות
 חאלה שמיות על הגדות הראיות לנברא ולכך השבתיך גם אני במלה כזה אבל
 באמת כוונתי במלת בצפיה על השגת השכל כמו שכונתך היתה דל'ל' כפשת
 המלות ור'ל' הצופה היטב בשכלו ומתבונן בענין השי' ידע מקום ההשגה
 בו עד חזק כי זה ידוע לכל משכיל שאי אפשר לידע אלא מציאותו לא מהותו וכן
 אמר המליץ החכם תכלית מרא שנגד שלא נדע: (עב) לרבות ענין
 פחד והרחק מלשון הכתיב אל תפחדו ואלתרתו בישיעה סי' מ' ד': ואמרו
 בהיסופר כו' ר'ל' ואמרו חז'ל' בפסוק היסופר לו כי ארנר אם אמר איש כי יבולע
 שהוא פסוק באיוב אם בא אדם כו' וכס' א ואמרו היסופר כו': כי ראו בארון
 ה' כי תשובו שהשי' נשם וכאו לראות ענין נשמי בארון ה' ולכך נעשו
 ולפי פשיט' לפי שזלילו בקדושת הארון לראות בו ולהתקרב אליו ולרעת ר'ל'
 באו אליו ערומים ופרושי ראש כדרך עושי מלאכה בשדה וכל זה דאיה למ' ש'
 שאנו חייבין לרדת ולקרא ולהוהר מפנו כו': (דב עב) עליל' ענין רעש
 והשמעת

כדרכי המתרגם תחלת המעשה הוא סוף המהשבת ס' א תחלת
 המחשבה הוא סוף המעש : כאמונה ס' א בתבונה
 : ומלאכות ה' ישליחות ה' מלשון הכתוב ויאמר הני מלאך ה' במלאכות ה'
 (עב) כי לא לאחת מאלה כו' ר' ל לא להתכבד בקלון חברי כנ' ל ולא לקנות
 בזה הכבוד והגדולה כלל כמו שהוא כוונת האומרים על אשר לא ידעו שידע
 כנ' ל אל תאמר במה שלא תרע אדע כו' ועל ג' ענינים כמו שמבאר והולך
 שיש ממנו ביד קצת בני אדם שער היחוד לבר מהעיקת המתרגם ויש שבידם
 כל הספר מהעיקת המתרגם ויש שבידם כל הספר מהעיקת ר' יוסף (עב)

הרב עא) שער שני הונם בעורים לשון מי ישום אלם או עור ה
 כמו שאם הכתו רשע ונר' ל הרשע אינו דורש
 אלדי בעבו גובה אפו וחושב שסובותיו שמתנאה
 עליהם אינם מאת האלהים כי כל מזמותיו ומחשבותיו הם שהושב שאין אלהים
 או פי שהושב שכל מזמותיו ומחשבותיו אין לו עזר מהאלהי ואל ירוש שמה
 כל מעדו נבר כוננו א' פ רשע בעבור גאיתו חושב שהוא ראוי לזכרה יו תר
 מואת שיש לו ולכך אומר שזאת הטובה רעה היא ואומר שאין אלהים עמו ולא
 הטיב לו ולזה אינו דורש את ר' אלהים לשבחיו על הטובה כמו שאמר החכם
 ועיר פרא כו' פסוק הוא באיוב סי' י'א במענה צופר : עצמות מורחלות :
 (עב) ואפשר שתביא הסללות רבים מהם להתחכם כו' ר' ל שרבים מן
 הסלולים יחשבו שהם חכמים יותר מהש' ית ובאים לננות מעשי הש' ומחזרפים
 ומגדפים בראותם רעתם המגיע להם ממעשי הש' ולא ירשבו כי הם הם עצמם
 שגרמו להם זה וזה ע' אולת אדם תסלף דרכו ועל ה' יזעק לבו : והגאות
 לתועלותם ישקורין **דהבארת** ר' ל והותקן **דהבארת** לתועלותם ויותר
נכון לקראו דהבארת ר' ל ודראו לתועלותם והמרוצח
 להם מלשון בואת נאות לכם : מעורזנס : מחמת עורזנס ואומר
 לכלי סכל הוא ר' ל ואומר לאחרים סכלים הם ולא יחשוב כי הוא עצמו סכל
 או פי' ואומר על כל דבר שהוא מעשה סכלות אע"פ שהוא טוב ודבר חכמה : (עב)
 מהשיג בזה : מחמת השיג כו' כלו' יגדל שבחם כו' מחמת שיודעים ומביני' שמיני'
 בזה אל התענוג כו' : בעלי הדבורים : בעלי הספרים שמחברים תבורים
 ומקצים ומאגים

פרק א) עב כשמשות בחלונות כמו ושמי' כדכוד שמשותך :

שפרחיו שונים זה מזה במראה שהם נראים עליהם
 במראיהם ר' ל כמים שנופלים על הפרחים השונים זה מזה במראה שאותם
 המים נראים בעוד היותם על הפרחים ברמות מראיהם של פרחים שכל פרח שהוא
 לבן המי' שעליו נראים ג' כ' לבני' והירוק המי' שעליו נראי' ג' כ' ירוקים וכן כולם :
 ודושיב בנעלם כו' התבונן ביישוב דעתך בנעלם ממך מהם אז תמצאם נדעתך
 ומורד

שער הכהנה פרק ב פרק ג ד

ותעמוד על ענינם ותדע שכן הוא כאשר ספרתי לך לעיל בשער היחוד שמרהכל
 נראית חכמת השי' ועי' כן כתבאר יחודו כי החכמה ביסוד ועקר אחת נמ' שאן
 וכאשר ספרתי לקמן בשער זה ובשערים אחרים: שיערה השתנותם
 על אחדותו ועל חפצו: ד'ל כיוון שהם שווים בצד מה ומשתנים בצד מה יורה על
 אחדותו כו' וזה ע' ד שכתב בשער היחוד פרק ז' די' ע' ד: זמפני שהוא חלוק
 בשרשיו כו' שורה בתולדותיו כו' ושם פירשנו:

דבג עא **פרק ב** ענינות מרחול כו' שהרחול אינו מסיל
 רעי אלא בסתר: והינה אינה מחזונת
 אלא לכן זוגה ורחתרגול מפיים ונאחר כך בעל: והגמלה לא תגול
 מרחבתה מר שהכירה לעצמה:

פרק ג ועילתו המשלימה אשר לה נברא: ד'ל וסכתו התכליתית אשר
 בעבורה נברא והיא המשלימה הבריאה הדיא כי התכלית עיקר
 היסבה מר' היסבות שלכל נמצא שהם החומר וחצורה הפועל והתכלית כי בהגיע
 התכלית כבר נשלמה המלאכה המכוונת ואפשר לפדשו על השי' שהוא עלת
 הכל ומשלים הכל והכל בעבורו נברא כמו שנ' ולכבודי בראתיו וגו' והראשון יותר
 נכון למבין: והדרת: מענין הוד והדר: ועלוליו ומעולליו: עלוליו פעול מבנין
 הקל הם העלולים מן הכחות העליונות בעולם המלאכים והגלגלים זמעולליו
 מבנין שלא נזכר שם פועלו ואפשר ישגתו לשלישי: והם הפעולים והעלולים
 בזה העולם השפל אלה מאלה: וי'א מעולליו הם הנעשים במלאכה מאדם או
 ב'ח: ובס'א גרסי' ובמתכונתו ודמותו ותקנתו התמימה כו' זאת הגירסא יותר
 נכון כי לפי גיר' הראשון הענין כפול שכת' והדרת רוחניות ואח' כחוד וכתב ולרע'
 רוחני' כו': כי אם המשכי המבין כמות יושר היול' כו' ד'ל המבין רבני היש' מאת
 השי' הכול' כל בשר כי עם שקצת דברים נראים רע לפי המדומה מ' מ' רים לתקנת
 טוב' מה' כענין המות שארו' ל' עליו וירא אלדי' כו' ובס'א לא כת' יושרם והוא יות'
 נכון ויהיה קריאתו כמות הכולל כל בשר כו' שיחשוב אדם עליו שהוא רע גמור
 וכו' תקנת העולם: כו': והנה טוב מות: כי על
 ידו זוכה לחיי' עולם הבא בזכרו מורא המות גם אם היה חי לעולם בע'תו לא היה
 אפשר לו להגיע לעולם הנשמות גם הוא ע' ד שבידך ר' יושע בן קרח לר' יהי רצון
 שתגיע להשי' ימי אמר לו ולא לכל ימך א'ל והבאים אחריו ברהמות ירעו:
עב) ומשכיותיו מלשון משכיות לבב שהוא לשון ראייה בעין ד'לב ע' ד
 שאמר בראייה ברוש הראות שכל סוכין ביופיה: ואבן משכית נקרא
 בן לפי שהו' מעורר ודרך בני אדם להביס בו וכן תפוחי חלב במשכיות כספ' ואמר
 זה על כל הרגל' שהם תאוה לעיני' ונחמד למראה: בימי עבודתו: ד'ל בימי אשר
 היו ראוי' לו לעבוד עבודת אדמתו והיינו בזמני הקצי' והתריש וכיוצא בהם.

אלא לשמור ולהגן להעמיד מצב הגוף על מתכונתו כמו העמודים אשר הבית נכון עליהם ואפשר לפרש והעצמים רומזו לליחה המחזקת התולדה בכל האיברים והיא המחזקת כל הגוף והיא עיקר כרח הגוף ועצמותו והיא הממוצעת בין הרוח רזיים והחומר והרופאים קראוה משיבת הגוף וכן כתב רבינו בחיי בפ' בראשית וכשהגידים ומעברי הליחה ההיא מסתמין בקצת האיברים ימותו האיברים דהם והוא החולי הנקרא בלשון לשי'ן פאריל'יסים ובל'א של'אק ועל'יה אמר דוד המלך ע'ה יבש כהרס כחי והמיתרים רוס כמו רצועות וחבלים לבנים וירוקים שנקראים בל'א הא'ר ווא'קס והם הקושרים העצמות והחוליות יחד ומבצר נצור מלשון נצור מצורה: והנשאר והנצור: ופי' הרד'ק כלו שמור מהשיג אליו מלשון לנוצרי ברתו: (רבה ע"א) נגד לשון נגיד ונפיק ענין משיכה. ס'א נגד ברי'ש לשון כמים הנגרים. שיגר החלב מבלי מיץ או שיחנק ר'ל שיגר מבלי מיץ וילך לאיבוד שיגר לארץ או שיחנקו זבס'א אין כתו' מלת או: וחתול - בל'א וויקליץ. כמו והחתל לא חתלת ולא יתקצפו לרוב צרכיו ומעוט הכרתו וכו' כלו' אע"פ שצרכיו מרובים והוא ר'ל דילד אינו מכיר מה שהם סובלים בו ואינו מדויק להם טובה על כך. על סדר ודלו' על סדר שלמד מבני אדם ועל בלתי סדר שלמד אלי' בין מעצמו לדבר כפי רצונו לחבר מלות ודברים יחד אע"פ שלא שמעם מדברים כן:

ע"ב שהוא מחליף את שינוי זו אחר זו כו' כלו' שאינו מחליפים כולם בפעם אחת רק היום נופל אחד וצומח אחר במקומו ולמחר תבירו וצומח וכן כולם כי כן הוא בטבע שהשיניים הוצמחים בילדותו של אדם בעוד שיונק חלב נופלים וצומחים אחרים תחתיהם: ושרש העצבי. כל דבר רך שהוא לבן שבאדם שרשו מן המוח והנה העצבים מפרשים, שהם המיתרים הבו' לעיל ה'כ"ד ע"ד בפרק זה. ואפשר שנקראו עצבים מלשון חתלמו בשבת פ' הבית אין מעציבין את הקטן ופי' בערוך מיישבין איברי של קטן ומיישב בידו חוליות של שדרה אחת על חברתה וגם אלו המיתרי קושרים ומיישבים האיברים והחוליות יחד: (ע"ג) השלפוחית בל'א בלאז והו' כים השתן כאבוב פי' בערוך קנת חלול של עץ. כנור ועוגב תרנו ירושלמי ובבלי כינורא ואבובא. והעצמים והדבורים אזו פי' קולות הנגונים להנביה ולהנמיד כענין העצמים שבתורה וראק סגול כו' (ע"ד) הכרח המבשל. ס'א הכת הון: עומד לצרכי העברים כו' עומד לשרת בזה שממנה כל מה שצרכי העברים מן המאכל והמשתה והכסות והשאר להגיע ולהבי' הכל אל גובר כו': ולא ישקול דבר במה שעבר ועל מה שעתיד להיות במה שיהיה כלו' ולא ישקול מה שיהיה במה שעבר ועל מה שעתיד להיות. ומ'ש כמה שיהי' כלום מה שרגיל להיות כמו ככה יע'ש איוב וה'ק ולא ישקול שום דבר ממה שעבר כדי לידע ממנו מה שעתיד להיות במה שרגיל להיות או פירושו ולא ישקול משום דבר שעבר וגם לא משום דבר שהוגד לו שעתיד להיות. לידע ממנו מה שיהיה ד' וצוה לומר משום דבר עבר אינו שוקל מה שיהיה בעתיד.

שער הנהיגה פרקה ה

ונתן לא משום דבר קטיד קהוגר לו או נודע שיהיה ויעשה אימ שוקל מה יתיר
 אחר הדבר העתיד הוא או קודם לו ודו"ק: ולא היה מקוה מנוחה ממקוה
 ולא התעלם בו ס"א ולא יתעלם בו זפי' ולא היה מקוה מנוחה כמה שר-דודך
 להיות בו תקוה: ולא התעלם ממלך ולא היה מתעל' תמיד מלהיו נמלך על דבריו
 וענינו ואיש כזה המתיעץ ונמלך ודואג תמיד לא יחשה ולא יפסוק א"א לו להיות
 בשבח כלל: (דבר ע"א) ולא מקיימי' דב' נו' אם לא הנושה לא היו מקיימי'
 דבר שהכתיחו עליהם לחבריהם ולא היו ממלאים מפאלות השואלים מהם דבר
 ועכשיו מפני הנושה מקיימים וממלאים: מבלעדי מי
 שפקדם בו ר"ל חוץ ממי שנפקדו ונחסרו ממנו אלו התועלות או השכל וההכרה
 כל' מכל אישי מין האדם אינם נעלמים זולת כמי שפקדם נו': (עב) נא
 לירי חשבון. בא לעתיד ליתן דין וחשבון לפני מ' ה' ה' ומעשה ר'טפ'ה
 האחת מן המים בו לפעמים נמצא במחצב חאבן בעור החלמיש קצת ספות מים
 אע"פ שאין מדרכו להיו יוצא ממנו מים ליבשותו ואין החוש רואה מים יוצאים
 ממנו אלא שכך נמצא מ' אליו לעתים רחוקים באורך הימים כך שמעתי ויש
 לפרש שהטפה כשנופפת סוף אחד סוף על מקום אחר בעוד החלמיש זמן ארוך
 אע"פ שאין כאן אלא טפה אחת אחר טפה אחת תמיד מ' מ' באורך הימים עושה
 רושם נומא בעור הרחלמיש ואין החוש רואה ררושם מיד אלא ארוך זמן רב
 כשנראית הנומא משני השכל שהטפה גרמה. וכן נסיעת הצל ממקום למקום
 אינו נראה בחוש אלא השכל משיג ע"י החוש שד"ה אותו במקום אחד ואר"כ
 במקום אחר שבתוך זה הזמן נסע זה המרחק: וכו' יעניד שאר מיני רחיים נו'
 בתכפתו ותחבולותיו יעביד לו שאר מיני ב' ת' כל אחד לפי יכולתו וריכנוצו כגון
 הסוסים והחמורים לשאת משאג ולרכוב עליהם והצאן והבקר למאכלו ומלבושיו
 זבל כיוצא בזה: מרחקיהם רחוקים זה מזה ומרכז הארץ. ובס"א מחקריהם
 הערכים הם היחסים שנחנמת המספר והשיעור כגון שנאמר ערך שנים
 בארבע כערך שלשה בששה וכן נחנמת ההנדסה שהיא רחנמת השיעור ערך קו
 ב' אמות בר' אמות כערך קו שלש אמות בו אמות. וההקשות הם המופתים
 שנחנמת המספר וההנדסה היוצאים מהקשת השכל כולם קרובים למושכלות
 ראשונות כידוע לאנשי החכמות הללו: נתכלית התקנה והתועלת לו כאשר זכרנו
 בשכל יש לפרש דה"ק תמצאם נתכלית התקנה והתועלת לו ע"י השכל כענין
 אשר זכרנו ודו"ק: צוות' חברותה כמו אורחא רחיקא וצוותא בסימא: והוא
 הראיה על חשיבות האדם וגר'עונו. כי בדבור האדם יוכר מעלתו וחשיבותו ואם
 הוא חשוב או גרוע כי בהיותו מרכז דברים טובים ונכוחים יעיד זה על חשיבותו
 וההפך בהפך: סת' ס"א אינו כתוב: (ע"ג) זקדיהת האשי' כשהאדם נכזה
 באש דרכו להעביר עליו בירו והוא מועיל לו לקררו ולהעביר
 ממנו הנחלים הרבקים בו. ובס"א אין נחוב זקדיהת האש וכן
 נכון: (דבר ע"א) עונ מלך הבשן מת עריך לשומריו מן העכברי' שב' זמוראכ'
 וזתתם

וחתכם ונר' דרשו מלת והתכם כמו ותייתכם כלו' בעוד שהחיות נכנס מוראכם
 יהיה על כל וגו' : והוא התנועה הדבקה כו' יש לפרש על ב' פנים : דא' תנועת
 הגלגלי' כי לא תושג תנועתם בחוש כמו שלא נראה השמש הולך רק כשנראהו
 בתחלה במקום אחד ואח' כ' במקום אחר נשיג כי בנח הזמן נסע והתנווע ממקום
 הא' לב' וזהו אמרו אך השכל משיג אותה באמצעות הנע כו' כלזמ' החושים ישיגו
 שבתחלה עמר הנע במקום אחד ואח' כ' במקום אחר ואח' כ' ישיג דהשכל כי בזה
 הזמן התנווע הנע כל כך : וזהו ע' תנועת הגלגלי' מתחבר' ומתמזג' ומתרכב'
 כל המחברים והמורכבים : הב' כל שנוי יקרא תנועה כגון שצורת העפר תשתנה
 להיות עכבר ואיננו מושג בחוש רק שנראהו בחוש בתחלה היותו עפר ויח' זמן
 פה נראהו עכבר נדע ונשיג כי בזמן זה נשתנה העפר מעט מעט עד שקבלה צורת
 העכבר וכן הצמיחה בעומח אינה נראית לחוש רק כשנראהו בתחל' קטן ואח' זמן
 מה גדול נדע כי בזמן זה צמח כך מעט מעט : וזה הדבר מן השנוי' כולל כל מחוב'
 ומורכב' : (עב) וזכור הקשר כו' מה שאתה נקשר בכרית ה' לשמור תורתו :
 שהם מתקשי עלינו כו' שיש דברים הרבה שמודמנים לנו ונראי' קשי עלינו וסבורי'
 אנו שהם לרעה ונאים על כרחנו ולבסוף נראה אחריתם משובח וטוב : וזהו אמרו
 כי הרבה דברים נאים על כרחנו רשע אחריתם : ובהפך : ר' ל' שלפעמים בא דבר
 המקובל לנו וברצוננו וסבורי' אנו שהו' לטוב ואחריתו רע : וצמח הארמ' בגשמים
 כו' : (עג) גרניר אחד וגדול אחד על ההקשח כו' ובס' א' לא כתיב אחר' : ובס' א'
 גדול מאד על כו' ור' ל' שנמצ' לפעמי' שמגרניר אחד יגדלו כפה אילנו כהקשח וכעין
 שזכרתי בגרני' של חסה שימצאו ממנו ג' מאות שליל' : (עד) וזהו עניניהם
 מופקדי' ועל כל זה שמושל כו' ובס' א' והיו עיניניה' מופקדים : ואם לא יעשה
 להם בדם חפץ בנפ' כו' ר' ל' שבני אדם ישתדלו בזה ובכס' ובמקח וממכר אע"פ
 שלא יעש' להם בכס' וזה חפץ בנפשם כי כל כו' : לא ירפא בזה ובכסף : והדגה
 משתמש' בשא' המוצאי' כו' ס' א' לא כתיב והרבה משתמשים כו' עד בזה ובכסף
 ולספרי' דגרסי' לי' צ' ל' דח' ק' לא ירפא בזה ובכס' ואע"פ שקצ' רפוא' יעשו בזה ובכס'
 כגון אלו שיזחק' זהב או כסף ויערבו בסמני' ויאכלום או ישתום או שנושאי' טמי'
 זהב או כסף חלקי' או מצויירי' וכתובי' לסגולות ירועות לרפוא' וכיוצא בזה מאלו
 השלטמאות שנתבארן בחכמ' החזוין : או כגון חולי' העינים שמעבידי' טבעת וזהו
 סביב עיניהם כמו שזכרו ר' ל' בדיני' שבת והרבה כיצא בזה מ' מ' ברוב הרפואות
 מ' חששי' הרופאי' בשאר המוצאי' כו' רכח עא' ומהם מעט מצד כו' שהכסף
 והזהב מעט אצל קצת בני אד' והרב אצל קצתם כמו שכתב ומפלאי' סימני' החכמה
 בתם שהם הרב כו' וה' ק' ואילו היה הרב אצל כלם כו' ולכך מהם מעט מצד כו' לכן
 הם יקרי' מצד כו' שהכס' וזהו הם לקצת בני אד' חשובי' בעיניה' ולקצת גבוי' מפני'
 שאין כו' או פי' מהם מעט מצד כו' בערך שאר הדברי' שהם רבי' מאד כגון האויר
 והמי' והמאכלי' : וחרב' מצד עצמ' ר' ל' בערך עצמ' : וכן הם יקרי' מצ' שמוכני' לקבו'
 כס' כל צרכי' : ונכבדים מצד והיינו מפני' שאין תועל' בעצמם כו' וזהו אחרון נכון :

אלא שאפשר לעמוד בזולתו ולמצוא תמורתו כו' דרך משל שאם אין לו בשר
יוכל לאכול לחם ואם אין לו לחם יוכל לאכול שאר ירקות הרי שיש להם תמורה
זה בזה ולכך כל אחד מהם אינם כל כך רב ועוד שהמאכל אינו אלא
לאכילה ולא לשאר צרכים ולפעמים אפשר לאדם לעמוד בזולת האכילה יום או
ימים אבל המים צרכם רב על האדם ועל הבעלי חיים לשתייה ושאר צרכים ואין
להם תמורה כל כך (עב) אלא מעד ההסכמה עליהם. הזהב והכסף
אין לו טעם נראה היתרו יותר חשוב מן הברזל והנחושת ושאר הדברים אלא
לפי שבני אדם הסכימו להחשיבם הזהב והכסף ולקנותו בדמים יקרים לכך הוא
יקר בעולם וכן האבנים היקרות ושאר המוצאים :

עג פרק ו

ואיננו יודע מאומה חוץ מן הבור כו' כלומר
ואיננו יודע מאומה אלא הבור כו' : (עג)

בעין הגדולה רוצה לומר שתתבונן ותשים עיניך ולכך על גדולת השם יתברך
זה עבר על מחשבתך רוב המורא כו' למי שתמצא ידו כו' וכן תהיה כו' העבר על
מחשבתך רוב המורא והגדולה שיעלה בלבך מכן אדם אשר תמצא ידו מן השוב
יותר ממך והוא אינו צריך לך והוא משיב עמך כי אז בפי יתרון מעלתו על
מעלתך תגדל טובתו ויראתו אצלך וכ"ש שכן תהיה למצוותיו ואזהרותיו של הש'
מעלה בלבך כו' :

נשלים שער הכנינה

השער השלישי

דכ"ט ע"א וע"ב ולגמול

העולם. ולקנות גמול מה בעולם

הזה : כי הוא מכין לתקון ממונו

בממונו רוצה לומר בעבודו שהוא ממונו קנין כספו אי נמי ר"ל שהעבד מתקן

ממונו של אדוניו כגון שעובד אדמתו בחרישה וזריעה וקצירה והשאר וכל זה

הוא עושה על ידי ממונו של אדוניו דהיינו כגון לחרישה צריך צמד בקר וכל

המחרישה שהם גם כן ממונו וכן לזריעה צריך החסה והשעורה ושאר הזרעים

הנזרעים וכל כיוצא בזה : (עג) ס"א בישותם לשון יש וקיום כמו

להנחיל איתני יש כלומר בקיומם ע"ד כח

הדבר הוא השכל. ובתמותות. ובסכנות וכן בדברי רז"ל בשר תמותה ר"ל בשר

בהמה מסוכנת. וכן בתילים סי' ע"ט הותר בני תמותה. ורישו לדבר שימלא

מחסורו ר"ל שהוא דש בעבור שאין לו דבר שימלא מחסורו :

שער עבודת האלהים פרק כג כג

ד'לעב **פרק כג** וצוותו לשון חברה ודעות כמו אורחא דחייקא וצוותא בסימא : וכן הוא כמצוה כמה כו' ס' א וכן היא מצוה כמה כו' : ע'ד הסכע חזקא הכלים הפועלים ע'ד הסכע מוסיף תקוים בהשתמשם תדיר אבל לא הכלים הנעשים במלאכה כי הקורדום כשמשמשן בו הרבה יתקלקל :

פרק כג (ע"ד)

דהות ענין פחד מענין אל תפחדו ואל תרדו : והכרח וחזקה מלת וחזקה הוא כמו הכרח והם שמות נרדפים כמו ואם לא לקחתי בחזקה : (דלא עא) והשני כי העבודה כו' הפרש שבין זה לראשון הוא כי בראשון לא אמר אלא שהתפרש בגימיה בענין החונף וליא בענין ההתאמצות וההשתדלות על העבודה בכל לב וזכר יכלת : ובשני אומר כי העובד מהערת השכל מתאמץ בכל לב בעבוד שמיני בשכלו שנמשך בבירור ובסכע הגמול והעונש לנפש . אבל העובד מצד התורה לבד אינו יודע אלא מה שכתוב בתורה שהכטיחה בגמול ועונש ומיחל או דוהה לזה אבל אינו מבין כי זה נמשך בסכרם ובסכע ולכך אינו אלא מיחל שתתקיים ההכטיחה וזה אין התאמצותו כל כך חזק . כי הנפש לא תתנדב במה שיש לה כו' ד'מ כגון שתתנדב לעשות צדקה במסון שיש לה לא תתנדב אלא אחר שנתברר לה שהשכר הנא תמורת הצדקה עודפת ויבא לה בזה תועלת יותר ממה שהיה מגיע לה אם היה מחויב במסונו ולא היה נותן צדקה : והקש על זה בכל המעשים וזכרות הנפש שתתנדב לעשות בכל מה שיש לה נכחה לעשות שלא תתנדב אלא אחר כו' : ותעזר שהוא מן האלדים כמסר כו' כלומר זכרון שהדבר נכנס ונתקע בלב ונטבע שם בעשר ההרגל סכע ער שלא יתקן וליא יזוז ממנו הדבר בשום אופן אף על גב שאינו רואה שום פרס מיד בעת שמצפה לראותו : ע"ב אך בעבודה שהיא מן השכל לא תגמר לאדם אלא בכתבו כלומר ולכך היא רצויה יותר אל האלדים כיון ששרח בעבורו כל כך כי לפום צערא אגרא : כי הנפש אינה נמשכת אליה אלא לאחר המית תאוות כו' רוצה לומר כי הנפש אינה נמשכת אל העבודה אלא אחר הסרת תאוות הגופות ואחר הגברת השכל על התאוה ואחר שמוש בעבודה כחפצו כו' או פי' אחר שמוש בתאוה כרצון השכל וחפצו לרובי שמים ולצרכי ההכרחיים ועל כן כו' : ומלת המית לשון מהומה מן זיהם ה' את מחנה מצרים וגו' או לשון הומה לי לבי כלומר כשהגוף הומה וצועק על חסרון תאוותו . וזה האחרון משמע בס'א שכתוב בהם אחר המית הגופות ומצאתי שגורסין המית תאוות כו' והוא לשון מיתרה ונכון הוא : (ע"ג) להתמכר להמסר מלשון ומכרם ביד כושף רשעתיים : אשר התמכר לעשות הרע : ופירש הרד"ק מרוב השתדלותו בפעולת העבירות כאלו מכר עצמו לפעולה ההיא : מפני שהאחת כו' היא השנייה שזכר ובמציא דסליק פתח : מתגלה התפלה אם לא נצטוונו בה על פי התורה ותקנת חז"ל

שער העבודה פרק ג

לא היינו יודעים בשכלנו היאך תהיה סדר התפלה בשחרית מנחה ערבית וכלל
הזמנים ואפילו התפלה עצמה בכלל אין השכל ניתן לשנתפלל לאל כי השכל
מחייב שהשם יתברך נתן לכל חי ולכל דבר בעולם חוקו הראוי לו ואם איננו
ראוי לו אין התפלה מועלת בזה ועוד לפי המבואר בחכמה האלוהית וכתבו הרב
הנזרה בחלק א' שאין בשם יתעלה שום הפעלות וענין התפלה יראה ממנה
בתחלת הדעת כאלו היא מורה הפעלות בו ח' כענין הבקשה שמתחנן אדם
לפני מלך בשר ודם שמעורר על ידי כן הפעלות בלבו של מלך לעורר החנינה
והרחמי ואין זה שייך בחק הש' ולו אם לא מה שנצטוינו בה בתור זשאנו רואי
בתורה שהתפלה מועילה כתפלת אברהם יצחק יעקב ומשה וחשאר ותקנו לנו
דו' סדרה לא היינו יודעים בשכל לא סדרה ולא ענינה בכלל והשעם שנצטוינו
בה נעלם כי היא רוגמת החקים שבתורה ויש בה תועלת גדול לעורר האדם על
מציאות השם יתעלה ויכלתו ושראו לעבוד לו והרבה עיקרים גדולים ומרות
טובות מתעוררים על ידי התפלה ובקבלה ידוע כי בהתעוררות והתחוננים
יתעוררו העליונים ול' בהתקבצם כלומר בהתקבץ אלו המצוות שזכר
תפלה ועום וצדקה כו' או פי' בהתקבץ הערת התורה והערת השכל יחד וכן
תושלם עבודת ה' ית' כמו שנאמר והאלהים עשה שיראו מלפניו ר' והאלהים
עשה מה שעשה מן האותות והמופתים והראותו על הר סיני ליתן לעמו תורה
ומצוות וסדר גבולי העונשין כדי שיראו וגו' (ע'ר) ומתחלף המעשה
שיהיה מחמתה בכל אשר זכרנו ר' המעשה המצווה בתורה איננו שזה בכל
אשר זכרנו והם הנער בחור ישיש וקץ משכיל וכסיל ואין כוונתם והבנתם בו
אחת אבל מ' ההערה שזה בכלום כי היא העוררת את כולם להודיע שיש להם
אלוה אחד קדמון יכול על כל וראוי לעבדו: **דל"ב ע"א** וכללים
משרשי השכליות ר' לא כל השכליות אלא כללים ושרשים עקריים לבד אשר
הם עמוקים על השכל מלהשיגם כי אם על ידי הקדמות רחוקות אותם כתב
בתורה אבל אשר הם נקלים על רוב האדם הניחם מלכותם בתורה וכן מה
שהשכל משיג על ידי הקדמות מוגהות מושגות בחוש או בקבלה ביארה התורה
אותם ההקדמות כדי שיהיו שורש להשגת השכל כגון מה שרמזו בתורה מענין
מעשה בראשית ומעשה מרכבה והידיעה וההשגחה והנבואה וכיוצא בזה
לשני הפנים מצד השכל ומצד התורה: **ע"ב** רכיה רכיני נועם כו' בזה
ראה שהתורה נעיסות ותקון לכל ושמגיע השלמות והתיקון לכל אדם על ידי
בלא טורח גדול כי אם לא הועיל מעשה אלא בשכל היה חסורת גדול והרבה
מבני אדם היו נשארים כל ימיהם בלא רת ותורה: ויתברר להם מה שהיא
כא כו משם הבורא כו' ויתברר להם מה שבא עמו אותו האדם מאת השם
יתעלה כלומר מה שאומר משמו ומלות בא בו כמו בא עמו:
ויהיה גורם התמדתו כו' דועה לומר ואם יעשה כן יהיה בזה
גורם התמדת הטובה ויהיה גורם להוסיף בו בזכות זה: **ע"ג**
זאובי

ואיני היקר כרים כלו בעשן כלו . כלו מרה במדה יענש כמו שהו מוריד עצמו
 למדרגת הבהמות כן יהיה ענשו להיות שוה לבהמו : וכן מפורש לקמן פ' ו' דל"ז
 ע"ז ופי' הפסוק כמשובח שבכבשים שיכלו בעשן כשיבישו אותם בו או כשיבשלן
 אותם ע"י חמימות עשן שרפת העצים כן הם כלו :

פרק ד

מעבודתו . כלומר השם יתברך בחר באותו האיש
 מחמת שהו טוב בעיניו משאר בני אדם . ס' א' מעבודתו : ואזהרת
 עבודתו שעבד אותו האיש לש' יותר משאר בני אדם . ס' א' מעבודתו : ואזהרת
 ומותר ל' היתר : כיחוד הלשון עם הלב . שלא יבד אחד בפה ואחד בלב . ושיקרא
 בתורה ויתפלל ככוונת הלב . והצום והצדק והשביחה מן המעשים כו' כל זה צריך
 כוונת הלב והאברים יחדיו שצריך שיהיה כוונתו בלבו בהם לשם שמים : כשתוף
 עם הבורא בסתר ובחונף . כגון שיעבוד את הבורא וכוונתו כדי להראות צדקתו
 לבני אדם או לתכלית תועלת בע' זה כיוצא בזה והנה זה אינו עונד לבורא לבד
 אלא משתף עמו וזולתו וזה כענין החונף שאינו מראה לבו וכוונתו בדבריו הסובי'
 בחיפיותו ובחלקלקו לשונו ויתבא עוד לקמן : ע"ז והמותר מתחלקנו ל' היתר
 : ובעילותיו . ס' א' ופעולותיו : יכלכל מענין מדידה כלו ימודד וישקול כל דבריו
 במשפט נכון מלשון אלפים בת יכיל : דל"ג ע"א והוא להותיר ממנו י'
 כגון שפורש ממאכל ומשתה שצריך מרמת קמצנות וזילות כו' להותיר מן
 המאכל והמשתה ושאר ממונו : ויאמר להם פרו וגו' וכבשוה . ואמר אח"כ הנה
 נתתי וגו' כלומר משמע שכמו שמאמר פרו ורבו וגו' הוא ציווי כמו שארז ל'
 שכזה נצטוינו על מצות פריה ורביה בן מאמר וכבשוה וכאמר הנה נתתי וגו'
 שנאמר אצלו ציווי ע"ב כמו שאמר הכתוב אף לא פעלו עולה בדרכי הלכו
 פידשו בו ר' ל' אם פירש אדם מן העבירה כאלו עשה מצוה כלומר פשלא פעלו
 עולה כאלו ברכיו הלכו : ודעת השמו' וספור העבר כו' והשלם והחסר כו' והנראה
 והנסתר כו' השמות ופעלים ומלות הטעם והסמוך והמוכרת ועבר ועתיד וציווי
 ומקור ושלמים וחסרים ונחים וכפולים ידועים ומפורסמים בספרי הדקדוק ממת
 שכתבו בגזרות וכו' וכו' ונראה ונסתר רצונו שבא הנראה והנסתר . הנראה כגון
 שמור שופטים ושופרים וכל כיוצא בזה שהשנא נע בראש המלה או אחר תנועות
 גזולה והשאר ממה שכתבו הפדוקקי' . והנסתר הוא השנא' הנח באמצע המלה
 כמו אברהם ישמור ישמעו ילמדו הראשון נח והשני נע : ע"ג והד' אנשים
 שהוסיפו על מה שחקרמנו זכרם בפירוש הכלות המסופקות ר' ל' המסופקו' מצד
 הדקדוק כפי הנראה מפשט הכתוב כגון שיהיה עבר במקום עתיד או שאר זרים ;
 על ידיעת העובר והאמתי כו' ר' ל' מה שאומרים . דרך העברה בלשון העברית כגון
 השמות והדברים המושאלים שלא נאמרו בדרך אמנות על מה שנאמרו אל-
 בדרך משל . ומה שנ' בדרך אמנות והם כגון השמות והדברי' המוחלטי' והגזויר'
 כו' כגון ראובן נגזר מן ראה בעניי' . חכם תואר חכמת פעל גזורים מן חכמה .
 יקש ע"ז : והה' אנשי שהוסיפו כו' ולחקור על העובר כו' ר' ל' מה שנ' ברה העברת
 והוא

שער הכתיבה פרק דה

והוא מסופק שלא מצד הדקדוק ופשוט הכתוב רק מצד העיון השכלי כגשמות
 כו' ואינם מתעוררים למפסדי המעשים כלו ימיהם כו' ס' א ואינם
 מתעוררים ומפסדים המעשים כל ימיהם כו' (עב) והתחלקות מדיני
 כל מקום כו' ר' ל לפי המקום והמדינה שבמקום מה יש יותר חיוב בקצת מצוות
 מבאחרים כגון בארץ ישראל במצוות התלויות בארץ וכן במקומות המשתנים
 בגליות כפי משא ומתן שלהם עם הגוים וכע' מה שזכרו ר' ל בגמרא רב בקעה
 פצא וגדר בה גדר וכל כיוצא בזה מן התנאים כו' **דלד עא** והעיר הנבי
 הערה בעלמא שנתן בלבו להנהיג כו' לא שדבר הש' עמו וע' ז
 כתב בסמוך ויאמר בשמו מה שלא יאמר וד' זק על דרך המגיעות וההסכמה
 כלו' א' על דרך שאכתור דעתם ואוכיח שהיא נמנעת וראוי למונעת ולבטל'
 ו' הב' אף אם נסכים לדבריהם אלו היה מתברר נראיה ברורה כו' כי
 הרחוק הנראה כו' לפי גרסא זו קאי לעיל טעם שני על דרך המגיעות כלו' ועוד
 כי לפי דעתם שאין מאמינים כי הש' ידבר עם האדם הגה הרחוק אשר נראה
 אל הנביא הוא יותר נפלא בעיניהם וקשה משנות המנהג לו וזר שקר
 מכואר ובמגע כי פשוט כי שנות מנהג עולם באותות ומופתים הוא יותר קשה
 מהראות החזון לנביא ולספרים דגרסי כי אין הרחוק כו' הל' ש' יותר נכון
 זה' ק ואין לומר כי אי אפשר שיזכר האלדים עם האדם וחי ולכך אין דרך
 אלא שיעיר אותו לדבר בעבור אע"פ שלא צווה כי אין החזון נרא' כו' : שנספוד
 עליו בהרכבתו כו' בהרכבת גופנו ונפשו כי הוא אשר עשה לנו את הנפש
 הזאת והוא אשר יקיימנה בחיינו ובמותנו ולזה ראוי לנו לעבדו בלבנו ובנפשנו
 ובמאדנו : ואנו חייבין בזה למלך כו' ר' ל אם היה מלך או שלטון ממנה אחר
 מעבדיו לתנהיג את העם על פי רצונו של אותו דעבר היה העם מחויב להתנהג
 אחריו : (עב) שני הפנים דרך המגיעה ודרך ההסכמה : ובכמותם אמר
 החכם הבינו פתאים כו' ר' ל כנגד שני פנים אלו אמר ב' פעמים מלת הבינו :
 והטעם בזה כו' אפשר לקראו והטעם בזה כו' ר' ל והטעם אותם עד שבאו בזה
 הענין מאמונה הרעה : מה שהושב כו' : מה שהושב פעמים מה
 שזכר בתורה לשנות פעמים הרבה : **עג** והמדרגה החמישית
 כו' ההפך שבין זאת לרביעית הוא שברביעית ידבר מאנשים יכוונו לעולם
 הזה לבד ולא לעולם הבא כלל וכאן ברמישית ידבר מאנשים יכוונו לע' הז'
 ולע' הב' ומשתפים שניהם יחד וזהו אומרו וכונו בקבלתם להגיע לגמול האלהים
 ר' ל בע' הב' והוא דישתוף כו' א"נ ברביעית ידבר מאנשים יצודו ויאקו את
 דאחרים וכאן מיירי באנשים שאינם מזיקים לאחרים א"ך ישתדלו לעצמם
 תועלת וכבוד ושבר בני אדם כו' : והמדרגה הששית כו' ההפך שבין זאת
 לרביעית וחמישית הוא שהראשונים מבינים ענין עולם הבא ואינם משגירים
 בו ואלו אינם מבינים כלל ענין הע' הב' וההפך שבין זאת לראשונה ושנייה
 ושלישית הוא שהם באים על התורה והעבודה מצד ההתפקדות והמינות

שער העבודה פרק ד ה כה

הנוכר בהם ואלו שששית אינם חוטאים כל כך רק ששכלם אינו חזק ואינו יכול להשיג ולזה אינם נתבעים על מעשיהם ואינם גרועים כל כך כמו אנשי המדרגות האשכנזי לפני זאת ולכך זכר לזאת אחר כלם כי סדר המדרגות לפי סדר מעלותם הפרדות פחות קודם : וכבר בארנו גנות שתי הדעות כי זה לעיל פרק ג מזה השער שמגנה העובדי ליחול או לרהות יבוע מלשון אבעבועה או נביעת מעין בל"א מאכ"ט יע"רן ואמר קצת החסידים לתלמידי ואמר לשון יחיד על מלת קצת שהיא מלה כללית ככלל עם זקרהל יאמר עם אחד וקרהל גדול בלשון יחיד ועוד שהאחד מן הכלל גם הוא יקרא רחוק וקצת מן הכלל יקרא זכורו עמו מענין כי שוב סתרה מכל סדורה ונס'א ובררו אותו עמו והוא יותר נכון וקאי על הברית במה שקבלו על נפשותם לקדש הש"י ברבים ועליהם אמר הכתוב אספו נו' וכן דר' זל לעתיד לבא נשיבא הקדוש ברוך הוא לדון הגוים על דור של שמו יאמר הקדוש ברוך הוא כן אספו לי חסידיו ומה שאמר כורת בריתי עלי זבח ר'ל שקבלו התורה בברית הקרבנות שהקריבו בעת מתן תורה כמו שנ' בסוף פ' משפטים או ירצה שצמדו בבריתם ואמונתם לקדש שם שמים ברבים אף עלי זבח כששחרטו והמיתו הגוים אותם ואת בנייהם ואז יזויר אותם הש' בתחית המתים וידין ביניהם ויגין הגוים מהם :

דלה ע"א פרק ה בענין ס'א בעין השכל הוא הנשמה והנפש הוא הרוח חיים חבולה מענין אם חבולת חבול

בל"א אור פפע'נט : ע"ב) כוזב לשון הפסקה כמו היה תהיה כמו אכזב מעת רעיונו כו' כלו' אפילו מעת רעיונו אתי דברי הימים הקדמונים לראות מה שנעשה מן הגמול ורוענש ללדיקים ולרשעים ושאמר מיני ההתעוררות ההם שבר'ה הקדמונים לא פסק דפצי מהעתו רפה ער אשר נתבאר לי בדרך ההכמה כו' ופ'א ז שב כוכבי אמת כו' : (ע"ג) והכריתם באשר בידם כלומ' ורקנאה בהם בעבור שקנו הקנינים העולמיים והזבדים המוכרחים להם לצרכי חיותם אשר בידם : או ירצה שטרוב קנאה בא עליהם ברוכחה וברוקרה לתקוף עליהם ולגזול מאשר בידם וזכות אותם כו' מדוב נאותו וגאווה רפץ תמיד לבנות בני אדם ולזכור גנותם : (ע"ד) ממשלת הדבר עיקרו של דבר : עם דושתוות הערכים כלומר לא שיהיה בשורה ממש אלא כפי ערך מעלת וזנות הש"י אל האדם בידם אל מעלת וזנות האדם לעבודתו וכפי כן ירבו עבודות האדם לש"י ביחס אל עבודות העבד לאדוני : (דלד ע"א)

יגדלו ס'א לא כתוב : להראות סימני העבודה והמקנה עליו כדרך העבד שנושא חותם של רבו להראות שרואה עבד אדוניו ושרוא נקנה לאדוניו ור' מקנה עליו כלומר דקנין שהוא עליו ס'א שיהיה מקנה

שער העבודה פרק הוזה

עליו ר"ל שיראה סימני העבודה ההם שאם לא יראם שיחיד אדוניו מקנא
 עליו : ולא יעמוד כי אם מהמרותו . ולא יפסוק כי אם מרבר שהוא מרי
 כנגדו . מלשון עמדו לא ענו עוד ותעמוד מלדת : (עב) סוף כפות
 מלשון ונדם ענבים סוחו ובס' א' כפות : ולא יכעוס כי אם פמה שמדויב
 רצונו . גם הכעס טוב לפעמים כשעל ידי חכעס יעשה רצונו של מקום ב'ה
 כגון שכועס על העוב עבד או על המתעצל במצוות הש' כדי שימנע מזה בעתיד :

פרק ו (עב) ומי שרבק בהם כלם כו' מי שרבק בתורות השכליות

הנז' כלם יעלהו הש' בוכות זה למדרגת הטובה
 עליזנה מהראשונה והיא אשר ייטיב לו האלדים כו' כמו אנרהם כו' :
 אהרן ובניו . אע"ג שעל ידי אהרן נעשה העגל מכל מקום בניו לא השאו וגם
 אהרן עשה מה שעשה לשם שמים וכוונתו למנוע את ישראל מלעבדו כמו
 שכתב רש"י בפרשת כי תשא : וטוב לא יהיה לרשע כו' כלומר וטוב לא
 יתהוה ולא יתקיים לרשע ולא יאריך ימים בטובה ומהרה תסתלק ממנו
 כצל שלא יאריך זמן על מקומו . ומי שהשליכם ר"ל מי שהשליכם
 התורות והעבודות המחויבות הנז' לארבות כו' : (עב) גם היא למלך
 הוכן העמיק חרחיב מדורתה וגו' הביא ראיה כי כל שהארם מיוחד יותר בטובה
 נענש יותר בהמרותו ברה שהרי על המלך אמר העמיק הרחיב וגו' ר"ל
 שמעמיק ומרחיב עליו מדורת הגיהנם יותר מעל שאר בני אדם : (דב)
עב בטלרה ממנו חובת המילת' שחייבתהו וחזרה למול את בנו כמו שנ' ובן
 שמונת ימים ימול לכם כל זכר וגו' : ולימוד התורה שחייבתהו התור' ללמד
 את בנו תורה כמו שנ' ושננתם לבניך וגו' : (עב) על המעוט שאהיה ראיה
 כו' וזה ענין מה שאמר לקמן ריש פר' ו' ומה ששאלת על המעוטה כו' ע"ש :

פרק ז (עב) ומהם שלא תהיה נמכות כו' ר"ל שלא תהיה טובת הש'

עליו נבזה ונקלה בעיניו רק תגרל בעיניו מאד : ותשיאהו הטוב'
 וחסייתהו הטוב' לעשו רע ע'ד וישמן ישרון ויבע' : **עב** שלא ישיאהו אורך סתר
 הבורא כו' ר"ל שלא יחשוב בלבו לחסוא ויאמר שלום יהיה לי כי הש' ארך אפים
 ויסתיד פניו מן החטא כאלו אינו רואהו וישיאהו מחשבה זאת שיהיה בנות בלבו
 מקצפו כו' : ומי שלא יוכל להוסיף כו' ויוכל לקבל כו' כלו' אם אינו יכול
 להוסיף בעבודה מ' מקבל בלבו ומחשבתו הרברי' הנזכרים בזה הפרק שיקיים מה
 שהתבאר חיובו על המעוטה כו' אף אם אינו מוסיף בעבודה ואז יהיה ראוי כו' :

פרק ח (עב) מקוצא . מדומס . כדלעיל שער א' פרק ז' ר"ד ע"ג קפ"א

והצמחיו . דלח **עב** הכינם הבורא לויזן העולם הזה .
 ר"ל שכל מה שהם ניוזקים ומתפרנסים מן העולם הזה בהשתדלותם בו לייאכיהם
 הכל

הכל הכין הבורא בתחלה וברצונו נעשה וענין ההזנה והפרנסה נאמר על כל
 שבעולם יהיו מזונות או לא יהיו כמו שאמרו על קשום הבחולות מפרנסים את
 הבחולות והאפשר לפרש לזיון העולם ר"ל לפרנסת העולם שעולם ניוון
 ומתפרנס מהם כלומר שמתמלא מהם כי העולם נברא למלואו ומלואו הוא
 העולם והעולם הוא מלואו והפיק ענין מכשול מענין פיק ברכים וכן
 מקושי ההפקה בסמוך ובס' אינו וכתו' כאן והענין אצלי קשה וספק בין שני
 כו' ובסמוך כתוב מקושי ובין שני כו' ואפשר לפרש והפיק וההפקה לשון
 הוצאה מלשון התלמוד נפקא מינה נגיד ונפיק כלו' מה שיצא מן התירוץ
 והתר הספק בין שני הענינים וכן משמע בסמוך שכתב וכבר ארכו מרלוקות
 הרכמים באופני ההפקה כו' (ע"ב) החכמה והצדק לבחירה שניתן
 לאדם על מעשיו קרא צדק הפך עול כי לולא הבחירה היה העונש והשכר על
 מעשי האדם נראה עול ח' כי המעשים בהם אע"כ כי חכמת הש' קצרה
 מהשיג למה לפעמים יקח מן האדם הבחירה כמו שהיה הענין בפרעה שאמר
 והכבדתי את לבו ולפעמים יניח הבחירה לאדם ואמרו הנכון שנעשה מעשה כו'
 ר' ל הנכון שבקבל שתי הדעות הנז' וזה שכשנבא לעשות מעשה מן המעשים
 נאמין הדעת הראשון שכל מעשי האדם הם ברשותו ורצונו והפצו ואין
 הש' מכריחו עליהם וכשנבא לבטור בש' נאמין בענין הבטרוץ
 ענין הדעת השני שתנועות האדם ברשות הבורא כגון כשיש אדם
 מטיב לך והיותך תלוי בו בתבחר בשם יתעלה יתן ברצון האדם ההוא
 לריתמיד שובתו עליך אף על פי שזה קצת הגרר לאדם ההוא המטיב
 לך והקש על זה (ע"ג) הנצרות החזקה כמו משונה נצחת
 ובסכלותינו בו פנים כו' רוצה לומר מה שאין הש' מגלה לנו סוד זה ונדאי
 הוא לסונה כי אלו היתה כו' והנה חסרון החשבה ורחתכות הלב מזה
 הוא טובה לנו כמו רמסך והכסוי שמכסים על העינים להלוישי הראות
 וזה אמרו והרמיון הקרוב כו' וידעת מרחקי הרכים החלוקים כו'
 כי באיעמוד לאב משערים מרחקי הכוכבים אלו מאלו זגבהם ושיעור
 גדול גופם ומרחקי המדינות והארצות והמקומות אלו מאלו ועוד
 שיעורים הרבה מגובה ההרים והמדלים הרמים והנשאים ומרחקן
 ומרחבי ההרים והבקעות במרה ובשעור ארכם ורחבם כמבואר בחכמת
 המספר וההנדסה והתכונה הפלס בלשון אשכנז אינ' צר ויש קוין
 אותו בעז' מן ע"ד וכת' האמצעיים שינועו הרמיון בעבורם פרות
 מכה השטף הרבה ר' ל אף על פי שאפשר לומר שזה כענין האבן
 הרמיון המונח בספינה שהמים נושאים אותו ע' הספינה הנושאת ולולא
 הספינה היה האבן בעלל במים מכל מקום שאני התם שכת' טבע הספינה
 גדול להנשא על כח שטף המים טבא להשיקועו ואבן הרמיון שנספינה
 אינו שוקל יותר כגוף הספינה ולזה נושאן הספינה

שער העבודה פרק ה

אבל אלו האמצעים שיניעו אבן הריחיים יש לפעמים במשקל אבן הריחיים
 כפלים רבים יותר מאלו האמצעים באופן שאם יקשרו אלו האמצעים של עץ
 יחד ויגבחו על המים ויזנה האבן עליהם יוצללו מיד במים אדירים ולזה מן התימא
 אורך יניעו האבן בכח ששף המים המנועים - ודוק : וכחותם המתבודדים - כלומר
 הכחות המיוחדים לאחד מן הנמצאים מה שאין בשאר הנמצאים :

פרק ט

צורת ההכרח והעזק צורת ההכרח הוא מה שביאר לקמן בפר'
 זה הל'ש עלבמה שכתב וכו' לך מסגולת יסודותיו היכל
 מתוקן כו' עד אמרו כדי שישלמו השלשה דברים אשר זכרתי שבצמוד ג' : שכל
 מה שזכר שם מפעולת השוערים והפקידים והנגידים והשאר שבארם עושים רוב
 פעולותיהם בדרך הכרח ואין ביכולת האדם למנועם מפעולותיהם אחר שקרבו
 הדברים הנפעלים על ידיהם כגון אחר שבא מאכל האדם באצטומכא אי אפשר
 שלא יעשו כח המושך והמתזק והמעכל והדחה פעולותיהם והקש על זה בשאר
 וצורת העזק הוא מה שביאר משם ואילך בצמוד ג' שכתב והכין לך לצרכם שנים
 ינעצים כו' עד וכל זה עזק מבוראך כו' שבדף מ' ע"א : כאשר הניעני - כלומר
 כאשר נאמר לי והניעו אלי דברים : **הלש עא** נלבב - בעל לב חכם
 ואמין לב - מכמניו שמונותיו ואוצרותיו : **עב** הנרמים העצמים .
 ובריו וכו' והאיר לך בדעתו רוצה לומר השם יתעלה מאיר לך בדעתו ורוצנו
 וכן מה שכתוב והשני נסותך וכתב כו' שהשם יתעלה כראך בעולם הזה כדי
 לנסותך ולבחון אותך אם תתרי כו' וכן מה שכתוב והשלישי מוסרך בעולם
 הזה כו' שהשם יתעלה יסרך והשריחך להיות בעולם הזה שכולו סורח ועמל
 וייסורין וכן לפעמים מייסרך בייסורים קשים וכונתו שתסכלם ותסבול עול
 עבודתו בעולם הזה שזה יהיה סבה להעלותך אל מעלת העליונים כו' וכל אלו
 השלשה דברים הוצרך השם יתעלה לעשות לך כדי לנשאך ולהרים מעלתך
 עד מעלת סגולתו וברוריו כו' כמו שאמר לעיל בסמוך ולזאת הכוונה
 בראך כי לא יתכן לך זה וזאת על עניןך הראשון רוצה לומר על ענין
 הראשון שהיית בו שרם הבראך והכונך על זה האופן רוצה לומר שאם לא
 נבראת אי אפשר לך להגיע למעלה זו : ארבע מעלות לארבעה נגידים :
 הוצרך לומר כעין ארבע נגידים שהאחד מעלתו חשובה ונחלה מחבירו
 והנה להם ארבע מעלות כן שם כך ארבע מעלות השנובות אלו מאלו כי
 המור שבז משכן השכל הוא היותר חשוב . ואחריו בחשיבות הלב
 שבו משכן הרויני הראשון וכתר המתעורר . ואחריו הכנר שבו משכן
 חנפשי הצומחת : ואחריו הצים שבהם כח הורעי והמוליד
 בחמה לחרש אדם אחר כמותו : הכח המושך כו' אלו הארבע
 כחות מבוראים ברורין ורזן פרק ג' : השחורה והאדומה ט'

מרה השחורה משכנה בשחול . מרה האדומה משכנה בכיס
 המרה לירוח לבנה משכנה בריאה ויש אומרים במוח . הדם
 בשולו נכבד ומשלה מבהר הדם ללב והשאר לשאר האיברים
 והגידים וכל זה יחזק בהכמת הרפואה

ויאמרו כי מרה השחורה מיסוד העפר . מרה האדומה מיסוד האש .
 ליתה לבנה מיסוד המים . הדם מיסוד הרוח . וכבר ידעת כי מארבע
 היסודות הורכבו כל המורכבים והוא מכואר ברור הן פרק אחד :

ובמלת הגין פרק ט' : (ע"ג) והגידים הם גידי הדם הקטנים .
 והמיתרים הם גידים דקים ויבשים בלא דם כעין הגידים שבצומת
 הגידים : והעצבים הם הבשר הקשה הסמוך לעצמות ובכללם מח שנקרא
 בלשון אשכנז הא"ר ווא"קס : והעורקים הם גידי הדם הגדולים שנקראים
 קורקי הדם וזרידין כגון גידי הצואר וכן החפקים ביד ובשאר מקופות כמו
 שפי' לעיל : והרחם : בית הערוה : ובס' אינו נכונן שלא לגרום אותו :

בסתר בחדרי חררים ובגלוי בחוץ שנראה לבני אדם : ובמצפון בלב .
 ובנראה ממעשי האיברים בחוץ : אלא בענינים מיוחדים באדם להם בעת
 התחברותם כו' רוצה לומר כל המשרתים והשמשים והשאר הנזכר צוה

הקדוש ברוך הוא לשמוע לך ולעמוד למצותך כפי בחירותך ורצונך לא
 בהכרח זולת בענינים מיוחדים הבאים בהכרח שביאר לה' רוצה לומר שגור
 עליהם בעת התחברותם כו' כלומר בעת שנוצרת . שקצת מופעלי גופך הם
 בהכרח ואין יכולת באדם למונעם מלפעול אחר שקרבו נפעליהם על ידי בחירת

האדם והם שביאר לעיל כגון הכח המושך והמחזיק והשאר כמו שכתבנו לעיל .
 זמלת אלא כמו זולת וימצא זה הרבה בלשון הספרים ובס' מיוחדים באדם
 זכבר פירש להם בעת כו' והיא היא : ע"ד אין דבר מהם לצרכך . ד' ל' לא
 יגיע לך מהם לא הנאה מוחלטת קיימת ולא צער מוחלט קיים כמו ההנאה
 והצער בעולם הבא ואין דבר מהם לצרכך במוחלט כי אינם עיקר אלא ספל

ואפשר שיגיע צרכך באופן אחר ועיקר צרכך הוא ענין עולם הבא :
 ותשובנה המדות המנוונות משוברות כו' וזה כי אשר הוא צדיק
 בעיני בני אדם לרוב הרגלו בעדק אף אם לפעמים יעשה דבר שלפי
 הנדמה והנראה הוא מכווער ומגונה מכל מקום דנין אותו לכף זכות

ואמרים שלשים שמים עשרו לתועלת מרה נעלים מעיני בני אדם
 זהו הפך מי שהורגל ברשע אפילו עושה מעשה שנראה משונה אומרים
 שמונתו לעיני מגונה . וכן העסק במאכל ומשתה ומשגל ופיצוצה
 נם לשם שמים הוא משונה שלא לשם שמים מגונה . יכתוב
 סופר המעשים השונים כל תנועותיך המותרות כו' וזה לפי
 שהאדם כוונת הבורא בהבראו נעולם הזה הוא לכח הבחירי ולולא
 הוא לא היה נברא ובעבורו הוא חי על פני האדמה ועל זר

שער העבודה פרק טי

הדמיון נאמר כי היא הייך ואורך ימיד . ולזה כל צרכי שנהנה בהם בעולם הזה מן המותרות אליו מן המאכל והמשתה והשאר שהם הכרחיים אליו לצרכי חיותו ועמידתו בעולם הזה הם יצדק במעשיו ויעסוק תמיד כשהוא פנוי בעבודת השם יתעלה הנה כל מה שהשתול בצרכי עמידתו בעולם הזה מן המותרות יחשב לו גם כן למצורה ועבודה לשם יתעלה מפני שהוא גרם עמידתו בעולם הזה עד שגמר לעשות המצורה והעבודה הריהו הפעולות הגורמים העבודה יחשבו גם הם מן העבודה וכן כתב לעיל פרק ד' מזרז השער הל'ג ע"א ונאשר נחקור על די הספק כו' אבל אם יחשב במעשיו ויעסוק בהמרת רצון השם יתעלה כל השתדלותו בצרכי עמידתו בעולם הזה הויה לו לרשע ולכן לא יכתבו סופר המעשים הרעים בכלל רעותיו כמו שכתוב בסמוך רמותרות לשון היתר : **דמ עא** ותמצא עוזריך כו' ומפיקים הצדק ותוסיפי בהם שמחה כו' ס"א ואם תמצא עוזריך בו ומפיקים חפץ לעבודת ה' תוסיפי בהם כו' והיא גירסא נכונה : וכל זה צדק מבוראך כל הקורה לך מגמול ועונש הוא צדק מבוראך כו' או ירצה וכל מה שספרתי לך ממה שכתבתי בד' לט ע"ג והכין לך לצרכך כו' עד הנה הוא צדק מבוראך כו' כלומר אין בו הכרח אלא בחירה ממך שכן ררך לשונו לקרות מעשה הבחירה צדק לפי שבורה יראת צדקת השם יתעלה בגמול ועונש שאם לא היתה הבחירה היה הגמול והעונש עול בחקו יתעלה : וכן אמר בראש הפרק וקרב לי צורת ההכרח והצדק כו' וזה האחרון נכון :

עב פרק י

ומקום המורה שתהיה בענין כו' ענין המורה הוא שירה ויפחד מדבר רע העתיד להיות הפך התקוה שהיא רחוקה לטוב העתיד כלומר עיקר מקום המורה הוא שתתנוגז בדבר שתחשוב שמביא אל הענין שיצטרך לך ותראה את הנולד שלא יהיה אחריתו טובה ואחר שיבא הדבר לא יהיה כך ויכולת לדחות הרע הבא באחרית מעליך אז תירא מדבר כזה ותזהר ממנו לכלתי הוציא לפועל ועל ענין זה דרשו חכמים ו'ל אשרי אדם מפחד תמיד אבל על המור מפחד הפגעים והצרות המתרגשים בעולם ממילא ודרשו פירושו בעיון הסאים שכל המפחד בכה"א גוונא הוא חוטא כי לא ראוי לכשורה נה' יצילא ולזה ישתדל בעבודתו ובבטחונו בו תמיד : (ע"ג) כי עליך הודגנו כל היים כו' ואמר יהלמני צדיק כו' כל זה מביא לראיה שיש לאדם לסבול הצער והשורר והעצב בעבור השם יתעלה לקדש שמו ולשמור תוכחותיו לעשות

שער עבודת האלהים פרק ו' כח

לעשות הצדק והחסד : ובחזיתו אותך בעדי הטובים והרעים : שמוכיח אותך
בעדות וראיה שמביא לך מן הטובות והרעות שעברו על הטובים והרעים : או כי
עדי הטובים הם נביאים : והרעים הם הצוררים שמייסרים אותך על חסאתך
בגורת השם יתעלה : ופגיעת נביאי : הכנוי שב לשם יתעלה הנזכר באמר
המטיב לך בשונתו כו' : ומי שפקד טובה רבה : ומי שחסר טובה רבה
כגון שהיה עשיר והיה לו ממון ונבסים הרבה ועכשיו חסר מן הכל ונעשה עני
ואביון התאב לכל דבר שעגמת נפשו גדולה מאד ולזה ראוי לרחם עליו :

דמו ער כל שכן שגדלו ועצמו טובותיו כו' והוא השם יתעלה
שטובותיו רבים ועצמים עד שאי אפשר לך לגמול אותו עליהם שום נמול
לסבת רבויים ולסבת בלתי הצטרכו לך : באחרית ענייך לעולם הבא : כמו
שאמר יוסר לך כו' מביא ראיה על שלפעמים יש להשתמש בכילת

בחכמה וזר כשפוגע בלך ורשע ימנע החכמה והמוסר ממנו :
כאלו זורק אבן למרקולים : יש לומר שמדמה למי שאינו

מכיר ברעה שכמו שזריקת האבן יחשב לרוב אנשי

העולם לרעה ועוברי המרקולים אינם מכירים

ברעה זו וחושבים אותה לטובה ונמשך

להם נמול רע על עבודתם זאת

מעונשי השם יתעלה

לעוברי ע"ז כן מי

שעושי טובה

למי

שאינו מכירה יהשבו לאין או לרעה וסוף שלא ישלם לו תנמול טוב עליה ואפ'

שירע לו בעבורה כמו הלץ שמתלוצץ על החכם שמלמדו חכמה : אי נמי ל

שזריקת האבנים למרקולים יש בה תועלת וטובה לכומרי מרקולים שמשתמשים

באבנים אלו לצורך בנינם ושאר צרכים הנעשים באבנים וע"ז אינם מחויקים

טובה למי שזרק אותם כיון שלא לכוונת תועלתם זרקם ונוסף עוד שימשך לו

טובה עונש ע"ז מהק' בה כן העושה טובה למי שאינו מכירה אינה מחזיק לו שובח

על כך ואפשר שירע לו בעבורה כמו שכתבתי בלץ שמתלוצץ על

החכם המלמד אותו : וחפץ בחכמה למענה : כלומר לשמה

כמו העוסק בתורה לשמה ולא לשם תפארת ותהלה

מכני אדם : והוא מלשון למען .

נשלם שער העבודה

שער הנסחון

דבא עא

ולא פנה אל רהבים ושטי כוב . יש כאן עירוב פסוקים בירמיה מ' יז
 כתוב ברוך הגבר אשר יבטח בה' והיה ה' מבטחו . ובתלים מזמור מ' כתוב
 אשרי הגבר אשר שם ה' מבטחו וליא פנה אל רהבים ושטי כוב . עב
 אבל יתפשט מבגדי כו' ורצונת תגמולם כו' כלו' לא יקבל מהם מתנה טובה כרי
 שיתחייב לחזור ולגמול לרשם בעבורה אבל אם קבל מאדם טובה פשיטא שחייב
 לגמלו עליה ולהחזיק לו טובה בעבורה . ובס"א והודות תגמולם . ולזה
 מ"ש ושורה הודיתם היינו שישברחם בלי תגמול שקבל מהם . והודות תגמולם
 היינו אחר שקבל תגמול מהם . או ירצה והודות תגמולם שאם הוא יעשה
 טובה לאדם איננו רחמץ שיעדנו וישברנו תגמולה . ואמר אל תירא מפניהם
 ומדבריהם אל תחת . יש כאן עירוב לשון כי ראש הפסוק אל תירא מהם
 ומדבריהם אל תירא . וסופו מדבריהם אל תירא ומפניהם אל תחת .
 יחזקאל ב' ע"ב והעוף באויר . ששט באויר אדור העופות שצד אחריהם
 למאכלו כמו הנץ ושאר רעופות האויר גם כל שאר העופות ששים באויר
 לראות מרחוק בארץ מאכלם והנה האויר גורם להכנת מאכלם . על דרך הכפרה
 או על דרך התמורה . ע"ד הכפרה על העונות שעברו או כרי שגיע לו תמורת
 זרה טובה גדולה להשיב לו באחרית בער' ב' כענין ר' עקיבא שסרקו את
 בשרו במסרקות של ברזל כדי שיזכר לעלות ולידבק במחשבתו עליזנה כרמון
 במדרש נאמר כן עלה במחשבה ומבואר בספר הפרדס י' ול' : **דבא**
עא ויתברכו בקרבנו ובראייתו . ר"ל שיתפארו וישתחוו כמה שמקריבים
 את עצמם אליו ורואים בגין . ויתברכו מלשון זכרוע ברך וגומ' : מפזור
 הנפש . בהתפזר המזון בראש כל נהר וכל קריה תתפזר מרשבת הנפש לראות
 על כל המקומות האלה . ולא יזכור טובתו למי שצוה לתת לו ממנו . מי שצוה
 השי' לתת לו טרף ומזון כגון לעני ואביון או לכהן לוי . וכיצא בזה לא יזכור
 מעשה טובתו שהשיב לו ושקיים מצות דבורא כדי להתפאר : ע"ב במסחר
 אם יתעקב אצלו או פרקמטיא . מסחר הוא שהתדויל עסק משא ומתן בפני
 עם אדם כדי להרויח כגון שבקש ממנו שילוח לו או יקף לו או עסק סרסרות
 וכיוצא בזה והרבה מתעקב מלהגמר פרקמטיא הוא שיש לו סחורה מונחת אצלו
 ואינו יכול למכרה בריוח ומתעקב עד זמן שאפש' להרויח בה : כסיות הנסחון
 על הכרואים ר"ל מה הם סיות הנסחון שיבטח האדם על הכרואים ומתם נלמוד
 הנסחון על הבור' : חייב שבחו וגנותו בהם אינו מין מהנסחון יש בו שח' ואינו
 מין יש בו גנות . והששי בכיאר אופני חיוב גנות דעת האימים באריכות התאוות
 כו' כלומ' הרושבים שארכו תאוותיהם בעולם ומידילים כו' והוא מר
 שביאר לכמן פ"ק ה' מזה השער ד' א' ע"ד שכתב שם ואשר איננו בוסת כו'
 והיה בטחוננו באריכות ימיו בעולם סברה לאורך תאוותו כו' .

שער הכתובות פרק ב נ כס

פרק ב דמיון עא עם כל מה שזכרנו קודם לזה . נשעים ופרקים הקודמים :

פרק ג עב ואשר חדש שרשי האדם כו' כלום ולזה מור' נלמד שאשר רדש כו' הוא החכם כו' : וזכרו נגזר מכל דבר . דבר גזרתו יותר חזק ועומד מכל דבר . נגזר בל"א בישעריט : שאין ביד אחד מהברואי' להועיל את נפשו כו' ולא לוולתו כו' ר' ל' אין ביד אחד מהברואים להועיל לעצמו ולא להזיק לעצמו ולא לוולתו כו' : ומה שיריה מן הדברים על הדרך הזה כו' ר' ל' כשיתחדשו דברים בעולם שנראה בהם איחור מה שראוי ע"פ השבע שיקדם כגון צמיחת התבואות והפירות שלא בעתם וכן קדימת האחרון הוא בדרך נס והוא הנגזר כו' כמו שאר' זל שכל הנסים נגזרים מקודם נאמרם תנאי התנה הב' עם כל מעשה בראשית כו' וא"כ הכל נגזר מששת ימי הבריאה . אלא שלגזרה ארית ימצאו יותר סבות המקרבים אותה בהדרגה מסבות ומסובבים מלארצות ורמקט הסבות הנכרות יראה נס מתרחש וזהו אמרו אלא שלכל הגזרות כו' : דמיון עא וסדרת הנפש להקדים כו' חלישות דהנדרה כו' ר' ל' מה שהנפש מרוד להקדים מה שאחר כו' הוא לסבת חלישות ההכרה כו' : עב לעשות דבר . מנויו מופסד מלת דבר כולו קמוץ : אשר יעד והועיד . אשר יעד השי' בכבודו ובעצמו . והועיד על ידי נביאיו וחכמיו : (עב) הנגזר רצוח וגו' סוף הענין ובאתם ועמדתם וגו' בל"א שהיא פסוק ארד נפסק כנתיים ולכך כתב מלת ואמר וכן מצוי הרבה בספר הזה : ומניעתו לשון תנועה : ונתברר ממנו כו' ר' ל' בזה יבחן השי' את האדם במחשבתו וכוונתו כשירצה לעשות דע או טוב אם יגמרתו ואף אם לא יגמרתו מ"מ נתגלתה כוונתו ובחירתו ולזר' יתחייב אחר זה הגמול והעונש כו' ואלו היה הכל מוכן לפני בל"א סיבות היו כל עניניו נגמרים מיד מאין מונע והשי' לא רצה כן אלא שלפעמים ימנעו מעשי האדם לחסרון הסבות וכדי שיענש ג' על כוונתו ובחירתו ואפי' לא נסר המעשה כיון שכבר התחיל במעשה : (דמיון עא) כמו עניי התחלתה והתכלה . הוא שאלת מה לפנים ומה לאחור שאסרו רז' ל' מה היה קודם הבריאה ומה יהיה בסוף תכלית הבריאה : ולא ישח אל השלוה . ולא ישח לבו לתענוגים ותאוות בעבור השלוה המגיע כענין וישמן ישורון ויבעט או פי' לא ירפוז בשלוה ומנוחה ועצלות כענין העצל שטומן ידו מלפעול שום פעול' טובה . ואפשר שיהיה מלת שלוה לשון שוגג ומכשול כמו ויכרו על דושל שלו כל בוגרי בנר ויכחו בשלי : (עב) והסברתו לשון סבר פנים יפות . ר' ל' שבפנים יפות ובשפתה עושה עבודת האלדים : ויש שיחיה לרשע כו' אין דור כרי שילמד בני אדם ממנו כמו הענין הראשון אלא כדי להראות צדקתו לשפן ולאנשי העולם כענין הנסיגות באברהם אבינו שלא יאמרו כמו שבני חור רשעים כן הוא רשע והגד' בזה יבנהו הבורא ומראה צדקתו ועבודתו שעובר לאלדים מבל"א

שער הכתובין פרק נ ד

אנשי דורו ר' לעם שאינם מסכימים למנהגו : **עג** ויש שתהיה לנסות אנשי
 התרמית כו' שהש' רוצה לפרסם מעשה עוונותיו שעושה בסתר ומראה את
 עצמו צדיק בפני בני אדם ולזה נותן לו טובה כרי שע' כן יבועט ויתפרסמו מעשיו
 ואז יענישנו הש' עליהם כי אם היה מענישו קודם לכן היה בזה רצון הש'
 שיאמרו שנענש על צדקתו ועד זה אח' זל' כל המחלל שם שמים בסתר נפרעין
 ממנו בגלוי ובהפ' כשהש' משפיע טובה לצדיקים ועדיין הם עומדים באמונתם
 וצדקתם ואינם בועטים ואינם מתחברים לאנשי רשע שרונם להתחבר
 לעשירים כרי ליהנות מממונם אז בזה יתברר הנבר לאלהים כו' : כתפירה
 - שם האומן בל' א שגידר והוא העוסק בתפירת בגדים זולת כלי פשתן וכו' ואיחוי
 שם האומן בל' א ניטר והוא העוסק בתפירת בגדי פשתן וי' א בהפ' : והספרות
 - י'ל ענין העברת השער מן הראש וחוקן או מן הנגרים בעלי שער במספרים
 או בתע' בל' א שערין א"נ ענין כתיבה : ואזור המסחרים כענין עבודת
 המלך בנוברות וכה' כתב לקמן פרק ד' בפ' החלק השני : חלש בהכרתו
 ששכלו חלש ללמוד וללמד שהם קל על הגוף ויכולת ביד כל אדם להתמיד עליהם
 (**עד** ולא ייקנו הסבוב על הסבות להבאת סרפן בהם כו' מלת בהם
 קאי על הסבות ר'ל הסבוב על הסבות להבאת סרפן על ידיהם לא ייקנו בבטחונם
 על האלהים ר'ל לא יחשב לו שאיננו בוסח באלהים אלא בסבות כי כן רצה
 רש"י שיחזור האדם על הסבות :

דבדו לא פרק ר

למעלה ממנו כגון יחזנו : ולמטה ממנו .
 כגון עבדו וע' לקמן דמ' ח סוף ע'ג : **עב** ועם
 בירור אמונתו כו' הוא חייב כו' : **עג** כי איננו נמלט בזה מאחד משני דברי הא'
 שימו ויהי' כו' הכ' שינצל בעזרת הבורא כו' והוא בסמוך בעמוד שאחר זה : **עד**
 ולהשקות אם יזרמנו כו' א' ול' השקותה אם לא יזרמנו כו' כל' אם אין גשם מים
 מן השמי' צרי' להשקותה בגלוי כגן הירק : ראוי לו שלא יבטח כו' א' ראוי לו
 שיבטח באלהיו לא שיבטח על הסיבה כו' : **דבדו** **עא** כשהם ראויים למדותיו
 ולגופו כאש קרמתי . בפ' ג' מוח השער דמ' ה' ע' ג שכתב ומי שהו' מבני אדם חוק
 בגופו כו' : **עב** ואמנה . הוא הלוח או לוקדו סחודדו באשאר' על נאמנותו
 : וספרות פי לעיל פ' ג' מוח השער דמ' ה' ע' ג : כי לא יעברנו חוקו אלא זולתו
 ולא יקרים כו' ר'ל ימצא מנוחה בלבו כי ידוע כי לא יעברנו חקו הנגזר לו מאת
 הש' אלא חלתי אך יבא לו חקו על כל פנים ולא יעברנוהו : ומלת יעברנו כמו
 יעבור ממנו וכן ידוע כי באיזה עת שנגזר לו בא סרפן לא יקדים ולא יאחר ולזה
 אינו הואג ולכן ימצא חמיל מנוחתו בלבו : **עג** אלא לסגולה מהם בתנאים
 מיוחדים : אלא לאנשי סגולתו שהם מסוגלים לש' מפני שיש בהם תנאים
 מיוחדים ברצון הש' שיהיו אלו ראויים לזה כפי אופני הישר והזכות או בפשע
 ארץ או שאר תנאי הגורמי להרי' ולהגשאר' אש על שא' אנשי' : ולחורנו כן אשתו :

ויניח הודאתו עליהם . ומטיל הודאתו ושברו על אבותם שהטיב עמכם ר' ל'
 שרצה שיורחו וישכחוהו כמ' ש בסמוך א' נ' מניח ומונע הודאתו שהוא עצמו
 מדוייב לבורה על זה שעשהו סיבה להטיב לאדורים כמ' ש לעיל ולקמן דמ' ח'
 ע' ד' : והוא העני' בדעת : וזה סכלות מהם בסיבות הכבוד בע' הז' וב' עהב' ר' ל' זה
 סכלות מהם מה שרודפים אחר הכבוד וכל מעשיהם בשביל הרגע הכבוד
 בין בע' הז' בין בעה' ב' כי אפי' כדי להגיע הכבוד בעה' ב' לא יכוון במעשיו כענין אל
 תהיו כעבדים המשמשין את הרב על מנת לקבל פרס כו' או פי' זוהי סכלות
 מהם מה שרודפים אחר הכבוד וסכלותם זה עומדת לעד ומוקת להם בעה' ז'
 ובע' הב' דמיה לא עד אשר המיר אותו לי' כו' וזה בציאתי מרחם אמי
 שנתהפך הדם שהייתי ניזון בו במעי אמי להלב בדדיה כמ' ש רחמי הטבע : או
 פי' עד אשר נגמלתי והוסרתי משדי אמי ומאז הומר לי מזון אחר טוב מן החלב
 : זאמר הילך וקראת וגו' זכרתי לך חסד נעוריד וגו' לכתך אחרי במדבר בארץ
 לא זרועת וגו' : וכן אם יבואו שרפו בסיבה מבלי סבה כו' כלום ואותה הסבת
 או אותה האיש רע בעיניו ונחשב בעיניו לפחיתות שיגיע לו ע' כן מ' יאמר בלבו
 כו' : צורה : היא הלבן או השחור וכיוצא בזה . קבנית הוא התאר
 בחתוך האיברים בעגול ורצוע וכיוצא בזה : ותכונה היא ענין המדות
 דנפשיות כגון הזכרון והמחשבה והרמסה והענווה והגאווה וכל כיוצא בזה
 מרה אריכות וקצרות דהגוף והאיברים : וע' שני אישים יזעיקו : אבי
 ואמי : ע'ב' ונאמר על אהוד מהמלכים כו' כל זה מתשובת האנשים
 שהיו לזבשים צבע אחר : ע'ב' לא לירחל הגמול מהם ולא לקדם
 יצאלם : לא יעשה להם טובה ויהיה כוננתו בה לירחל גמול שיעשו לו
 על זה בעתה : או מחמת גמול מה שעשו לו מקודם לכן רק יעשה
 דכל לשם שמים : או פי' ולא לקדם פנידם ולכבדם : ע'ד
 ויחיה מי שבקשו ראוי כו' : ועיה אבותו דאיש אישר אתה מטיב
 לו ראוי והגוף לטובת זו כענין שהזהירו רבותינו זכרונם לברכה מלידת צדקה
 או ללמד תורה לבלתי הגון : (דמט' ע'א) ומה שאינו נעלם
 כו' מה שגזרו מהם לעשות כשירצה ונאינו נעלם מכרו כמו הבחירה
 ברצונו בעבודה ועבירה והכוננה כו' הבטרוזן על האלהים בכל זה
 טעות כו' כי אין שייך בטרוזן אלא במה שלא הניח ברשותינו כמו
 השלמת המעשה כו' שאינו תלוי ברשותינו אלא בסבות שהם חוץ
 כו' : בעבודתו הזכנו שב לשמו הגדול : ע'ב' כאשר זכרנו
 במה שקדם פרק' מזה דישער דמד' ע'ד שכתב ונתגבר ממנו
 העבודה והעבירה כו' : מפני שכבר קדמה כו' כלומר ואס' דית'
 שייך בטרוזן בזה לא היה שייך צווי בעבודה ולא שכר ועונש בעת'
 ונבא : הודעתה : הזכנו שב לתורה דיתועה :

שער הנסחון פרק ד

יש שתשוב הסכה המשובחת מגונה כו' כגון עבוד העורות וכל מלאכה בוזייה
היא מגונה לגדול ומשובחת לפחות ולפעמים גם לגדול משובחת במקום צורך
ודוחק גדול והקס ע"ז אבל המצוה והעבירה שוה לכל בכל עת וזמן : **עב**
ולחשיב האמנות ולחשיב ולשלם פח שלקה באמנה ובאשראי : זמיהל אותם
זמיראם בגמול ובעונש אמר זמיהל על הגמול וזמיראם על העונש וכוה חלשון
הרבה בספר זה : **עדי** ומה שלא יוכל לחסותיו יזכור כו' אם לא יוכל
להסתירו וחשב שיגיע לו מזה ליצנות מן הלצים או המנע במעשה זה מהשלימו
כי יחיו לו לשטן או שיגיע כושת לעני שמטיב הוא עמו אל יחוש להמנע מחמת
כן ממעשה הורו הטוב אך יזכור בו השורש כו' ושאינ ביד בני אדם למונעו
ולחשטניו וליצנותם לא יזיק לו וכן הכושת לעני לא יזיק לו ברצון השם יתעלה :
הב עא ומהם שנמול העולם הנא ועונשו היח מקובל כו' ר"ל היה זה
ידוע אצל העם שקבלו התורה והיו מאמינים בו ולא היה בימים הקדמונים שום
חילוק על זה כי גם עובדי ע"ז הכומרים והמינים היו מבטיחים על גמול העולם
הבא כי היו מרחיקים ערותם לחוק אמונותיהם הרעות ולזה לא היו מבטיחים על
גמול העולם הוה לרעתם כי עבודותיהם ואמונותיהם שקר וכזב על דרך הרוצה
לשקר ירחיק ערותו כמו שכתוב הר"מ במורה נבוכים : בענין שאיננו נעלם ממה
שכתוב בתורה . כי ידוע מצד התורה שספרה כמה תרעומות ותלונות ונסיגות
שנסן לה' שכלם מורים על סכלותם ושפשותם שנשתקעו בו טרם שקבלו חתורה
וכן כתוב ולא נתן ה' לכם לב לדעת ועינים לראות ואזנים לשמוע עד היום
הזה : יחל עמו מלת יחל הי' יוד בחירק והח' בצירי על משקל דבר ספר מבנין
הדגוש : **עדי** אליו מלשון עד כמו שזמע תפלה עדיך כל בשר יבאו :
עב ואם העלם יעלימו עם הארץ וגו' מביא ראייה שעל עבירה נראית
יש עונש נראה דהיינו שעם הארץ ימיתוהו ולא עונש נסתר דהיינו כרת שהויה
אברון הנפש והכרתו מעולם הבא שהרי אמר ואם העלם יעלימו וגו' ושמתי אני
את פני וגו' והכרתי אותו וגו' משמע הא אם לא יעלימו וימיתוהו לא יכרת
ומהם כי הגמול והעונש הנזכרים בספר דבר הנביא כו' לאנשי העולם כו' כי כן
דאוי להגיד ולהודיע לכל אדם כפי הזמן והמקום אשר הוא בו כי אותם שעמדו
בעולם הזה והיו תחת זמן העולם הזה הודיעם והראה להם גמול העולם הזה
בלבד כי לא זכו עדיין לגלות להם ענין העולם הבא אבל ישע בן יוצק שכבר
זכה ועלה למדרגת העולם הרוחני הודיעהו לו כי כן המדה לחיות הכל מדה כנגד
מדה כי אין מגלים לאדם אלא מה שהוא דבק בו או קרוב להרבה בו וזה מבואר
מאד בחכמה האמתית שהיא חכמת הקבלה וזהו אמרו ואתה הבן : ומהם שגמול
העולם הבא אין תכליתו כו' עיקר הדבקות אינו אלא על ידי רצון השם יתעלה
והשגחתו על האדם והנה כיון שכבר נזכר בתורה ענין רצונו והשגחתו הדבק בנו
ע"י קיום המצוות כמ"ש בפ"א אם בחקותי כו' הרי חוה כאלו נזכר גמול העה"ב
ועונשו בתורה שהרי אינם אלא חרוגו ורצונו : **עדי** כמו שאר"ל אל תהיו
כעבדים

כעבדים כו' הרב ז' ל מפרש אמרם אלא הווי כעבדים המשמשים את הרב שלא על מנת לקבל פרס . מפני שכבר קבלו טובות גדולות מאדוניהם ונכון הוא :

דבא עא פרק ה

זברעה מפני שהוא קץ כו' כלומר וכן כשחוא ברעה הוא בצער תדיר כו' מפני שהוא קץ כו' מה שאין כן בנוסח באלדים שאפילו בגזרה רעה עליו אינו דואג ומצטער כל כך והוא מקבלה באהבה לתוכחה מאת ה' ובוסח באלהים שיצילוהו : ובו אמר התכם כל ימי עמי רעים . רוצה לומר מי שהוא עני ברעת ואיננו בוחז בסוגת האלדים כל ימי רעים . או פי' מי שידמה לו שהוא עני אפילו אם הוא עשיר ויש לו די טפוקו כי איננו מסתפק ברעתו . בכל מה שיש לו ואיננו שמח בחלקו ורוצה להרבות ולכנסו יותר כל ימי רעים : **עב** . ולא ימאס בה' כו' ולא ימאס בסבות בעבור זה כו' הפך אשר איננו בושח באלדים . כמו ש כתוב בו בסמוך ואם אינן מועילות לו' : **עב** מחמתו בעבורו : **עב** בגודל עצמתו תקפו : **דבב עא** בגבור אפלת תאותו עליו . מלת בגבור הב' בחירק והג' בשבא : הטוב לך לבקש משכון ולקחתו מריעך כו' . מלת הטוב הה' בפתח . כלומר באמת זה הוא אשר טוב והגון לך לקחת משכון מריעך כו' אבל השכיר כו' : **עב** יותר הוא גנאי גדול כו' כן כתוב הלשון בסמוך עמוד ג' יותר הוא גנאי גדול שנמשכן אותו : **עב** סעותו שקר . יש טעם שאינו שקר כגון שמשתדל בסיבה מה לחשיג תכלית מה ואינו רוצה בסיבה אחרת מפני שחושב שהסיבה האחרת אינה מביאה לתכלית ההוא הנרצה ואחר כך טעה בהשתדלותו בסיבה הראשונה ונדמך לו סיבה האחרת ונמצא שגם סיבה האחרת מנעת לתכלית הנרצה הנזה טעות כזה אינו שקר שהרי הניע בו לתכליתו הנרצה . דרך משל כגון מי שרצה מן הממון אלף זהובים לקנות בו אבן טוב וטעה במנינו ולא לקח אלא תשע מאות זהובים וכשבא לשוק קנהו האבן טוב ההוא בתשע מאות הנזה שב טעותו אמת . וכהאי גוונא יש לומר בכאן שאם היה הקרמת די ספק מנוחה לנפשו ודרך להניע התכלית האמתית בעבודת השם יתעלה אף על פי שטעה שחרי מלבד הקרמת די ספק היה יכול להניע התכלית האמתית בעבודת השם יתעלה . מכל מקום היה טעותו אמת אבל עכשו שאיננו כן הנזה טעותו שקר רוצה לומר טעות גמור בהתחלה ובתכלית כי מה שטענו ממונות נפשם כו' כי אפשר שיהיה סבה כו' אי נמי אם היה בטוח בהשאר הממון אצלו היה טעות שאינו של שקר כל כך אבל עכשו שגם בזה ההשתדלות אינו בטוח אם כן הוא שקר בעמלו לרוח ולהבל כיון שאיננו בטוח בהשאר הממון כו' . אלא אחר שהוא יכול למלאות מה שמשכנו בעבודת כו' דרך משל שמשכנו על מנת שילוונו על המשכון הזה אלף זהובים ויש לו למלאות לו אותם האלף והגיבם לחלוותו : **עב** סודוס . פי' בערך ממונת

שער הכתובין פרק ה

ממונה לעשות ריב בהדימוסות . ונראה שהוא כעין שר הסבחים שחוא הנדול
והשר על ההורגים שמצוה עליהם להרוג למי שמחוייב מיתה ולפעמים הויא
עצמו חורג : **דבא עא ויניחם ויעזבם : עב** ולא יגביר
ענין על ענין . שאיננו בוטח בענין אחד מעניני העולם יותר מבשאר הענינים כי
איננו חושב שענין אחד יותר גובר מחבירו וכל הסבות והענינים שווים אצלו כי
יודע כי כלם נסמכים על רצון השם יתעלה ולזה איננו בוטח אלא בו יתברך
ומזה נמשך לו כשפסכים בענין שאיננו מתאוה לזולתו כמו שכתוב בסמוך
וישתומם מכלתי המחשבה בגדולתי . אין עולה בדעתו מחשבה אחרת וזולת
המחשבה בגדולת השם יתעלה רק הוא משתומם ושוקק מהמחשבות האחרות
ופוסק מהם מהרה אם עולים בדעתו . והוא מלשון אשתומם כשעה תדא או
הוא מלשון שממוץ הלב ותמהון מענין שדמו שמים . ורוצה לומר שמתמיה
על מי שאיננו מתבונן וחושב בגדולת השם יתעלה תמיד וכן על עצמו מתמיה
אם יקרה לו לפעמים שאיננו חושב בגדולת השם יתברך ומשים אל לבו שראוי
לחשוב תמיד בגדולת השם יתעלה בשבתו בביתו ובלכתו בדרך ובשכבו ובקומו :
תשירידהו שמהו כארבתו כו' שרוד תמיד בשמחה באהבת השם יתעלה יותר
ממה שטרודים אנשי העולם בשמחה באהבת העולם ויותר ממה ששכחים אנשי
העולם הנא בתענוגי העולם הבא בי כל מנסתו בעבודתו לאהבת השם יתעלה
לא לקבל פרס בין בעה' ז בין בעה' ב' כענין שאחז' ל' אל' ההוי' כעבדים כו' ואיש
כזה הויא תמיד שמח ומתענג באהבת השם יתעלה ובעבודתו בעה' ז יותר
מתענוגי העה' ב' וזה כענין שאר' זל' באיש כזה יפה שעה אחת בתשובה ומעשים
טובים בעה' ז מכל חיי העולם הבא : **עג** והלא אנדרהם שלם היה בכל
בכל שני הדברים שזכר שהרי ישב על אדמת ישראל על פי מאמר הש' שאמר לו
לך לך מארצך וגו' אל הארץ וגו' והשכינה היתה שורה עליו : בשלשתן בג'
הענינים שזכר לעיל חיי בני' ומזוני כו' :

נשלם שער הכתובין

שער החמישי

דבא עא פרק ג להודיין ענין תקון וקשוח כי זיין מענין פרנסה
ומצינו בתלמוד לשון פרנסה בכה' ג' מפרנסין את
הבתולות כו' ובס' א' עושיהם להתקן בהם כו'
פרק ד הסכלות מדעת האלרים כו' כלומר שאינו יודע האלרים ולא יבין
את שונתו והוא הדבר הא' מג' הדברים שזכר : כוונתו בהם
ככוונת מי שיירא כו' : כוסן שאין חוזן כגון קודם סתן תורה או אפי' אחר כך
באומות שלא קבלו את התורה :

שער יחוד המעשה פרק ה' **לכ**

ער פרק ה'

שומר מדבר בעדו שאומר אני כמו אומר לה' מחסי
דבה עא וצפון חיבך י' שהוא מלשון מחבאי
 נחבאתי ויחבאו במערה. והלב וכלי המחשבה נקראו חובה לפי שהם בפנים
 נחבאים מלשון שמון בחובו: כמו שאמ' בסעיף מסעיפיו כו' כי רבים הללו וגו'
 נאמר באשה זונה בספר משלי. והתאוות באשה זונה וההררכה אליה היא חולק
 אחד מתחבולות הסתות היצר הרע: וקרב בלתי קרבו. גם הוא לשון מלחמת
 מלשון המלמד יד לקרב: **עב** כי במהרה תהיה תשוקתו אליך כלומר
 שיצרך ישמש לצרכך ולהכרת' לברי שאי אפשר לאדם בלא יצר כלל שהרי צריך
 לו לתאוות המאכל לקיים נופו ולתאוות המשגל כדי לקיים מצות פריה ורבייה
 וע"ז אחז' ל יצר תצוק ואשה תהא שמאל דוחה וימין מקרבת או פי' כי כאשר
 יתגבר עליך היצר במצער יהיה לך זה מדרגה אל מה שלמעלה ממנו ובמהרה
 תתרבה מדת התשוק' והתאוה הבאה ממנו ר' ל מן היצר הרע אליך לחטוא יותר
 ולזה תעמוד תמיד כנגדו ולא יעמוד לפניך כו' ולפי פי' זה תשוקתו כמו תשוקה
 שממנו ומסתבו ע"ד בני יצאוני שפי' יצאו ממני והרבה כמוהו במקרא: ספר על
 האדם בעיר כו' פסוק הוא בקהלת ס' ס' עיר קטנה ואנשים בה מעט וגו' ע"ש:
עד אנשי התולדות אנשי הטבע שאינם מאמינים בשינוי הטבע כלל ולזה
 בושחים בטבע ומאמינים בו בשתוף עם הש': בסענות הקודמו בספר הזה בשער
 השלישי ממנו. כפ' ב משער עבודת האלדים ביאר הצורך והחוב הגדול להערה
 התוריה ע"ש ונפרק ר' באותו שער: **דבה עב** הגבר המוסת האיש
 המוסת: ותוכן המשקל. ששוקלין היתרות: התנועות בשירים וחרוזות כידוע
 במלאכת השיר שכתבו קצת המדקקים: ואם לא נפתח פתח כו' כלומר אבל אם
 לא נשמע לעצת היצר הר בתחלה להכנס בתאוות ולמלא משאלות התאוות ל'
 להתנהג במותרים כו' אז ישכר היצר כו': וזה הדמיון בחלק הראשון. משני
 החלקים שוכר לעיל סוף פר' ד' מזה השער דנ' ע"ד באמרו אבל חרהור היצר
 מתחלק לשני חלקים כו' ע"ש: **יעב** ואמר כי ישרים דרכי ה' צדיקים ילכו בם
 ופושעי' יכשלו בם. ר' ל דרכי ה' ותורתו הם ישרים אך הם מתהפכי כפי לומדיהם
 כי הצדיקים הלומדים אותם ילכו בם כדרכם וכישרותם. אבל הפושעים יכשלו
 יותר בלמדם חכמת התורה כי תהיה חכמת' סיבת' לרעהו להם: **ער** אל תברואו'
 ר' ל אל תשה מנת יב שהרדינו בו הראשונים את האדם המביא אל בריאות השכל
 והנשפה וחוקו. ובס' א בריאות בר' לת לשון ברא מלבו כלומר לא תשה מדרך
 האבות אל מנהג אשר אתה מחדש ובוודא מלבך: ומהפליג בשבח אדם כו' דרו' ל'
 מברך דיעהו בקול גדול בבקר השכם קללה תחשב לו. שאל יספר אדם בשבח
 חבירו יותר מראי שמתוך שבתו. ובא' לידי גנותו שאין לך אדם שאין לו שונאים
 ומקנאי וכשישמעו שבתו יספרו בגנותו ועוד שאר דרשו רד"ל בפסוק זה שכולם
 מורים שאין להרבות בספור שבח חבירו: **עב** מדעתי חובות תאלדי עליו ר' ל'
 על אותו הדבר שאתה מאשר אותי עליו מוטל חובות האלדים שאני חייב לו ב'
 לעשותו ולזה אין ראו' לאשר אותי בו. וי' ג' עלי': וכי

שער יחוד המעשה פרק ה

וכי היא כי אם למענה עלי לאלדים כו' ואת המרשבה שתעלה ברעתי השכר
והאישור מסך על מעשי איננה אלא להיותה שצננה ועלילה עלי מפני שלא יוכל
לעשות כפי מה שאני משער ברעתי לעשות ואפילו אם הייתי כו' :

עג שתראה מעשיך לבני אדם כו' ויהיה לך בזה
בע' זה כבוד כו' זה לא דמי לחם ולפניו לעיל דף זה ע"ב שכתב וראוי לך להתחייב
עצמך נ"כ לפדוע קצת רחובות בני אדם כו' דלעיל אמר אחר שכבר פרע חובות
הבורא די כפי מרשבת יצרו ישתול לפדוע רחובות בני אדם ולעשות מעשים
לתועלתם לכך שאינם מענין עבודת הש' כדי שיאבהו בני אדם ויכבדוהו

וכאן נתיאש מן הפנים הנזכרים ומ"מ יפתחו שיעשה עבודת הש' בדרך שיראה
לבני אדם כדי שיקנה השם והכבוד : **קד** והיאך לא עברה כו' ס"א והיאך
עברה כו' : ובעלי החוזה לשון חונות והם שמשוררים בפיוטים ובשירים
ירדשים חדשו הרזונים נעומות ונגונים לא הונהגו מקדם : פיוטים חריות
בל"א ר"י"ס : שהוא מטיב בהם למי שירצה מאנשי עבודתו וזולתם כו' דהש'

מטיב עם הצדיקים המאמינים העובדים אותו גם עם הרשעים הכופרים
כפי שמתייבת חכמתו אצלם אינם ראויים לכך כפי המדופה : שזכרי לא
יעבור כו' ס"א שזכרי יעבור כו' : דבתי ע"א ויאמר לך אח"כ נ' כלומר
אחר שהטרידך בזכרי העולם בסדרות כו' יאמר לך עתה יש לך לקבל עת

הבנאי ושעת הבטלה הזאת לעסוק בך בסחורו ומקח וממכר כי לא תוכל לעשות
זה בעת אחרת כו' : ומה שעליך מן הרחובות שאתה חייב לבני אדם : אז
עבודת עם הארץ כו' : או עם עם הארץ כו' : ע"ב מפני שאתה בעת עשותו
כו' בעת עשותך לעבודת שמים אינך מתבונן בהם בטונת לנך לפנות כל לנך
עליו ואינך מוזמן לו אלא כנופך ולנך מוקף הרחורים וחשבונות רבים

מעצת היצר הרע להשריך בו : בפספס : בל"א ברע"ט שפ"ל : ואפשר
שיכנס במעשה ויפלא כו' ואפשר שמהררלת המעשה שנכנס בו עד סופו
שיפלא ממנו יהיה תמיד בטרת לבו עד שלא ידע וישכח אם עשה המעשה או
לא : וזכובו נקראו כן כריות המכשבר הקרב והכליות והשאר שבמחבאי
גופו כפי' לעיל : ואם ייקץ כו' אז ינגף כו' : ע"ג ואם תשיב עליו כו'
אז ינגף כו' : ואני לא ברחתי כו' שלא להודיע כו' כל' דברך סותרים שאתה

מייצני לברוח כנגלה מאהבת ה' ומן הכבוד שלא להודיע כו' ואתה מצוה כו'
כי אם אני עבודת אלדים כמו שאר בני אדם ואלך בדרכיהם בשחוק ושאר
הנ"ל הרי אתרעה למעשיהם : ומלת להודיע ענין קשום ויפוי משלשן הוה מעיין
נפשית בחלופו בצ' באותיות ז"ס שר"ץ : או הוה לשון פרנסה כמו שפ"ל לעיל
: קד' הרבה ממני סלת הרבה צווי כלו ואו תרברב ממנו ר"ל תרבה
לעשות מעניני זה המעשה : ובהמשך ארורי עבודת האלדים בלב טוב כו'
ד"ל השתול נ"כ בתענוני נמול תעה' ו בדי שתגיע לך שמרה מהם כדי שתמשך

אחרי עבודת האלדים בלב טוב נו : והוא ששמת נעבוד לנפשך כלומר
 דאוי שתהיה אתה העובד את הש' והש' הוא הנעמד והנהגה בזה יהיה נפשך
 הנעבד לא הש' ולמ' לנפשך כלמ' ד לסיחון מלך האמורי שהיה במקום
 את זבס' א ששמת כעבד לעבוד נפשך נו כלו ששמת נפשך כעבד לעבוד אותך
 ואתה הוא הארון לו לא זולתך : **דבט עא** כדי להרחיב האמת לאות עליך
 נו זבס' א האמת לאות נו ב' מלות ואפשר ליישבו כלומר מן רסענות
 והדברים האמתיים בא להביא ראיה ואות ומופת לך : השתדלות מי
 שנתברר נו ותתנהג בעניני רעולם מנהג מי שנתברר נו כבר ביאר לעיל
 שער עבודה פרק ה דל' ח ע' ב ענין שתי דעות אלו כל א בפני עצמה ושם
 הכריע שראוי להאמין בשתי הדעות יחד ע' ש : **עב** ואם תשיב עליו בזה
 נו אז ישבר היצר נו : מי שאינני יודע ענינו את לבנו כמו שעם לבנו
 ס' א מי שאינני יודע לבנו מפני יתרון חכמתי על חכמתו עליו כלו על
 רכמתו שעליו או כנזי עליו שב לרע שזכר כלומר יש לו טענה נו על הרע
 שבבראהו ס' א יתרון חכמתי עליו נו **עג** ויקרא בשמך ותענה לשון
 עיניו כמו אם תענה את בנותי כלו תהיה מעונה במדעשכי נו ו' ג ותאנה
 ויש ליישבו ויקרא בשמך לבוא ולהיות מזומן אל מדעשכי הקבר ואתה תענה
 ותאמר הנני על כרדך והוא מענין אענה את השמים והם יענו את
 ה' ארץ ו' ארץ תענה את הרגז וגו' : **דס עא** וימנע מן הנמול עליו
 ושיקבלו נו כלו וימנע מקבל הבורא את שובתך ממך כי כשהאדם מתחרס
 על טובותיו שעשה אין הש' ימקבל אותם ואיננו נמול לו עליהם : והמקצב
 הוא ענין קציבת השיר ורילוקו וחחוכו לרילוקים כדרך המקצב בשר שמרילוקו
 לחתיכות כן עושים אנשי השיר וחכמי המוסיקא לחלק ביניהם קולות השיר
 כשישוררו הרבה יחד : וכן כל עיקר רכמת המוסיקא היא לידע הבדלי ורילוקי
 הקולות והנגונים ומשקליהם אחד לאחד בדבור ובפיסוק ובפדיסת שפתיים
 כענין הפורסים על פי הנבל וגו' : או רצונו על מלאכת השיר בהולוקות
 החרוזות בבתיים ודלת וסוגר ויתדות ותנועות כידוע לבעלי מלאכת השירים
 השקולים : ואיכות הדבור המנואר במלאכת הדגיון : והתחברות החכמה
 הנדאית עם החכמה הנסתרת מן החכמות המפורסמות והידועות בעולם משיגים
 כמה חכמות נסתרות כגון מחכמת הטבע והתכונה ושאר החכמות המפורסמות
 ומשיגות קצת בחוש ישנו רכמת אלוהית הנסתרת וכן מדבר הגלוי וידוע מביאים
 משל ורמיון לדבר הנסת' לדקות ענינו כענין נפש ד' אדם באדם שמלמדים ממנו
 קצת ענין הבורא ית : **עב** ויגבה רוחך מלמוד ועבה רוחך כחכמת הלמוד

פרק ו **עג** מכל משמר נצור לך : יותר מכל משמר בכל דבר
 הנשמר שמור לך ומחשבתך : ונהוג בו מנהג בעניני עולמך
 כי אתה נו ונהוג במה שהעיר' אותך עליו לענין אחריתך כמנהג בעניני עולמך
 ש א שאתה

שער הכניעה פרק א ב ג

שאתה רחוש על הסוב שתמצא במיני ענפי יולמד ואתה בורר את אשר יהיה
רחוק כו' וכן תעשה בעניני אדיתך כי כיון שאתה עושה זה כו' : ער ואל
תקוצ בו כי כפי כו' ואל תקוצ במדה שהעירותיך היהודית ממו אגף שיש
בו כמה פנוכות ופנינים קשה להוציל מהם כי כפי כו' :

שער ששי

רמא עא וההודאה שנודה מלות הארנות לאלדים כמו שהודה דוד באמר
לך ה' וגו' : בהתייחד בהם : במחת הארנות : ומטיבה ומענינה : לשון בשיב
גמין וקרושין :

פרק א
לאחר שהביאו השוט חי' ה' כו' ס' א לאחר שתביאו רהשו
חי' ה' כו' : לולי חזקת כעסי כו' בעבור שכעסי חזקה כל כך
עליך איני נוקם ממך כדי שלא ליתן מקום לכעס שהוא מדה מגונה וכדי שלא
אקנה בורה תכונה רעה בנפשי וברפך ארגיל עצמי למדה טובה שהיא
הכניעה ומעוט הנקמה אחר היכולת לי עליה : ואמרו עליו שהיה אומר
איני יודע עון מכל עוונותי שוקל יותר ממדה זו שהיא הכעס או הנקמה :
וכס' א מענותי כלו' איני יודע עון שיכול לסקול יותר מן הענוה כדי לבטלה
בעת שישקלו העוונות והזכויות במאזנים בעת הדין והרזיכון לפני ממ' ה'
דב' ה' אז ירצה שהוא שוקל יותר בשקול הדעת במאזני רשכל :

פרק ב
עב וזו נקרא כניעה מדרך ההסכמה מענין השם
הנאמר בהסכמה שנתכאר בספר מלח הגיזן שער י' ג'
ע"ש : כי לנכס צננת משכל על כן לא תרוסם : התי' לנכבה על רגבי ר' ל'
על כן לא תרוסם נפשם רק תשאר בולוחה ודווחה : או לחסרונה להם כו'
כלו' הכניעה להם לחסרונה וגודל צרכו כו' או פי' לחסרונה לערכם וגודל
כו' : לדעתו שהוא מקצר כו' וסכלוחו בדרך הישרה : לפי שידוע שהוא
שכל ואיננו יודע לחשיג הדרך הישרה כי אם מפי רבו או נביא ומורה צדק
ע"כ הוא מוכרח להכנע לפניו : עג' ואמר החכם על כלל עם הארץ ועבר לוח
כו' כלומר שכל הצריך לחיבור בהגמת הלוח למלוח צריך שיהיה עבד
ונכנע למי שרואה צריך אלץ ולזה לבד לענין רלוואה ממש קאמר :

פרק ג
ער והשיבועית כשתמצאנה כו' לעיל בשנית מירי בפגע
או ריש שיפגעוהו שעל דו יצטרך לבני אדם ויכנע לבני אדם ולאן
מירי בפגע שיפגעוהו מאת הש"י בדרך הסבע או בדרך ההשגחה דפרטיה

שער הבניעה פרק ד ה ולד

בענין שאין יכולת לבני אדם להצילו ממנו וע' כן יכנע אל הש' לא לבני אדם

פרק ד **דסב לא** טרוד בקיום חובות הבורא מהתעסק בה הוא יותר טרוד בקיום חובות הבורא ממה שהוא טרוד בהתעסקות בטובה וסי' הנסיון בהפך זה כמ"ש בסכ"ד שיהיה בעל המזון יותר טרוד על שמירת ממונו כו' ממה שהוא טרוד בקיום מה שהוא חייב מהודאת כו' אבל מ"מ הוא ג' כ' טרוד קצת בזה . . . אבל סי' הנקמה הוא שאין בעל השובה רושש כלל לפרוע חובות הבורא כו' ולשבת בעל השובה כו' ומלת ושבת מקור : **עב** והעולם מקבל כחפצו כו' ועיני העולם ותענוגיו הוא מקבל כחפצו כו' : כשהוא מתעסק במעשה ממעשי העבודה כצדקה כו' או רשות כו' עבודה שאינה מצוה מצווה וכתובה בתורה בפירוש אלא היא רשות קעין תפלת ערבית רשות וכן הרבה מצוות שאינם חובה וכל מדות חסידות הם רשות ואינם חובה . שלא יתעסק בו ואינו בלגבו שום גארה כו' אלא יסלק הגאווה מלבו ואז יתעסק בו :

פרק ה **הבלונית** ענין הפסד מענין כנגד תבלה : וזה קדוש בחכמת הטבע שאין בטבע להתחדש שום הויה אלא א"כ יפסד ויתקלקל להפשיט צורה הרגישונה וללבוש צורה אחרת כי ההקדש יקדם לכל הויה והוא אחד מסיבות ההויה כמו שגדירי הזרע לא יצמחו אלא א"כ ירקבו קודם לכן בארץ ואח"כ יצמחו . וכן טפת הזרע לא יתהוו ממנה הולד עד שתסריח . וכן כתב הרא"ב ז"ל בהקדמת פירושו לספר יצירה וכן רמזו רז"ל באמרם מאין באת משפה סרוחה **עב** במעגרי הדם והשתן פעמי' : הא כמעבר טפת הזרע מן הזכר לרחם האשה והב' כשגולד דרך רחם אמו כי הוא אינו כמו אסיר כו' אינו לבד כמו אסיר ר"ל דמיון מה לאסיר ולא אסיר במש אכל הוא אסיר ממש וזה ע"ד שדר"זל כאלמנה ולא אלמנה ממש : **קד** וריפסק שצנותיו כו' יעביר על לבו ויזכור איך שלא יהיה לו טענה ואכתלא ביום החשבון ויזכור עוד שיתחרט בעת מעמד דיגמול שהוא יום החשבון בע"הב : ויתן אל לבו הענין הגדול ריזה כמו שזכרו כו' יתן אל לבו כמה גדולים היו חרסידים ואנשי המעשרה בהורות הראשונים . ודוא אינו נחשב למאומה בעינים וכ"ש כנגד הנביאים וכ"ש כנגד המלאכים והנגלים ועליון על הכל הש' : **ממוצ** מרכז הארץ הוא טור הארץ נקרא כן בספרי התכונה הוא הומוס נקרא כן להיותו בלתי מתנועע כמו הצמח וב"ה ר"ק עומד על עמדו מלשון יציקום לפני ה' .

דסה עב רוחב הלב וסגלות כו' ענין רוחב הלב הפך צרות הלב וקוצר הרוח

פרק ו שלא יוכל לסבול צרה או דבר השנוא אליו . ואמר שיהיה לו רוחב הלב לסבול מה שהוא רצון הש' אף על פי שהוא שנוא לדעתו :

טג אם נמלתי

אם נמלתי שולפי רע כלומר לא נמלתי רע אפילו לאיתם ששלמו לי רעה תחת
 טובה וממחילת הרבור הרע והגנוי כו' כלומר זה הפסוק מיידי במחילת הרבור
 הרע והגנות והוא פסוק ותדבר כו' : **עב** יקר רוח יקר ומהודר בנפשו
 ונשמתו או יהיה מלתי יקר ענין מניעה ומלתי רוח ענין רצון ר' ל יהיה מנוע
 הרצון ולא יתרצה בעניני העולם הב' במה שידמין כו' וגבה נפשו יגבה נפשו אל
 מה שלמעלה כמו שכתוב בסמוך ותגבה נפשו אל מה שלמעלה מזה תמיד כו' :
עד ואל תשיאהו מחילתו לבני אדם בער עצמו כו' אפילו בראותו את עצמו
 כצרה אם לא ימחול להם לא ימחול להם בדברי האלדים כו' ולא ישעה במחיל
 שככתבי לעיל שראוי להרגיל עצמו במחילת הרבור הרע והגנוי כו' שאין כוונתי
 בדברי האלדים : ואל ינהוג בעשוק בני אדם איש את רעהו כמנהגו כו' מנהגו
 הטוב יהיה שימחול לרעהו כשעשוק אותו ומכל מקום לא ינהיג כן כשרץ בין
 שני בני אדם שהאחד עשק להבירו לפסוק לעשוק שימחול להבירו כמו שהיא
 מנהגו כי אין זה בדין רק לפני משורת הדין ואינו רשאי להכריח עליו בדין :

סדר עב פיק ד

ומה שיעור מה שהשקפת כו' מה נחשב
 זה המעט שהשקפת עליו מרוע מעט
 אצל מה שלא ידעת ממני והבור' האריך לי אפו בהם והסתיר פניו מהשקיף עליה
 להענישני : **עב** אף על פי שאין יכולת לדין כו' אע"פ שאין יכולת לדין
 בריני אדם על זיה מ' יקח הין שמים מעצמו :

פיק ח

שיתנצל לו כו' שיפרוש וירחיק את עצמו ממדת האדנות
 ויקבל על עצמו כל מרת העבדות משער המצטרף כו'
עד רוצה לומר זה ממאמר המצטרף שנתבאר בספר רוח חן פרק י'
 הגדולה מעטה הכורא כו' מעט מן הגדולה נתן הכורא בעולם לבני אדם ואפילו
 אותו המעט מי שרוצה להכנס בו בגאות ובוז יהיפנו הש' כי אין ראוי ללבוש
 לבוש הגאות אלא הש' כמ"ש דוד ה' מלך כו' : אלא באומן כניעתו ס' א באופן
 כניעתו כו' :

פיק ט

גאות האדם בגופו כגון שהוא בעל קומה ויפה תואר
 ויפה מראה ובעיני גופו כנין בשפלותו הנאות
 ובמלבושו הנאים : ותמניז הנזיזים כגון הנכסים ומיני העושר אשר יצבור
 האדם לצרבו הנזיזים : **דסה עא** וגורם זה שירבה בעיניו כו' וזה גורם
 שיקמה בעיניו רב וגדול ולכך יספיק אצלו כו' : והמשובת כשמתגאה כו' שיהיה
 בעיניו הרבר וזכה ישער שראוי להודות לכורא על דבר גדול כזה שהביא הק"ב
 לית משפיל עצמו למי שמקו תוספת כו' כנגד מי שמורוה הדרך הישר ומלמדו
 התיבה והחכמה כדי שיקבל על' כן תוספת במעשיו הטובים ובחכמתו וחזרתו הוא
 משפיל את עצמו בדרך התלמיד לרב :

עב פ"ק י

נלו לא ימלאנו כל מה שבקולט לא ימלא מחסורו •
 זכס א והנאה כאלו לא ימלאנו • איך נפלת משמים
 נו לגונה נפשו ורום לכבו נדמית לו נפילתו יותר עזומה כאלו נפל משמים
 ארץ • שהיה ממחר בהליכתו • שלא בדרך המלכים והשרים שדרכם להמתין
 בהליכתם להראות שררה • ויותר ממחר להשלמתנו • ויותר ממחר לבא למקום
 שאני חפץ לבא לשם להשלים חפצי ולזה חפצי ישלמו מהרה • ע"כ לפיכך
 זכה קנהנו כולומר כרי לרמו שהכניעה שורש גהול לתורה והנהגה בה אהוב לש
 לך כותבין בקנה ספר תורה נו • ואלה עשרת שרשי הכניעה הם • הרקיע
 שבשער זה • דסוף וחאלרים יורנו ואותך יורה אותנו וגם אותך • וכנגד
 האח הנל ידבר • זכס א לא כתיב מלת ואותך •

נשלם שער הכניעה •

השער השביעי

עא • הן עד ירח נו • פי קצת המפרשים בספר איוב שהוא משל לשכל
 האנושי שמוך הנשמה שבקראת נר שנאמר נר אלרים נשמת אדם ואמר שאינו
 מאיר בהשתנות בתחלת ענינו עד שיוציא שכלו מכח לפועל כמו שחירח אינו מאיר
 בתחלת החוש עד שיקבל אורו מן השמש • ונאמר כי אנוש רמה • מביא ראיה
 על התחלפות טבעי של אדם שזכר לעיל • דהיה מתנות הבורא נו לשון הן
 וחניניה • נחץ דברה המהיר את דבר התשובה וזירו את האדם לר • על ידי
 עבריו נו והדנה להראות לאדם כמה טענות ואמתלאות שיוכל האדם לטעון
 כחי להנצל מעונותיו על ידי התשובה • ומיניה ותנאיה שהם רבים כמו שכתוב
 לקמן • ע"כ • בפרשת ובשוב רשע מרשעתו ועשה משפט וגו' פסוק
 הוא ביחזקאל סי' ל"ג • זכס א ובשוב רשע מרשעתו אשר עשה ויעש משפט
 וצדקה וגו' גם הוא פסוק ביחזקאל סימן ל"ט • מפני שכל שבנו נתן טעם
 לאומרו קודם במעלה ובארו כענין שבארו חכמי ההגיון ענין קודם בטבע הן
 על פי שאינו קודם בזמן שהוא מר שחבירו צריך טבעו והוא אינו צריך
 לטבע חבירו כענין האילן שאומרים עליו שהוא קודם בטבע לחי ומדבר • וכן
 ביאר כאן קודם במעלה מפני שהשב ישבו מעלת הצדיק והצדיק אינו צריך
 למעלת השב • אבל קצת חכמי ההגיון לא ביארו ענין קודם במעלה באופן
 זה כי אמרו שהוא על דרך שיאמר שיוסף שהיה מלך הוא קודם במעלה
 ליעקב אביו שלא היה מלך • אבל באמת על ענין שבכאן גם כן נכון לומר
 עליו קודם במעלה כי אין שייך לומר עליו קודם בטבע כי ענין רצונות
 והתשובה

שער התשובה פרק א ד נ ה

והתשובה אינו דבר טבעי רק דבר בחייה אשר האדם פועל אותו כפי המעלה
 כמו שנדר החוקר אדם טו ענין הבחירה בשהיא פועל הנפש כפי המעלה . או
 פי' ואם היא קודמת במעלה כלומר אף על פי שראויה שתזכר בראשונה מפני
 שיש לה עליו לפי שהיא קודם בזמן גבי כל אדם מפני שכל שב כבר היה
 צדיק קודם שיחטא בו או מפני שהיא קודם בטבע שמה שכל אדם הוא צדיק
 בתחלה הוא מפני שאי אפשר לו לחטוא מיד מצד טבעו מצד חסרון דעתו
 ויכולתו . ודוק

עג פרק א

או להתעלמותו ר"ל שאינו בעבור סכלותו
 באלדים כו' רק בעבור שאין דעתו פונה להשגיח
 ולחשוב ולהבין ממה שהוא חייב בו' מרצונו .

דסו עא פרק ג

הראשון שידע גנות כו' והשני שידע כו'
 ההפך שבין הראשון והשני הוא שמלת
 שידע הראשון הוא שיפנה דעתו וישגיח להבין על זה והשני ענין ישראל לא ידע
 כי אם אינו פונה לדעת ולהבין הוא נעשה על זה ואין לו אמתלא לומר לא ידעתי
 ולא הבנתי כי אם היה רוצה היה מבין . והשני הוא שאע"פ שנתן דעתו לדעת
 ולהבין אפשר שאין לו יכולת להבין חיוב והכרח הראיה והמופת על רוע מעשהו
 ולזה אמתלאותו רחבה כו' . רפואת מרותו : עב עם צערה בעה ז' ובע' הב'
 ר"ל ישקול נסמול הטוב והרע שיתן לו חכ' ה' בעבור הצדק והמצוה שעושה כנגד
 צערה ועונשה שיעני לו בעה ז' ובעה ב' אם יניחנה . או קאי אמרו בעה ז' ובע' הב'
 על כל מה שזכר מן העונשים והערכות והצער בעה ז' מר' ששייך ובע' הב' מר'
 ששייך . ודוק

פרק ד

והרביעי שיקבל על נפשו כו' אע"פ שכבר אמר והשני שיעזבם
 כו' פירושו שיעזב עכשיו ויפסוק ממה שעשה אבל אפשר שאחר
 זמן ישוב לעשותם וע' ז' אם שיקבל על נפשו כו' א' נ' רביעי אמר בלבו ובמצפוני
 מה שלא אמר בשני אבל הפירו' הראשון יותר נכון לפי מה שכתב בסמוך אבל
 הקבלה שלא ישנה כו' וכן מוכח בפ' ה' שכתב ותנאי העוובה כו' והרביעי שתהיה
 עזיבתו כו' ותנאי הקבלה כו' והרביעי ששייב הגזלות כו' ודוק . עג אבל
 הקבלה שלא ישנה כו' ר"ל ענין הרביעי שזכר בראש הפ' והוא שיקבל עליו שלא
 ישנה לעשות עוד מרוע מעשיו הוא אות על ידיעתו כו'

עז פרק ה

והשני עזיבת חמורת לשון היתר : דסח עא
 ויעטוף כתב הרד"ק בא הלשון הזה בענין הצרה
 והצוקה ובענין מרבית התפלה והבקשה כי האדם בעת צרתו הוא מדוכא ומעונה
 כאלו הוא מתעטף קצתי בקצתו וכן בעת התפלה כשיחב' להתפלל ולהתחנן בכל
 לבו הוא כגוף ומעונה כאלו הוא מתעטף קצתו בקצתו ועל ענין זה נאמר
 תפלה

הפלה לעני כי יעטוף העטופים ברעב : ואמר על זאת יתפלל כל חסד אלך לעת מצוא . לעת מצוא לכו בנוי לחשוב ולהבין בעוונותיו ובחטאתיו ובקצרו פעולת האלדים . והנה זה ראיה על השלישי והרביעי : עדות מהרה וכלה מעורבת בערבות מאחרת קיימת מתמרת זכה כו' מלת וכלה ענין כליון . ויש קורין הב' בשורק מענין כל וכלל והראשון יותר נכון .

עב פירק ו

ובכמוהו נאמר אם תשוב ישראל כו' הוא פסוק אחר עם ואם תסיר שקוציך מפני ולא תנוד ונשבעת בשמי נאמת והתברכו בו גוים וגו' : על כל התנאי . התנאי הוא אם תשוב וגו' ואם תסיר וגו' ונשבעת וגו' . והתשובה עליו והתברכו בו גוים וגו' : קד' והמצליח השב כו' וזויות' מוצלח ושוב לפני האלדי' וזויות' מקבל יראת הש' בלבנו ושהש' מקבל תשובתו יותר הוא השב כו' ואחריו בהצלה ובקבול כו' :

השט עב פירק ז

הוי מושגי הקון בתבלי השוא ונעבות העגלה חסאה : עב תמול לער מלשון ערי ער :

עג פירק ט

או בזכרם . שמוזכר בן אדם לרעה ומלשין עלי ומספר בגנותו . ומקבץ החוסא חסמו כו' ומקבץ כו' הדברי' יחד והיינו הא' חסמו את נפשו כו' הב' חסמו בני אדם : **דע עא** בן הסותר לשון היתר . כמו שאמרו רבותינו כו' אע"ג שנית הלל אומר' אין לך אלא דמי מריש כו' והלכ' כבית הלל מ"מ שמעינן מדבריהם שאומר' מפני תקנת השבים שאין זה תשוב גמור' זיות' טוב הוא לו שיחזיר את המריש עצמו : מריש . קורה : בבירה במגדל ומבצר : בין בפגיעה בין בהליכת רכילות פגיעה היא שיפגע בו הוא בעצמו ויהרגנו בידים . ואפשר שלא יהרגנו בידים אלא בפיו כגון בהליכת רכילות כמו שעש' האג הארומי : **עב** ס"א והשגת השעות כו' השי"ן ס"ן מחולף בס' מד' מענין אל חסג גבול עולם : והנה השוה הלשון הרע כו' כי פסוק אם ראית נגב וגו' מדבר לבעל לשון הרע כמו שנ' אם ראית נגב ותרץ עמו ועם מנאפים חלקך פיד שלחת ברעה ולשונך תצמיד מרמה תשב באחייך תדבר וגו' ואפשר שהטעם שהשוה אותם יחד כי שלשתם חס עכירות שיקטה לאדם התשוב מהם כמ' ש' לעיל פ' זה : ואמר ואיש ברעהו יהתלו מבוא ראיה שימצ' אדם שהוא כל כך רגיל בלשון הרע והתול ולעג עד שידבר אפי' מרעו אשר כנפשו כמו שאמר ג"כ בפסוק הראשון תשב באחייך תדבר :

עד פירק י

זמה תאמר מהר לאלדיך סכלתי לא סכלת' כלומר זמה תאמר סכלתי ואתה לא סכלת : ומבלי ספק כו' כל' ואם תאמר כי ישכת הדבר ולא נהיה נשאלים על אלה אין זה כי מבלי ספק נהיה נשאלים ולכך הנין התשובה כו' : איננה יוצאת כי אם ממעשינו לא מדברינו ר"ל לא דברנו עיקר ואינו מועיל לבר אלא המעש' עיקר כי מה מועיל הרבו שמדבר לשוב ואיננו עושה כן :

שער חת שובה פרק י

כי ימי האדם קצרים והשאר נו' כל ימי האדם שהיה חי בהם מעת צאתו
 מרחם אמו עד יום מותו הם קצרים וכו' שעתה שכבר חיות ועברו קצתם א"כ
 הנשאר בלי ספק נו' דעב עב האיך מן הדין נו' בכבוד עסיבירוז ואם
 ישבוים עליו נו' ר"ל ואם לא יקבלו הטובה ויהיו השכל והבינה שנתן להם
 לא ישתמשו בו בהשתדלותם והרצותם אך ישבו וירזרו וידרו רשוכה
 החי מעליהם דרך משל כמי שמתויר המתנה למי שנותנה לו ומאס בה
 ועז אמר לעיל בספור ואל תחרה שכלך ובינתך נו' הזהר והזהר .
 הכפל לדוק הדבר . או הראשון הוא הזהר ה' א בחירק והזין בקמץ מבגן
 נפעל . והשני ה' א נפתח והזין בשבא מבגן הפעיל כלו' הזהר גם לאחיים :
 ללכת עמך נו' שב לעיל כלו' והורה אותך נתיב טובתך לרומלך עליוך וללכת
 עמך על הדרך החסד נו' . עב . ויאמר לך עתה ארבי אורך נו' אשוב אל
 האלדים נו' בתמיה כלומר שתתמה ותאמר בלבך וכי אחרי אורך נו' ותחשוב
 שלא יקבל אז השי' השבתך אל תאמר כן רק ראו שתשיב נו' : עב
 ואל תקרא אורך התעלמות זולתך המעיר לך נו' כלו' בראותך איש כמוני המוכיח
 אותך ומעיר אותך אשר גם הוא אך בהתעלמותו מרטיב מעשיו וז"ה כ'
 נתחרט ושב אל אלו' אל תאמר ותחשוב אעשה גם אני כמותו שאחר אורך
 התעלמותי ולעת זקנתי אשוב כמותו או שתטעון לא אשוב כלל כי שלם יהיה לי
 שהרי גם המוכיח אותי עשה כמעשי אין זה טענה לך ואמת' כי זה יתרכיב ט' :

נשלם שער התשובה

שער השמיני

ולא ישיב אל לבו וגומר פסוק הוא :

פרק ב

דעב עב ואמר הנחמדים וגו' מביא ראיה למה שנתב
 ויתאוהו ורוב ז' מפרש מלת הנחמדים ענין תאוה כלומר
 שתמיד יתאוה דמשכיל להם אע"פ שלא יוכל להשיגם במעשה ובפעל

פרק ג

עב והמוצק הוא הדוקס . באמרו הלה תגמלו וגו' ענין
 גמול משמע כנגד השונות שהקדים לכם . עב בתכלית
 התקון והתקון . והתקון ענין מנין ומספר גכו ותוכן לנגים כלום השליש
 אבריו במנינם ובתקונם ואם התקון ולא התוכן לזונג המלות התקון והתקון כמו
 ריכבים על שלשים עיירים ושלשים עיירים להם . והועילו ברים אדם
 כמותו כנו כמותו שב אל האלדים . או פי אפי' אדם שהיה כמותו ואין לו
 יתרון עליו הירא ראו לו להיות מתמיד כדעאתו כו' ב' שדבורה כו' כט
 שנתב רבות עשית אתה ה' אלדי בפלאותיך ומר'שנותיך אלעו

ירש מרשנותיך על כרשבות השכליות שנתנו לנו מאת הש'
 עד והתערבותם וצרות הכריון אפשר לומר שהכל אחד והם שמות
 גרדימים כמו עדי ושהדי משפטי ודיני ויהיה והתערבותם מענין קול ערב
 וערבה לה' או יהיה פ' מלת והתערבותם שהגברים מעורבים אע"פ על
 סדר נכון לפי דעתו ותקל בנולתו ר"ל הפשט והקרוב מענינו הוא מסופק
 לך ושאר הדברים העכזקים ונכתרים אתה מקל בהם לגמרי ואינך ניתן
 דעתך להבינם כלל: דעג עא והואך לא יתבייש האדם לעבור ברית
 אלדיו בעולם שלא עבר בו כלומר כיון שרואה שכל שאר אישי העולם
 ופרטיו אחד מהם לא עבר ברית בו וזלת האדם איך לא יתבייש כי יותר
 מתבייש האדם מעבירה אם הוא בתוך אנשים שאינם עוברי עברה: שחינים
 ס"א שחינים ולא הניחו לנפשו בו הש' בספיק לו כן דמוזן תדיר
 ומשגיר עליו ומזמין לו יותר מכו' שהיה יכול הוא בעצמו לרזמין לו וזהו
 אמרו ולא הניחו לנפשו בו כלומר ולא השיל עליו כל הטורח בהזמנתו שיזמין
 לנפשו כפי יכלתו והכרתו: עג לשמוס"א לשפוע בעולמו בעה"ז ובאחריתו
 בעה"ב כי יותר טוב שלא לחיות כזונתו לקבל פרס או לרחות היק אפי' נעה"ב
 רק יעשה מאהבה: עדי בירודו הוא הפן הא' שזכר באגריש
 השמיני ובעשותו בו הוא הפן הב' בהרוואו כמפורד הרוואו הוא
 מצד מה מחובר ודומה רחוק אחד לאחר כגון בית לבית או דלת לסוגר או
 דלת לדלת וסוגר לסוגר וכיוצא בזה ממשקלי השיר והמפורד הוא שאינו
 דומה ומחובר בכל הג' רק הוא מליצה וצרות הדבור כענין הצחות
 הנמצא בשירים במקרא בתורה ובנביאים חרוז בל"א ריים: ודרך העברה
 כגון התפלגות ונזמות ולשון הנאי כמו ערים גדולות וציונות בשמים:
 שלא יזמנהו כו' שב לעיל כלו' לא יניח שלא יזמנהו כו': דעה עא אלתי
 יגוי בעבורך בשל ממני כו' היגון והראגה שיש לי בלבי בעבורך הוא מבטל
 ממני שאר היגונות והראגות ממרשבות העולם וטרדותיו עב כליה
 הנפש תאוות הנפש מענין נכספה וגם כלתה נפשי יחניה משגרה
 מזינו השלך על ה' יהבן וגו' ולפי שהיה על הנפש לזכור כל זה בלי חבור
 זכור כו' ולפי שהיה זה ראוי לנפש לזכור כל זה על פה בלי רגור בספ'
 שיסודר בו ואיך כל אדם יכול על זה לכך כתבו כו' או פ' ולפי שהיה זה
 משא ומטרה ועול על הנפש לזכור כל זה אם לא היה מדובר ומסודר
 בסדר התפלות לכך כתבו כו' ואפשר שהיה מלת על בנקוד עול מלשון
 זפרקת עלו: ועול גדול עג ולא תכוש כו' שאם התפלג מסודרת
 כראוי בפני אינו מתבייש בפני ביראו אבל זולת זה ואינו לו שינוש וכבוד
 לפני המלך בלי סדר וזכר: ואיך לה קיברה לכהירות כו' כלכר אפי'
 המשכיל הידוע נסב לשון הקדש ואפשר לו לסדר עניני התפלה הראויה
 כמותן ובהתבוננת מכל מקום לרוב ההוררים והמהירות שיעור עליו

שער השבון הנפש פרק נ

שאין לו פנאי להתבונן ולסדרה לו כראוי אין לנפש תקומה זכר לסדר עניני
 כו' : כשאפשר לסדרו בלב כו' כגון בשעת הירדק כמ' ש בסמו' כל' ומה תראה
 שרענין והכוננה עיקר הקשה במה כו' בזוגמא והקש במה שאתה עושה
 למלכך כן תעשה לבוורא יתעלה כו' : דקובעים ענין גילולה וחמס מענין
 זקבע את קובעיתם נפש' היקבע אדם אלים וגו' : עד אל קץ גבולי
 כו' לשון נקבה שב לכוננת הלב כלו אל קץ גבולי כוננת הלב לאלדים בתחלת כו'
 כדי שיראה מהאל כו' : וישא נפשו ויכווין נפשו מענין אליו הוא נושא נאית נפשו
 אליך ח' נפשי אשא : דעה עא זכן בהרבה מעניני התורות כי עם הארץ
 כו' הרבה מעניני התורות והנמוסים יקיימו עם המדינה בעבור יאהבת מלכם
 זמוראו כי רובם הם מצווים לקיים הדת והאמונה שמלכם מתנהג בה :
 וישער בהם מבלעדי הקשר מבלעדי הקש ורמיץ ומופת וראיה שיביא
 להכריחם כמו הרבה ענינים ברחמת המספר וההנדרה שיביאו המרברים
 דאיות ומופתים עליהם ולפעמים ישערם המשכיל בדמיונו ובשכלו מבלי מופת
 : איננו קץ במאומה מענינו ר'ל מעניני החסידות והצדקות ושאר המעשים
 שזכר שיעשה לים ה' : עב אין פחות משתדושב כו' לא נגרע דבר מתיקונך
 כי עדין אפשר לך לתקן הכל בימך הנשארים : זאל תולך אחר העלמה
 בהעלמה כו' זאל תחשוב שהש' מתעלם ממעשיך ומניחם מלהשגיח עליהם
 כיון שאתה רואה שאין הש' מעניש את הרשעים מהרה ולכך תתעלם ותניחם
 גם אתה איננו כן כי אין לפני אלדיך כו' : וכבר נאמר כי הימים מגילות
 כו' כמו שע' המגלה כותבים מה שתפצים שיזכר כן בכל יום ויום ראוי
 שיכתוב על לוח לבו ויזכור ויזין על השבון מעשיו כמו שנא' אל תהיו כסוס
 כפרד אין הכין : ובס' א' וכבר נאמר כי הגויות מגילות כו' הרמה שבמקשבות
 : האתה קשה להשיגה וההורמה ונפלאה ממנו מענין רמות לאויל רכמות :
 עג כי אם שמירתו כו' שסא אינו אלא כמו שומר על סמון זה להנהיגו ולהצניעו
 מן הפנעים כו' ולא לו תהיה ההנאה ממנו כי אם לאחריים מלבדו : אשר לא
 תתמיד לך רחבתו רחבת הגוף עם נפשך או חכמת הממוץ עם גופך : עד
 ודקות עצמה מעביו ודקות עצם ריגפש מעביו של גוף : על שגרה
 שרייה עליך ולא לך רצה לומר אל תנור דעתך בזאת השענה שאתה
 טוען יקרני כמקרה הכסיל שאין זה לך טענה מועילה רק מוקת
 לך והיא טענה לבוראך יתברך עליך שאין לך ללמוד מן הכסיל שמעשיו
 מגונים לכל : דעה עא ותוספת חכרתו על השתדלותו כו' שהכרתו
 ושכלו ויכלתו מגיע ליותר מכרי שהוא משתל בעבודת השם יתברך ר'ל
 כי היה יכול להוסיף בעבודת השם יתברך יותר ממה שהוא רגיל לעשות
 ואם אינו עושה הוא עגוש על זה כי לפי יכלתו ושכלו יהולל איש :
 ובס' א' השבון האדם עם נפשו על יתרון רכמתו על מעשיו ותוספת
 שגרתו על השתדלותו כו' : ורשבו על מה שעלה בו עד תכלית

שער השבוע הנפש פרק ג' לח

מה שזרע רשע מה שצמח ממנו עד תכלית זכנגד זה רשע מה שהיה שאר
הזרע מצמיח אם היה נזרע וחיבו לפרעו כו' ועשה בזה מה שיצא
כו' ועשה בפועל מה שיש בידך בכח שיכול לצאת אל גבול המעשה
וזו ע' כל אשר תמצא יד לעשות בכרך עשר : ויראה לך כו' תראה
בעין שלך כי אתה כו' : והותר כל טרודך כו' ענין התרה כמו התר
הרצועה ר'ל התר כל טרודך ורשתול בכל עמלך לעשות כו' :
או הוא לשון יתרון כלומר : יתרון כל טרודך ועמלך יהיה לעשות כו'
לפקדנו יחסרנו כמו ולא נפקד ממנו איש : על כן שים לך האריכות
הזאת לשלל מענין והיתה לך נפשך לשלל כלומר שיהיה די לך בהצלת
נפשך ולא תבקש להציל ממון ושאר דברים כן הוא פירושו בנאמן
כלומר די לך בזמן הארוך הזה לבר שתשתול בעבודת הבורא ולא תבקש
זמן ארוך ויהיה לך זמן זה שהוא זמן האריכות לתועלת נפשך ולא
לתועלת ממון כי מה שהוא לתועלת נפשך לבר יהיה לך לשלל ותקדנו עמך
לעולם הבא ולא מה שהוא לתועלת אדרי או יהיה פי האריכות כלומר
אריכות דברי שאר כתי לך בהם גזה השער . ואנו לא תבטור כו'
בתמיה ס'א ואם לא תבטור כו' : (עד) ותמרגוע רחוק .
ומרגוע של עולם הבא רחוק . ובס'א ותמרגוע קצר . ור'ל ומרגוע של
עולם הזה קצר : הה למבוכת כו' מלשון הלילו הה ליום . שהוא לשון
צעקת ווי כמו אתה ה' אלדים : (דעו עא) מי שקדם המות לפני
תקן את עצמו . מי שרואה רביעו כתיס לפניו ומתבונן בענין המות הוא
מתקן את עצמו : עב והשבעה עשר השתכלותו כו' במעלות הבריות
כו' כלום ישקול בדעתו מה מעלות הבריות על מעלות הרבריה עם בני
אדם והשעשוע ברם : ומרעת חברתם מותרי הדברים ואמר ונאמר כו'
מה שמרבים דברים בטלים אין תועלת בהם שיאמרו כן אמר פלוני ונעץ
ונאמר אנחנו כן או פי מה שאמ' בעבר ונאמר בעתיד וכל אלה בלבול
ארוך כו' ובס'א מותרי הדברים ובלבול ארוך כו' : והכזב ודברי השקר
כו' קאי לעיל כי מה שכתב ומרעת חברתם כו' נמשך לכאן כלומר
זמרעת חברתם הוא גם כן הכזב ודברי השקר כו' כי כן דרך חברת
בני אדם להיות רגילים בכך אם הם יושבים בטלים . וכן נמשך לכל
מה שאומר בסמוך כלומר וגם כן מרעת חברתם שנועת השקר והשוא
כו' והנאורה והליצנות ושמונים קצת ריושבים עמהם ומשחקים עמהם
וכבר ידעתי כו' ומרעת חברתם עוד העדר יראת אלהים מלבו כו'
והחזוף ואהבת קנות השם להתנאות להם כו' ועוד מרעת חברתם חיוב הצווי
כטוב כו' כי כשיושב עמהם ורואה מעשיהם הייב לרזהירם פן הרע
ולצוותם בטוב כי זה אשר צונן תבורא עליו כו'

שער השבון הנפש פרק ג

אבל כאשר תתבודד בשלה מעליך חובת הצווי כו' וזה יותר טוב לך כי הוא דבר
 קשה לקיים כו' ועוד מרעות חברתם הפסד העצה וחסרון הכרת השכל כו' :
 אמרו הן או לאו . מלת אמרו צווי כמו אמרו לאלהים . כלומר די לכם
 לאמר הן או לאו על דבר שתצטרכו ולא תשבנו כלל : **עג** ואחר
 כך השמר פן יטעה אותך רעיון לנך כו' שיהיה קשה עליך להתחבר לחכמים
 בחשבון שרבידות והיחירות יותר טוב כמו שכתבתי זה טעות ממך אך היא
 כו' : העדר ענין הבריות . מלת העדר צווי הה' בפתח : **עד** ורוחק
 משאליה . יזכור שכל משאליה ותאוותיה רחוקי ממנה והוא חסר מהם וע'כ לא
 יתגאה כיון שמכיר חסרונותיו . א'נ' יחשוב שראוי להרחיק ממנו משאלותיו ולא
 יחשוב כי מן הרין הם לו כמו שאמר בסמוך ואל יביאך מה שנשאך כו' ותחשוב
 כי מן הרין כו' : **דעה עא** זאל יבקש ממנו משאליו דרך רגילות .
 שלא בהכנעה ובבטחון ברשבו כאלו הוא מחוייב בדבר כיון שכבר רגיל
 לעשות לו אך יעזוב ענינו אליו כו' כלומר שיהשוב שהכל תלוי ברצונו הטוב
 ואם ירצה יתן לו ואם לא ירצה לא יתן ואיננו חובת עליו כלל : וקדש שמך
 ולקדש שמך כו' : **עב** מהמחם . הוא מלשון הכתוב ביהזקאל סימן ז'
 לא מהם ולא מהמונם ולא מהמחם וגו' ופירשו בו כפול כאלו אמר ב' פעמים
 מהם רוצה לומר שום דבר לא ישאר בניהם ובני בניהם . זיש מפרשים
 מן הומר רוצה לומר דבר שאדם הומר עליו וחם הכנים . אף כאן יש
 לפרשו מענין המייה ותרעומת על הפנעים ובס' כתוב והמלשו מהם
 עם כו' : ערוך פי' רש' בפרק ה' דברכות דף ל' ע"א . ערוך מן הנחש
 והצב בא שנוקקין זה עם זה ויוצא משניהם ערוך וכן פי' בערוך בערך
 חכרבו ע"ש . חשבנו עם נפשו אם יהיה לו ממון בפנים שקנהו מהם
 יחשוב באיזה פנים קנה את הממון אם הם פני ישר או פני עוות ואם
 הם פני עוות יתקן דרכיו וישר הפנים וישב כתשובה : ואל יחשבנו מעמד
 עליו כו' אל יחשוב שאין לממון מעמד אלא אצלו בלבד . או פי' אל
 יחשוב שאין לעצמו מעמד וקיום זולת הממון ואין לו מעמד אלא עם
 הממון . ולפי פי' זה יהיה אמרו וידע כי הוא אצלו כמו הפקדון כו' דבר
 בפני עצמו : לא יוכל ללמד לתלמידו השיעור חרשני בתחלת ענינו כו'
 דרך חכמי השיעור שבתחלה מודרים ומשערים על ידי הכלים והצורות
 והתמונות המזומנים לשער בהם כל דבר ואחר כך נשהם רגילים
 בזה אין צריכים לכלים ולתמונות ההם כי ישערו במחשבה כשרואים
 הדבר וכן הדרך במשקלים כי הרגיל לשקול תמיד כאשר ישא דבר
 בידו יודע לכוין המשקל במדשבתו : **עד** ויקשור תנועותיו ויאסור
 תנועותיו ולא ילך בשרירות לבו ובהתר תאוותיו . ונכש פי' בערוך תולש
 עשבים רעים מתוך שיבים קרוי מנכש בלשון אשכנז יע'סן : ודמן אותם
 וזבל אותם מלשון כרוכס על פני השורה : ואמר הרוכס בספר קהלת

שער השבון הנפש פרק ג' לט

סימן ד' כי לאדם שטוב לפניו נתן חכמה ודעת ושמירה ולהוספה נתן
 ענין לאסוף ולכנס לתת לטוב לפני האלרים וגומ': דעט עא
 וחסידות גדולה מכולם שמביאה לידי נבואה שנאמר או זכרת כחזון
 וגומ': במאנים רבים במקומות רבים אשר יתנו שם ובכל מקום
 מאלו המקומות צריכים לפרוק ולטעון: ונכפלה ונתרבה: עב
 ומנעם הוא רוצה לומר העולם: ועכב ס'א ועמר וסבב וכתר
 הארד את רבידו לבלעו כענין עוטרים את דוד כתרו את בנימין רשע
 מכתיר את הצדיק: ומתק רעהו מענת נפש יותר מתוק עצת רעהו
 מענת נפשו ועצמו ולזה העצה שיקבל האדם מרעהו אשר כנפשו ישמה
 לבו כמו ששמן וקשורת ישמה לב: ומזה ראיה שישתדל לקנות ריעים
 נאמנים כו' ויש מפרשים מתוק עצת רעהו כשיתן לו עצה טובה
 כאלו הוא יועץ לנפשו ולא שיהיה יועץ לפי דרכו והנאותו: ואם ימצא
 על הרד הזה ענין הנערים כו' כן ימצא כו' כלומר לא תחשוב שבנערים
 לבד ימצא זה ולא בבחורים וזקנים כי כמו שימצא זה בנערים כן
 ימצא רוב עמי הארץ והרבה מרשובי כו' או פירו' ואם ימצא
 כמו ואף על פי שימצא כו' וכן ימצא רוב כו': עג
 דעת הארץ: ס'א והזיקות: ניצוצות הכוכבים כמו זבב וכינצא בזה
 הנראות בלילה: מהשתכל: מרמת הסתכל וראות בעינינו כו':
 עד שלא בדרך החקירה הראשונה: בתחלת המודק ובימי
 גערותך ואל תתפק במה שנצטייר בלבך בתחלת המודק מן הענינים
 המסופקים והסברות העמוקות: ד' עא ואם יחזיר פניו
 לא יתבאר אליו: ואפילו אם יחזיר פניו להיכונן ולהראות על מה
 שעבר מן הדרך לא יתבאר אליו מפני אפלת הלילה כן הנסמיל לא
 יתבונן ויטיב על מה שעבר לפי שכבר הורגל בו ונשתקע בסכלותו:
 כאשר תרצה כו' מלת תרצה ה' בשבא וה' בפתח מכנין הדגוש:
 יותר מיכלתה רוצה לומר הכסף זרתאורה לחכמה ומוסר יותר
 מיכלתה כיו שעל ידי כן תשתדל במעט שביכלתך ואחר כך יעורך השם
 יתעלה להגיע אל יותר מזה: עג ולא יירא כו' כלומר ואיד
 לא יירא כו' מלת ואיד נמשך לכאן עד והסבל שבעליו מוכרח
 בו איך לבעליו שכל עליו ולא מריליה בו: כלומר אם תבא אליו צרה
 והוא סובלה ברצון טוב לשם ה' השם יתברך יתן לו שכר טוב או יברחול
 עונותיו ברשעו הצרה בעירוף הסבל והטוב אבל כשאינו סובלה ברצון
 טוב רק יבעוש או יתקצף אז אף על פי שהצרה שבאה עליו אפשר שהיא
 למרוק עונות מכל מקום איך הקדוש ברוך הוא מוותר לו דבר ואינו מוחל
 לו שום עון אך ימק ממנו כל עונותיו וכל שכן שלא יקבל שום שכר
 על זה: והסבל על המרותו: ענין תמורה וחליפין כלומר על המידן
 עבותת

שער השבון הנפש פרק ג

עבודת האלרים בעבודת האדם וכיצא כזה וסוכל עול אותה העבודה וטרחה :
 זיש לפרשו גם כן לשון מרי וממרים הייתם : על מה שרסר . היינו
 שלא היה לו כלל הדבר שידעה ורוא סוכל צער בנפשו על שרסר ואין
 בידו מאומה . או על העדר כו' היינו שחיה לו הדבר כבר ונאנד ונרסר
 ממנו :

דפא עא

זכן אתה אחי אם התנדבת בנפשך
 ובממונך לאלרים כו' וכן אתה אחי אם תזכור ותחשוב בנדבת נפשך
 לאלרים שכל ממונך גם נפשך הוא נתון ביד האלרים והכל שלו ויכול
 הוא לשנותו ולעשות בו כרצונו או אל תאכל כו' כענין הנותן שאינו מתאבל
 על מעשרה מקבל המתנה במשל שהביא כי גם כן ראוי לאדם שיתן כל
 נפשו וממונו במתנה לאלרים ויססור הכל לאליו כי ממנו הכל ומידו נתנו
 לו : ואל תראד . ואל תחשוב לכלום בלשון אשכנז אכסן :

עב

וסרת טעם . והוסרה שכל כמו טעם זקנים יקר . על זכותה . הו בפתח
 והכ' ברגוש . דורר איש יכלכל מרולוה וגומ' השכל והרחמרה נקרה רוח
 כמו שנאמר אכן רוח היי באנוש . כלומר שכל איש ברחממה יסכול
 ויפרנס ויתקן מרולה גפוש כרי לרפאותו אבל רוח נכאר וגומ' כלומר
 כשמגיע חולרה לשכל עצמו מי ישאנה ויסבלנה ויתקננה : המשלים
 השלשים י לפי שאופני הרשבון בא לבאר מהם שלשים פנים ליה
 יותר כמו שכתב בתרולת הפרק וכאן הוא התשלום על כן אמר המשלים
 השלשים : והזהירהו על הנסיעה . והזהירהו והודיעו שיבא יום שיוכרת

עג

ליסע משם ושיכין עצמו לכך : והארץ לא תמכר לעצמותיה כי
 צי הארץ כי גרים ותושבים אתם עמדי : גר אנכי בארץ אל תסתור ממני
 מצותיך כלומר כיון שגר אנכי ראוי שתודיעני הדתות והחקים כי הגר
 הבא למדינה צריכים להודיעו דתי המדינה וחוקיה : והראיה על גרותיך
 כו' כי בעת צאתך כו' כלומר כיון שמכל ארביך וקרוביך אין אחד מהם
 יכול לעשות לך ארית מן הטובות שמספר ודולך גם לא להצילך ולהקל
 עליך ולהקדימך ולא ארוך וכן כל הענינים שזכר אם כן הרי הוא כאלו אין
 לך קרוב וגואל כי מה תועלת הקרובים אם אין לך תועלת מהם והנך גר
 בארץ : להחריך ענין המהירות והבהלה כמו ויבהילו את המן שהוא מענין
 מהרו את המן וגומ' מלשון וכל העם חרדו אררש : החרדים אל דברו .

או הוא מענין תנועה בלי פרוז מלשון הגרה חרדת אלינו את כל החרדה
 הזאת . ויחרו בנים מים כמו שכתב הר"ק : לצאת מבטן אמך קודם כו'
 מה שאמר בסמוך להקדימך קודם לכן כו' קאי על ההויה והרהרונה
 בבטן . וכאן מירי אל חוץ לבטן : האתה בעולם הזה
 כי אם גר שלא יועילוך כו' . ס"א ואתה בעולם הזה כאסור שלא
 יועילוך כו' : והאתה כו' אלא כיריע כו' . ס"א ולא תראה בו אלא
 כיריע כו' : וקבל תנאי הגר הנ' בקמץ ותא' בצירי :

דפב עא

שתשנה

שער השבון הנפש פרק נ

ס

שתשנה מענין שנו רחמים או מענין שנו וישנו חצה לומר שתלמדם ותרוזר שנית ללמדם : והיה מתישר בהם כו' ס' א' והיה משתכל בהם כו' :

פרק ד

הפלט בלשון אשכנז איצ' צר . ובלשון פולז בעו' סן .
ועל המוכרוטאות . בס' א' המוכרוטאות .
והוא בלשון ערבי שם לצורות ותמונות ידועות בחכמת השיעור וההנדרסה וגם בלשון הקדש כנו לספר ההנדרסה ספר החרוטים מלשון בחרט אנוש ויצר אותו בחרט : לפי שחורטין וחורטין התמונות ההם בלורות ובספרים :
ופשיטות הכדור . והתפשטות הכדור בנבוליו ורחקיו ורשמיו מנקודות וקוים ושטחים : מברזל עשות . לשון פסוק הוא ביחזקאל סימן כ' ופירש הר"ק ברזל זך וקלל רוצה לומר שטבעו להיות זך וקלל ארור שילשנו והוא מה שנקרא בלשון אשכנז שסא' הל' ועושין ממנו מראות שנקראו בלשון אשכנז בר' נש שפי' גל . ובס' א' לא כתיב עשות : ע'ג' והטם העשות . ס' א' והטם העשוי :

פרק ה

עד ואל תמעט בענין שום טובה כו' ואל ירבה בענין מעשיך כו' לפעמים מניח אדם מעשים טובים מפני שחושב שכבר עשה הרבה וחושב שדי לו והם כדי צרכו וספוקו לאחריתו על זה אמר ואל ירבה בענין מעשיך ולפעמים מניח אדם מעשה טוב מפני שהדבר הוא קל בעיניו כגון הטוב במלה או בראייה לשם ה' שרושב שאינה נחשבת בעיני הש"י לכלום ואומר אם כן למה לי לעשות ועל זה אמר ואל תמעט בענין שום טובה כו' :

השער התשיעי

פרק א

דפ' עב וכאשר יסירו אדמתו כו' וכאשר יסירו מלבושו ומכסחו שמכסחו ומעלימו ויתירו חותמו יראה כו' ובס' א' וכאשר יסירו אדמתו כו' כלו' הוא כפסמון הסמון באדמה אשר אם יסירו אדמתו המכס' עליו ויתירו כו' וזה ע' ד' שכתוב בהקדמת הספר ד' ע' א' יש מן החכמים מה שהוא צפון בלבנות החכמים כמטמון הנסתר אשר אם יסתירוהו כו' וכאשר יגלוהו לא יעלם מאדם כו' : בלשון סתם כלומר בדרך כלל שכולל כל מיני הפרשות בין הכולל בין המיוחד שמבאר בטמוד : והודמנותו לעילה מחייבת זה שהדבר מוכן ומזומן להשיג ולעשות במעט סיבה ועילה מרזיבת זה הדבר להשיג או לעשות ואע"פ כן הוא נמנע מן הדבר . מי שיכול והניח . שיש יכולת בידי למלאות תאוותו ואינו עושה ומניח תאוותו : ע'ג' יכלכל דבריו במשפט . פירש הר"ק כלומר שיוציאם במשפט וביושר ובמדה ולא ירבה בדברים . או פירוש דבריו ענינין כלומר שמסדר עניניו במשפט . ויכלכל

שער הפרישות פרק ב

• ויכלכל לשון כדה וסבל כמו אלפים בת יכל כלומר יחזיק במדה הנח
השמים ושמי השמים לא יכלכלוך כלומר לא יחזיקך ולא יסבלוך :

פרק ב

• זחסימת דעיניה מכל מה שהיא להם למנוחה
מלת להם קאי על הרעיונים ר"ל תרסום

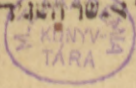
רעיוניה מכל דבר שחסימתו היא לרעיונים למנוחה דרעינו שיש תועלת
ברסימתו או בלתי היזק לאפקוי דבר המזיק בחסימתו כגון חסימת ההכרח
שיצטרך אליו זה אינו מנוחה לרעיונים • ואז מלת להם קאי על אנשי
התורה שזכר כלומר מכל מה שהחסימה בו היא לאנשים למנוחה ולא להיזק
• או פי' מכל מה שיטעו בו האנשים ויחשבו שהוא להם למנוחה כשישיגוהו
ואינו אלא טררה • ומאוס בזולתם • כלומר שלא יבקש מן המלבושים
זולת מה שהוא מוכרח אליו לכסות בשר הערות • ולא מן המזונות זולת מה
שהוא מוכרח אליו לשבור רעבונו • עזוב אהבת הברואים • ר' לאהבת חברתם
ולישב עמם תמיד • אלא יאהב הכדירות • אבל מ' מ' בלבו יאהב הברואים כמ' ש'
זאתה לריעך כמוד • אלא הטבע כו' כלומר ולא יהנה נפשו אלא ממנו
שהוא מוכרח עליו כפי הטבע אשר לא תוכל כו' • ולא נטה עם • המון העם
או עם ישראל : אל העולם ס' א אל תאות העולם כו' : והשיא היצר
להניח כו' היצר השיא לרשוב בדעתם ולהסכים בדרך ההנחה שישוב
העולם הוא הצלתם וזה גורם לנסות בהם מדרך אבותיהם • ומלת ונסה
אפשר לקראו ונסה הו' בשבא והט' בחולם מקור כמו ולנסית' • או ונסה כולו
קמוץ לשון ענן וקאי על היצר שזכר כלו' ונסה היצר בהם מדרך כו' : זיפה
להם התפארה כו' היצר מייפה להם התפארת בדברי העולם ולזה הם

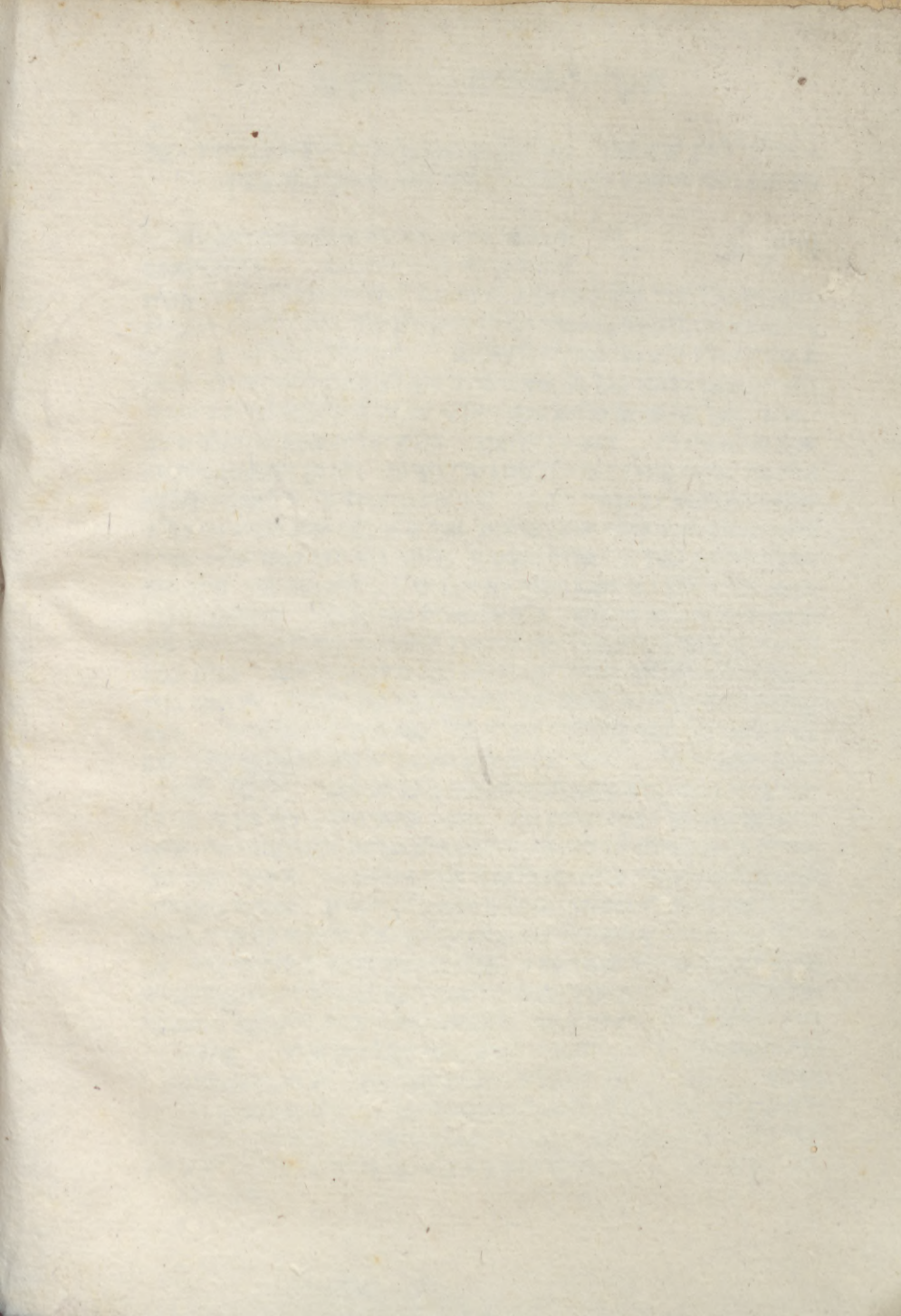
דפד עא

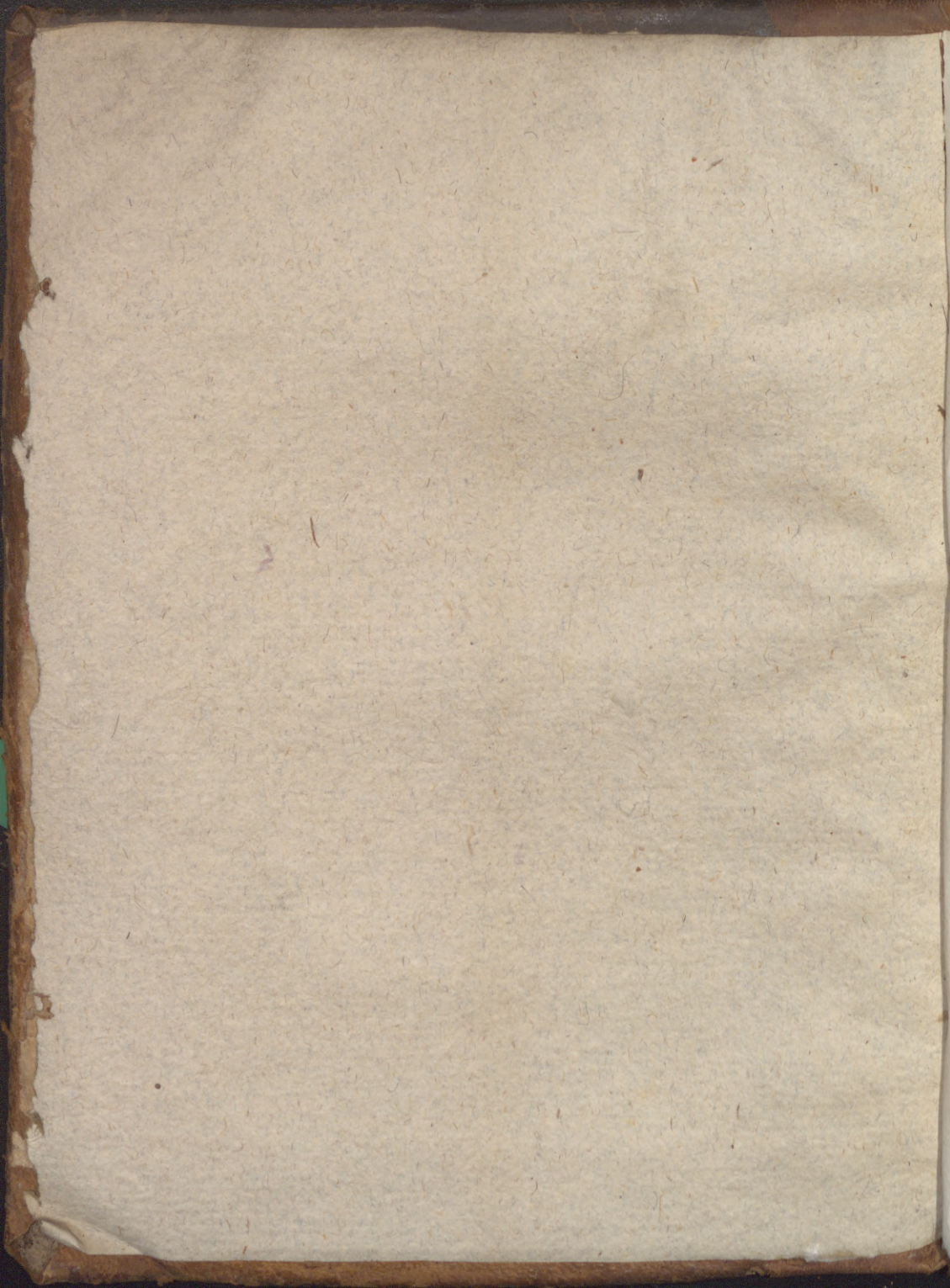
עזבים די הספק ותשוקתם תמיד להרבות מהון העולם :
במצולות ימיו ה' ג' פתח מלשון ים : והוא תורתו ודתו • כלו' אין לו תורה
אזרת ולא משים לבו לתורה אחרת זולת תורתו ודת תעניגו וזה הוא
שמים בעיניו עיקר תורת ודת וילמדנו לבני אחריו : תיסרך רעתך וגו'
כלו' רעתך גרמה לך שתטרה מאלריך ויביא עליך יסורין מפסיו' בסודרתם
• ר' ל' מה שימירו עבודת הש' בג' אהבת העולם כאלו ידלילו בסחור וחושבים
שירוויחו ואינם אלא מפסידים : סכלים בערך התמורה והמיר כו' הם
סכלים ואינם מעריכים ערך התמורה שמסירים בעבודת הש' כנגד עבודת
הש' לדעת מה ההפך ביניהם והתמורה היא עבודת העולם והמומר
בה הוא עבודת הש' • ואפשר לפרש בהפך והכל ענין אחר קרואי

מזומני ודהבי ענין חזק כמו ורהבם עמל ואון תרהבי בני נפש עז •
זי' מ' ענין רבוי ופירושו מזה לך התירס ורהב ריעך • זי' מ' ענין נאווה כמו רהב
זכנל ולא פנה אל רהבים מאור האמת אשר רני' להפך ממנו בחברת
היצר אשר יעו • ר' ל' ש' השגותיו עליו כמו כי ידעה' דרך צדיקים או

הוא ענין

B

578 -

552.

399

מקור חכמה

דודל משה

תורת האשם

פי' שו"ש לר' משה

הנפש החכמה

חובת הלבבות

הקדמו

הקדמו